

17—18 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 17 april

	Sid.
Meddelande ang. sammanträdestider	4
Meddelande ang. av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information	4
Utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde:	
Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.	5
Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader . .	6
Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar	8
Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	11
Avsättning till fonden för idrottens främjande	24
Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier	39
Den allmänna varuskatten m. m.	44
Interpellationer av:	
herr Wennerfors ang. en utvidgad brottsförebyggande verksamhet inom skolans ram	64
herr Elmwall ang. stödet till fläsk- och fodersädesproduktionen . .	65

Torsdagen den 18 april

Svar på fråga av herr Magnusson i Nennesholm ang. översyn av skördekadeförsäkringens grunder	69
Svar på interpellationer av:	
herr Vigelsbo ang. rätten att använda domänverkets skogsvägar . .	71
herr Carbell ang. jordbrukets ekonomiska situation	73

	Sid.
Svar på fråga av herr Hamrin i Jönköping i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg och på interpellation av herr Börjesson i Falköping i samma ämne	77

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 17 april

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 49, ang. anslag till Försvarets personalvård:	
Avlöningar (gemensam omröstning)	3
— nr 55, ang. anslag till bidrag till svenska ekumeniska nämnden (gemensam omröstning)	3
— utlåtande nr 10, rörande utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde	5
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 24, om den allmänna varuskatten m. m.	44

Onsdagen den 17 april

Kl. 14.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att herr Wachtmeister, som vid kammarens sammanträde den 25 nästlidne januari beviljats ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 19 nästlidne mars—den 26 innevarande april, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 49 och 55 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner:

1:a omröstningen

(enligt memorialet nr 49)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionerna I: 100 och II: 116 icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till motionerna I: 100 och II: 116, beslutat att tjänsten som stabspastor omvandlas till heltidstjänst samt bemyndigat Kungl. Maj:t att överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med belopp, som på grund härav må befinnas erforderligt.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 105 Ja och 108 Nej, varjämte 1 av

kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 77 Ja och 65 Nej, vadan, då därtill

lades andra kammarens röster

eller . . . . . 105 Ja och 108 Nej,

sammanräkningen

visade . . . . . 182 Ja och 173 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:a omröstningen

(enligt memorialet nr 55)

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 67 och II: 84, till *Bidrag till svenska ekumeniska nämnden* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 27 000 kr., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 67 och II: 84, till *Bidrag till svenska ekumeniska nämnden* för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 40 000 kr.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 106 Ja och 108 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . . . 74 Ja och 71 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-
marens röster
eller . . . . . 106 Ja och 108 Nej,
sammanräkningen

visade . . . . . 180 Ja och 179 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3

Justerades protokollen för den 2, den 3 och den 5 innevarande april.

§ 4

Meddelande ang. sammanträdestider

Herr TALMANNEN yttrade:

Vid dagens sammanträde kommer endast statsutskottets utlåtande nr 10 angående tionde huvudtiteln och bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckta motioner om den allmänna varuskatten m. m., att företagas till avgörande. De två gånger bordlagda ärenden som sålunda icke medhinnas i dag upptages vid arbetsplenium fredagen den 19 april, då även de i dag såsom en gång bordlagda ärendena samt ett tjugotal ärenden, som i dag bordlägges första gången, kommer att föreläggas till behandling. Fredagens sammanträde börjar kl. 11.00 och kommer — såsom tidigare meddelats — att fortsättas på kvällen.

§ 5

Meddelande ang. av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats har Stockholmsområdets civilförsvarsförbund inbjudit riksdagens ledamöter till infor-

mation i personligt skydd i morgon, torsdagen den 18 april.

I samband med att Stockholmsområdets civilförsvarsförbund i oktober i år firar sitt 25-årsjubileum kommer en kampanj att genomföras för att sprida upplysning om civilförsvaret och dess uppgifter och att ge information särskilt om den enskildes möjligheter att skydda sig mot det moderna krigets faror. Avsikten är att genom dylik information öka möjligheterna för den enskilde att överleva vid ett anfall med moderna vapen samt att genom upplysning härom också stärka motståndsviljan.

Till jubileet förberedes bl. a. en TV-film, en utställning och en presskampanj.

Med TV-filmen vill man visa bl. a. att alla i samhället, ledamöterna i dess styrande organ såväl som varje enskild, har anledning att ägna intresse åt sitt självskydd. Nu önskar man dels ge riksdagens ledamöter information, dels kunna genom film i TV förevisa detta tillfälle, som en uppmaning till alla andra att delta i kommande informationskurser.

Det har därför framhållits som synnerligen önskvärt att riksdagens ledamöter deltar i informationen. Den äger rum i stora partilokalen med början kl. 14.00 i morgon och beräknas taga två à tre timmar i anspråk.

§ 6

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 125, angående vissa frågor rörande jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 126, med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1), m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 128, med förslag till förordning om

Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.
ändring i tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 131, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m. genom försäljning till Oxelösunds stad;

till statsutskottet propositionen nr 132, angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom;

till utrikesutskottet propositionen nr 133, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling åren 1962 och 1963 vid dess fjortonde ordinarie möte fattade beslut; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 kap. 29 § giftermålsbalken, m. m.,

nr 138, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 4 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., och

nr 141, med förslag till lag om gravrätt m. m.

§ 7

Föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 849—851.

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter andra lagutskottets utlåtanden nr 28—30, 32—34 och 36—39 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 14—16.

§ 9

Föredrogs den av herr *Carlsson* i Huskvarna vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående pensionärers sjukförsäkringsavgifter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15

Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 (bilaga 12, punkt 15, s. 32 och 33) föreslagit riksdagen att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 485 000 kr.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 399) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 477), hemställts att riksdagen måtte till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 535 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 399 och II: 477, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 485 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Virgin, Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Per-Olof Hanson, Åkerlund, Staxäng, Svensson* i Stenkyrka, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Boh-*

Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

man och Nelander, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 399 och II: 477, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 535 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Till punkt 15 i statsutskottets utlåtande nr 10 är fogad en reservation, vari yrkas ökning av anslaget med 50 000 kronor, och jag skall med några få ord motivera detta yrkande.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ju en ökning av anslaget med sammanlagt 80 000 kronor. Emellertid har hantverksinstitutet begärt en höjning av anslaget med 250 000 kronor. Härav avses 50 000 kronor för allmänt ökade löne- och pensionskostnader. Den anslagshöjning Kungl. Maj:t föreslår innebär alltså en ökning med endast 30 000 kronor utöver nämnda höjning av löne- och pensionskostnaderna. Det är alltså fråga om ett mycket litet tillskott till hantverksinstitutets ökade verksamhet.

Om man ökar anslaget med 50 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag, skulle det innebära att hantverksinstitutet fick ett ökat anslag på 130 000 kronor, vilket är ungefär hälften av den anslagsökning institutet begär. Jag anser att det är ytterst angeläget att hantverksinstitutet får möjlighet att utöka ifrågasvarande verksamhet.

Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr Eliasson i Sundborn (cp).

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag begärde ordet för att meddela kammaren att enligt uppgifter som jag nyligen erhållit kommer den i reservationen begärda anslagssumman även för innevarande budgetår att utbetalas i samma ordning som skedde föregående år. Därmed kommer vad motionärerna och reservanterna yrkat att tillgodoses i samma utsträckning som i fjol.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I) av herr Ivar Johansson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 16

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 17***Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr DARLIN (h):

Herr talman! Jag anhåller om överseende för att jag vid punkt nr 17 i statsutskottets utlåtande nr 10 tar kammarens tid i anspråk några minuter med anledning av det motionsvis framförda yrkandet om en ökning av industrikreditgarantiramen från 45 miljoner till 60 miljoner kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om en kreditram å 45 miljoner med motiveringen att kreditramen utnyttjats till blott ringa del men lovar att senare återkomma till ärendet om en eventuell höjning av kreditramen.

Att jag tar till orda i detta ärende beror på vad som förevarit sedan motionerna avlämnades. Jag avser då i första hand att riksdagen beviljat storvarven en statsgaranti på ej mindre än 550 miljoner kronor, varav ett enda

Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

storvarv erhöll 150 miljoner kronor. Dessa stora kreditgarantier beslutades utan debatt och utan att i varje fall flertalet av riksdagsledamöterna hade en aning om vilka säkerheter som staten skall erhålla för lånen. Motiveringen för riksdagens beslut om dessa stora garantier var i huvudsak arbetsmarknadspolitiska skäl eller, i klartext, att stoppa en väntad arbetslöshet vid våra varv.

Men, herr talman, det finnes säkert tusentals småindustrier som står inför samma problem som varven. I och för sig är jag ej motståndare till att ett stöd har beviljats varven, trots att de stora varven ju verkligen har tjänat mycket pengar de senaste 10—15 åren och därmed kanske bidragit till att vi i dag har ett så högt löneläge att vi nu har svårigheter att konkurrera på världsmarknaden med bl. a. våra verkstadsprodukter.

Ja, som jag tidigare nämnt har vi beviljat storvarven en kredit om 550 miljoner kronor. De mindre varven får väl en ringa del av kakan, då det av bl. a. Oskarshamnsvarvets chef för några dagar sedan lär ha framhållits att våra löner och andra kostnader är för höga och fartygspriserna så hårt tryckta att de mindre varven ej synes få några nybeställningar att tala om, trots de statsgarantier som nu har beviljats. Jag ber att få påpeka att jag givetvis är glad över att den väntade arbetslöshetskrisen vid Uddevallavarvet är avvärjd med statens hjälp.

Då riksdagen med en — låt mig säga — flott gest hjälper en kategori företagare i ett svårt läge tycks man helt ha glömt bort att det finns ett mycket stort antal små- och medelstora företag som behandlats mindre generöst men som betyder så oändligt mycket för vårt land och vilka är i behov av kreditgarantier, som de av olika anledningar ej tycks kunna erhålla. Bland annat synes säkerhetskraven ha varit för hårda, särskilt i södra men även i mel-

lersta Sverige. Och på grund av personalbrist har låneärendenas behandling tarvat lång tid.

Det bör framhållas som mycket viktigt att oändligt många företagare i vårt land vill låna men ej vågar, om det aldrig så väl behövs, enär namnet på låntagaren — företagaren enligt nuvarande system utbasuneras i pressen. Har A. exempelvis beviljats industrigarantilån med 75 000 kronor och B. med 150 000 kronor, slås detta upp som nyheter i pressen och lånetransaktionerna kanske t. o. m. sedan kommer att diskuteras på kaffejuntor och anorstädes i staden eller samhället. Jag anser att dessa företagare blir prickade på ett orättvist sätt. Vad värre är är att vissa tidningar i sensationsrubriker utpekar de företagare som beviljats lån och påstår att lånen är att anse som en statlig subvention samt att de som erhåller lånen kommer i ett bättre konkurrensläge än andra, enär lånen löper med låg ränta. Det ger ibland sken av att räntan subventioneras. Men som bekant betalar ej staten någon räntesubvention till garantilånen. Däremot blir de som lånar i affärs- eller sparbanker, kreditkassor, statens egen bank — Sveriges kreditbank — eller Industrikredit, Företagskredit, Exportkredit etc. ej uppmärksammade på detta mindre smickrande sätt. Handelsministern bör väl vara föga tilltalad av denna typ av nyhetsförmedling, vilken många gånger kan betecknas som ovederhäftig.

Det är faktiskt inte alla företagare som vill utsätta sig för risken att schavottera i dessa tidningar, ibland ett flertal gånger på ledarplats, för att de en gång behövt låna via kommerskollegium för att exempelvis hålla arbetslöshet borta, för att rationalisera eller för att kunna exportera sina varor. Jag tror att det är bland annat därför som den av riksdagen beslutade garantiramen ej utnyttjats de senaste åren mer än till cirka halva beloppet, såsom utskottet anmärkt.

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

Herr talman! Jag skulle vilja vädja till handelsminister Lange att omedelbart taga bort den nuvarande publiceringsbestämmelsen som enligt mångas förmenande innebär diskriminering av de lånebehövande små och medelstora företagen.

Vad jag anfört är, enligt min åsikt, herr talman, några av anledningarna till att kreditgarantiramens belopp de sista åren varit så dryga som varit fallet.

Herr talman! Jag anser att utskottet snarast bör tillstyrka motionen om att garantiramen för budgetåret 1963/64 ökas till 60 miljoner kronor, och vidare anhåller jag att statsrådet Lange måtte för nästkommande budgetår föreslå riksdagen att öka industrikreditgarantiramen till 80 miljoner kronor för budgetåret 1964/65, detta med tanke på att det finnes hundratusentals företagare som så att säga får slåss om denna relativt bagatellartade summa.

Herr talman! Jag tillhör ej den kategori företagare som i tid och otid kräver att staten skall ingripa för att stödja företagen. Men så länge den svenska statsmakten har ålagt bankerna att, i varje fall i fråga om långfristiga lån, i stort sett endast låna ut pengar mot in-teckningar i fast egendom och har bland de strängaste kraven i världen i fråga om banksäkerheten då det gäller utlåning till företagen, så måste de små och medelstora företagen kräva att i varje fall få samma stöd som storföretagen erhåller från det allmännas sida.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 18—54

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55**Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 55, s. 108—110) att dels

godkänna av departementschefen förordad ändring i personalförteckningen för statens pris- och kartellnämnd, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 847 000 kr.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Petersson* (I: 316) och den andra inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Borås och *Bohman* (II: 369), hemställts att riksdagen måtte dels för budgetåret 1963/64 under statens pris- och kartellnämnds avlönings- och omkostnadsanslag anvisa resp. 2 567 000 och 359 000 kr., dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte vid detta års höstriktsdag framlägga förslag om en ytterligare begränsning av verksamheten vid statens pris- och kartellnämnd fr. o. m. den 1 januari 1964.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 316 och II: 369, såvitt nu var i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens pris- och kartellnämnd vidtaga den ändring, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1963;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 316 och II: 369, såvitt nu var i fråga,

a) godkänna i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 847 000 kr.;

III. att motionerna I: 316 och II: 369,

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Åkerlund, Staxäng* och *Bohman*, vilka ansett

dels att utskottets yttrande i viss del bort ha annan, i reservationen angiven lydelse,

dels ock att utskottet under I. och III. bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 316 och II: 369, såvitt nu var i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens pris- och kartellnämnd vidtaga den ändring, som angivits i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1963;

III. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 316 och II: 369, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Professor Parkinson har som bekant påvisat att det finns en tydlig tendens inom all statlig verksamhet — och den gäller kanske även på enskilt håll — att om man en gång har byggt upp en administrativ apparat i visst syfte vill man bibehålla den, även om de motiv som en gång åberopades för dess tillkomst inte längre är för handen eller har förändrats. Professor Parkinson har även påvisat att varje administrativt organ har en inneboende benägenhet att successivt växa ut. Jag tycker att statens pris- och kartellnämnd utgör ett konkret bevis för riktigheten av dessa teser.

Ingen har bestridit att statsmakterna bör ha resurser för att motverka sådana förhållanden i näringslivet som förhindrar eller försvagar den fria och

effektiva konkurrens, som obestriddligen utgör den bästa prisregulatorn. Ingen har heller bestridit att konkurrensförhållandena på vissa områden skulle kunna vara bättre än de är för närvarande. Men fördenskull kan det knappast vara nödvändigt att ungefär 110 personer sysslar med att utreda och kartlägga prisförhållandena i näringslivet i en tid som den nuvarande, då vi har brist på kvalificerad arbetskraft på olika områden och då konkurrensen dessutom är hårdare än någonsin tidigare.

Som bekant tillkom pris- och kartellnämnden 1956, då vi avskaffade den statliga priskontrollen. Det finns uppenbarligen ett logiskt samband mellan dessa två händelser, det skall jag gärna medge. När sedan omsättningsskatten infördes 1960 åberopades som motiv eller som förevändning för att bygga ut priskontrollnämndens organisation att man behövde en kontrollapparat som skulle se till att det i näringslivet inte genomfördes större prishöjningar än som motiverades av omsättningsskatten. De undersökningar som sedan gjordes har visat att farhågorna inte blivit besannade. Trots det har man fortsatt utbyggnaden av pris- och kartellnämnden. Det skedde år 1961 i anledning av den utredning som då hade slutförts om »effektivare prisövervakning». Men under hela denna tid har konkurrensförhållandena inom näringslivet utvecklets i sådan riktning, att det *faktiska behovet* av prisövervakning och prisutredningar successivt minskat. Den säljarens marknad som tidigare förelegat har ersatts av en typisk köparens marknad, och man kan i dag med fog fråga sig, om inte många av de statliga befattningshavare som sysslar med sådana här frågor skulle kunna användas för från både allmänna och konsumenternas synpunkter lämpligare uppgifter.

Allt tyder dessutom på att vi kan se fram mot en ytterligare hårdnande kon-

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

kurrens under kommande år. Hur det än går med det europeiska integrationsarbetet, kommer tullnedsättningarna med säkerhet att verka konkurrensstimulerande och även prisnedpressande.

Den som följer pris- och kartellnämndens verksamhet kan dessutom ibland — visst inte alltid — få en känsla av att en del av undersökningarna, särskilt vissa prisundersökningar i detaljhandeln, knappast är ägnade att ge konsumenterna den vägledning och de fakta som sådana här undersökningar ytterst skall avse. Priset kan aldrig slitas loss ur sitt sammanhang med prestation, kvalitet och service. Renodlade prisundersökningar, vilkas resultat publiceras på det sätt som exempelvis skedde i höstas, kan i stället motverka syftet att ge konsumenterna en riktig och förnuftig upplysning.

Jag är personligen inte alls säker på att den »prishysteri», som just nu har på sina håll kännetecknat konkurrensen i vissa detaljhandelsbranscher, på lång sikt är till fördel för konsumenterna. Men det är, herr talman, en annan sak. Vad det nu gäller är att anpassa den prisövervakande myndighetens resurser till de behov av övervakning som kan anses föreligga. Och om en sådan anpassning skulle ske efter dagens och morgondagens konkurrens-läge, då finns det fog för den reducering av personalen som några reserveranter i utskottet har önskat att utskottet skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Virgin m. fl.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! I motsats till motionärerna har utskottsmajoriteten den uppfattningen att det allt fortfarande behövs finnas ett organ av den karaktär och omfattning som pris- och kartellnämnden har för att kunna utöva just den uppgift som nämnden har fått, nämligen att övervaka hela prissystemet.

Jag vill erinra om att det för närvarande föreligger stora arbetsprojekt inom pris- och kartellnämnden; det är fråga om utredningar av skilda slag som säkerligen helt och hållet tar de personella resurserna i anspråk. Det pågår exempelvis en materialinsamling inom emballageindustrien, som inte minst rör spørsmålet om glasemballage eller plåteballage, och man beräknar att en redovisning av denna utredning skall kunna ske någon gång under våren. Detsamma är förhållandet med en stort upplagd undersökning beträffande jordbruksmaskinbranschen. Själva materialinsamlingen är i huvudsak avslutad, och redovisningen av det färdigställda materialet kan förmodligen framläggas under våren 1963.

Man skulle på detta sätt genom att räkna upp bransch efter bransch kunna klarlägga de stora uppgifter som pris- och kartellnämnden för närvarande har att syssla med. Det är inte minst med hänsyn därtill som utskottet avstyrker motionärernas yrkande. Utskottsmajoriteten vill också i detta sammanhang särskilt understryka att det inte finns någon som helst anledning att minska pris- och kartellnämndens verksamhet, utan att man fortfarande från nämndens sida behöver ha uppmärksamheten riktad mot vissa tendenser inom vårt näringsliv.

Det är mot denna bakgrund utskottet föreslår riksdagen att godkänna departementschefens förslag.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Jag har långt ifrån bestridit att det finns projekt och utredningar som pris- och kartellnämnden kan ha lust att syssla med och att det finns intressanta objekt att ta itu med. Dåligt vore det väl eljest, när vi har en nämnd tillsatt för att kartlägga olika intressanta förhållanden inom näringslivet. Det är klart att nämnden gör sitt bästa för att plocka fram sådant material. Personalen sitter naturligtvis inte

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

och rullar tummarna. Vad det här är fråga om är emellertid att avväga de resurser samhället anser sig böra avdela för dessa uppgifter mot de behov som faktiskt föreligger.

När pris- och kartellnämnden tillkom fanns ett visst kontrollbehov på grund av konkurrensförhållandena. Konkurrensen har sedan dess skärpts, och det läge som nu råder motiverar inte samma apparat som nämnden hade när den tillkom. Det är på denna motivering vi har byggt vårt yrkande om reducering av nämndens personal och administrativa apparat.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till reservationen 2) av herr Virgin m. fl.; och biföll kammaren vad utskottet hemställt.

Punkterna 56—59

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60**Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 60, s. 118 och 119) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 250 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* (I: 26) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt* och herr *Jönsson* i Inge-marsgården (II: 31), i vilka hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av den statliga konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens organisation i syfte att såväl organisatoriskt och per-

sonellt som i fråga om andra resurser uppnå en förstärkning som svarade mot marknadsutvecklingens krav,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson* (I: 474) och den andra inom andra kammaren av herrar *Börjesson* i Falköping och *Persson* i Heden (II: 568), i vilka hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om översyn av nu inom olika institutioner bedriven konsumentupplysningsverksamhet i syfte att åstadkomma en samordning inom en fristående upplysningsinstitution,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin* (I: 476) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 567), i vilka hemställdes bl. a. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning under medverkan av bl. a. företrädare för näringslivet rörande omfattningen av och formerna för den framtida konsumentupplysningen och konsumentvaruforskningen.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 476 och II: 567, såvitt nu var i fråga, till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 250 000 kr.;

b) att motionerna I: 26 och II: 31, I: 474 och II: 568 samt I: 476 och II: 567, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson*, *Virgin*, *Bengtson*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Per-Olof Hanson*, *Åkerlund*, *Staxång*, *Svensson* i Stenkyrka, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå, *Bohman* och *Nelander*, vilka ansett

dels att viss del av utskottets yttrande bort ersättas med text av annan, i reservationen angiven lydelse,

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

dels ock att utskottet under b) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 26 och II: 31, I: 474 och II: 568 samt I: 476 och II: 567, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande konsumentvaruforskning och konsumentupplysning i enlighet med vad reservanterna anförde.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Om den debatt angående konsumentupplysning som nu skall föras här i kammaren skulle stå i något så när rimlig proportion till det intresse som ämnet ägnas i tidningspressen och bland konsumenterna själva, så skulle vi inte kunna klara dagens föredragningslista. Men en sådan debatt skulle synbarligen inte tjäna något förnuftigt syfte. Det är ju uppenbart att regeringspartiet har låst sig i frågan och att man — just nu — inte vill ha den förutsättningslösa utredning om konsumentupplysningen som motionärer från alla borgerliga partier har begärt och som också förordas i en borgerlig reservation inom statsutskottet.

Varför regeringspartiet har låst sig på detta sätt vet jag inte, men vi kanske får upplysning därom under dagens debatt. Det kan vara fråga om prestigesympunkter. Den kritik som riktats mot bristerna i den nuvarande verksamheten drabbar naturligtvis i sista hand det ansvariga statsrådet och regeringen.

Det brukar också vara så, att om det skall göras något skall det ske då regeringen finner det lämpligt och inte när det påyrkas av oppositionen. Vi är vana vid att regeringen intar en sådan ståndpunkt. Men i detta fall är den sällsynt illa motiverad. Riksdagen har ju år efter år, sedan den nuvarande forsknings- och upplysningsverksamheten organiserades, särskilt poängterat att verksamheten skall följas med uppmärksamhet och att ändringar skall genom-

föras då så anses befogat. När det hela organiserades var man inte alls säker på att man hade funnit den bästa lösningen och man underströk därför angelägenheten av att efter hand vidta de ändringar som kunde bli nödvändiga.

Ingen ens i regeringspartiet kan i dag sväva i villfarelse om att konsumenterna inte är nöjda och att det står en mycket bred opinion bakom kravet på att det skall klarläggas hur verksamheten skall bedrivas i framtiden.

Det enda som har skett är att initiativ har tagits i ett par delfrågor — det ena vidtogs för övrigt för några månader sedan, *efter* det att motionärerna framställt sina önskemål. De specialfrågor som man är beredd att utreda kan emellertid såvitt jag förstår, inte besvaras, om man inte först klarlägger det som är väsentligt, det stora, betydelsefulla problemet, nämligen den svenska konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens målsättning, dess medel och former, dess organisation och finansiering. Dessa frågor måste redovisas *först* och inte de specialproblem som man nu har brutit ut ur helheten. Hur skall man exempelvis, innan man har klarlagt den stora frågan, kunna bestämma sig för hur konsumentupplysningen i TV skall läggas upp? Det är ett utredningsuppdrag som i höstas gavs åt radioutredningen, vilken inte alls har tillsatts och sammansatts för att behandla sådana spörsmål.

Hur skall man vidare kunna utreda hur konsumentinstitutets upplysningsavdelning skall vara organiserad, innan man har gjort klart för sig vilka *uppgifter* institutet skall ha i den framtida konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens tjänst, eller om — det har också ifrågasatts — verksamheten skall bedrivas av något självständigt, utomstående organ?

Det uppdrag som statsrådet Lindström gav tvenne s. k. experter i vintaras kan alltså inte fullföljas separat.

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

Organisationen hänger ju ihop med arbetsuppgifterna. Dessa måste först klarläggas och därefter organisationen — inte tvärtom.

Nu har som bekant expertutredningen inte fått några direktiv. Rent teoretiskt skulle den alltså — det har tydligen statsutskottets majoritet räknat med — kunna ta upp också andra frågor än de rent organisatoriska till behandling. Men utredningens uppdrag är ändå begränsat. Man har uttryckligen sagt ifrån att den skall vara en »organisationsutredning». Detta uppdrag har också bestämt den sammansättning som man har givit utredningen. Om de mycket komplicerade problem — det skall inte fördöljas att de är komplicerade — som motionärerna och de många kritikerna av den nuvarande ordningen har åsyftat skall kunna klarläggas allsidigt och sakkunnigt, fordras uppenbarligen en helt annan typ av utredning än den som statsrådet Lindström nu har tillkallat.

Den väg som statsrådet anvisat är inte logisk. Den kan inte leda till ett tillfredsställande resultat ur helhetens synvinkel. Den leder till dubbelarbete och tidsförluster. Frågan om de framtida riktlinjerna för svensk konsumentvaruforskning och svensk konsumentupplysning kommer på detta sätt att ytterligare försenas.

Vid denna frågas behandling i statsutskottet har vi hört representanter inte bara för konsumentinstitutet och konsumentrådet utan också för näringslivet inklusive Kooperativa förbundet. Både Industriförbundets och Kooperativa förbundets representanter understök enhälligt behovet av en allsidig utredning. KF:s representanter överlämnade till utskottet en promemoria, i vilken Kooperativa förbundet bl. a. pekade på att det saknas en organiserad samordning och sammanställning av alla de resultat som på olika vägar framkommer, så att erfarenheterna kan göras tillgängliga för allmänheten. Det

finns inte heller tillgång till några systematiska bearbetningar av konsumenternas egna erfarenheter av varaktiga investeringsvaror. Inte ens inom hushållssektorn finns någon undersökning av hur hemmen använder de dyra hushållsmaskinerna. Man saknar de enklaste kunskaper om dyra varors bruksvärde under många års användning. Det sägs vidare i promemorian att upplysningsarbetet rimligen inte i första hand kan tas om hand av de forskande teknikerna utan att det i samarbete mellan tekniker och t. ex. samhällsvetenskapligt tränade skribenter och journalister bör föras ut till allmänheten. Den folkliga förankringen måste, framhålls det, garanteras genom en organisatorisk och servicebetonad nära samverkan mellan de stora folkrörelserna och de centrala instanserna.

KF slutar med att stryka under att en översyn av konsumentrådets arbetsuppgifter och resurser är angelägen. En långsiktig planering i syfte att få till stånd en samordning och effektivisering av samhällets konsumentupplysning är, sägs det, ett aktuellt krav.

På särskild fråga hävdade vidare dessa representanter för Kooperativa förbundet, liksom även Industriförbundets representanter, att de redan tillsatta utredningarna inte vore till fyllest; de utgjorde endast delutredningar. En allmän översyn av hela problematiken vore vad man behövde. Och det är en sådan allmän översyn reservanterna i statsutskottet nu förordat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3 av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! I förevarande sammanhang har statsutskottet haft att behandla en motion, som jag och några partikamrater har väckt, och i vilken vi hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en över-

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

syn av den statliga konsumentvaruforskningens och konsumentupplysningens organisation i syfte att såväl organisatoriskt och personellt som i fråga om andra resurser uppnå en förstärkning, som svarar mot marknadsutvecklingens krav. De som lyssnat till herr Bohman har säkerligen också fått det intrycket att de remissinstanser, som avgivit yttrandet, i stort sett har ansett motionens yrkande berättigat.

Utskottet däremot har gått emot motionens yrkande. Ett skäl härtill anges vara att frågan åtminstone delvis kommer att behandlas av nu pågående utredningar och att vi bör avvakta deras resultat, innan en mera brett upplagd utredning företas.

Som andra skäl anger utskottet: »Det torde även vara så, att tillgången på lämplig expertis för utredningar på konsumentupplysningens och konsumentvaruforskningens område är begränsad — — —.» Men nog bör det väl ändå i vårt land finnas så mycket kunligt folk att resurser finns att tillsätta en utredning! Jag tycker att det närmast är ett svepskäl att hävda motsatsen.

Jag tror att reservanterna har rätt, när de säger att om vi vill ha ett snabbt resultat på detta område, så måste vi börja med problemet som sådant. Jag skall emellertid inte förlänga denna debatt i onödan. Men vi kan väl vara överens om att förhållandena på detta område inte är tillfredsställande. Jag har också en stark känsla av att hela denna fråga till stor del är ett organisatoriskt problem. Om vi därför vill ha en snabb förbättring till stånd, så sker det bäst genom att följa reservanterna, när de säger att vi skall ta itu med hela problemet. Om vi gör små delutredningar och därefter övergår till en stor utredning, så innebär det bara dubbelarbete och tidsförluster.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3) vid punkten 60 i statsutskottets utlåtande.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Då jag nu skall kommentera utskottsmajoritetens ställningstagande i punkt 60 i utskottets utlåtande, vill jag gärna understryka vikten och betydelsen av hela det frågekomplex som vi nu diskuterar. Det synes alldeles klart att det finns en växande opinion för ett samhälleligt engagemang i frågor som rör konsumentvaruforskning och konsumentupplysning. De stora löntagarorganisationerna samt kvinnoföreningar och andra sammanlutningar är aktiva påtryckningsgrupper i det fallet. Vi vet ju också att det finns många organ som helt i samhällets regi eller med stöd av staten arbetar med dessa frågor.

Det är för övrigt inte här bara fråga om att informera, utan det gäller också att skaffa fram sakmaterial, d. v. s. att utföra provningar, verkställa utredningar och bedriva grundläggande forskning. Det är inte heller så, som man ibland tycks tro, att detta är ett begränsat område av varumarknaden. Det sträcker sig över hela fältet. Om vi bara går till den huvudtitel vi nu behandlar, så finns där en hel lång rad helstatliga organ och institutioner eller sådana som erhåller stöd från samhället. Härtill kommer sedan ett stort antal andra organ, t. ex. statens institut för byggnadsforskning, folkhälsoinstitutet och sådana branschorgan som Brödinstitutet, Djupfrysningsbyrån och skobranschens organ m. fl.

Det är ganska viktigt att hålla denna mångfald av organ i minnet, när man skall bedöma frågan om huruvida det är ändamålsenligt att skapa en informationscentral, till vilken allt material lämnas in och dit konsumenterna kan vända sig — liksom också deras företrädare i press och andra massmedia, folkbildare, konsulenter och andra — när de vill ha upplysningar.

Jag skall i detta sammanhang inte ha någon personlig mening i frågan om det går att vettigt sammanföra allt, hålla

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

reda på materialet, hålla det aktuellt och snabbt svara, upplysa och informera. Men nog förtjänar den frågan ändå att ställas.

Dessutom skulle det vara ganska intressant att spekulera över frågeställningen, om en samordning eller ett särskiljande av provning och forskning å ena sidan samt information å andra sidan är det riktiga och ändamålsenliga. Inte ens den ivrigaste och mest jäktade journalist skulle kanske tycka att det vore matnyttigt med upplysningar från någon som står helt utanför det område saken gäller.

Jag återvänder emellertid till det begränsade fält som skall täckas av institutet. Vi vet att diskussionen om hur det skall fullgöra sina uppgifter har pågått praktiskt taget sedan dess tillkomst. I själva verket övertog ju institutet en pågående diskussion från sin föregångare, nämligen Hemmens forskningsinstitut. Även dess material diskuterades och kritiserades — det ansågs vara för tekniskt, för tungt, för invecklat, för expertbetonat, nådde inte fram till den vanliga konsumenten.

Sedan har som sagt debatten fortgått, och naturligtvis finns det åtskilligt som man kan önska annorlunda. Men detta får väl inte undanskymma att man mer och mer sökt sig fram på nya vägar och ansträngt sig att göra materialet tillgängligt för större grupper och uppenbarligen lyckats med detta i ökad grad.

Den stora attack, som under det senaste året riktats mot institutet, framstår därför som litet överdriven. Kampanjen har för övrigt varit ensidig på många sätt. Den har riktats mot institutet ensamt av alla de organ som sysslar med konsumentfrågor, och den har framför allt riktats mot institutets information. De många kritikerna, som herr Bohman talade om, har framför allt sysslat med denna detalj av hela området konsumentvaruforskning och konsumentupplysning — det tycker jag

vi skall hålla i minnet. I huvudsak har man tagit upp den lilla skriften »Råd och rön» till kritisk granskning. Det är i detta sammanhang värt att påpeka att man på institutet arbetar efter olika vägar och med olika metoder i sin upplysning. Man har ju andra skrifter än den här publikationen, en för övrigt rik flora, och har en relativt god avsättning för dylika publikationer, vilket bl. a. bevisas av att man sålde för närmare 300 000 kronor föregående år. Dessutom vet vi att denna information via tidningar och tidskrifter kommer ut till en bredare publik. Man håller föredrag, svarar på telefon på förfrågningar — det är också en sorts upplysning som är värd att uppmärksammas.

Visst finns det emellertid behov av omprövning och översyn — det behövs förbättringar. Jag är verkligen inte den som vill avvisa den uppfattningen. Institutets styrelse och ledning har för övrigt själv begärt den utredning, som nu är på gång. Det var vid ett styrelsesammanträde den 12 februari som ordföranden för institutets styrelse tog upp frågan. Man gjorde den framställning, som sedan har resulterat i den arbetsgrupp, som herr Bohman här har omnämnt. Det har också inför statsutskottets första avdelning från denna arbetsgrupp sagts att resultatet skall läggas i botten vid behandling av nästa års budget.

Samtidigt har det inför första avdelningen upplysts, att institutets lokalfråga har förts framåt genom att åt nya lokaler har givits hög angelägenhetsgrad på byggnadsstyrelsens kölista. Nya och utvidgade lokaler är grundförutsättningen för ett fullgott och effektivt arbete både internt för institutet och i dess utåtriktade serviceverksamhet.

Utöver denna översyn, som jag nyss nämnde, skall det ske en genomgång av de problem som hänger samman med ansvarsförhållandena för materialframställning till massmedia och andra informationskanaler. Den utredningen

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

är omnämnd i statsverkspropositionen under denna punkt.

Som herr Bohman också nämnde har man inom radioutredningen tillsatt en särskild expertgrupp. Det är skäl att påpeka att det icke är radioutredningen som sådan som sysslar med dessa problem utan, som sagt, en särskilt tillsatt expertgrupp, som skall syna och ta ställning till de frågor som sammanhänger med en intensifierad konsumentupplysning i TV. Med hänsyn till den genomslagskraft som detta medium har är vi väl medvetna om att man måste sörja för kartläggning och samordning av materialframställningen men också att man måste ta hänsyn till de problem och ansvarsfrågor av olika natur som uppkommer då en mera omfattande dylik verksamhet i TV kommer i gång. Det är alltså den tredje utredningen som arbetar.

I det läget har utskottsmajoriteten sagt sig, att det för saken verkligen inte är gagneligt att nu sätta i gång med en översyn över hela fältet. Det finns inte hur många utredare som helst, och det arma konsumentinstitutet, som skall utredas från flera håll samtidigt, kan knappast förväntas göra några förbättrade insatser under tiden.

Det har också framhållits från flera håll — företrädare för konsumentrådet har gjort det med stor skärpa — att det behövs grundläggande forskning om metoder att informera och att det behövs en grundläggande forskning i konsumtionskunskap. Näringslivet ger stora belopp till kommersiellt inriktade marknadsundersökningar, men konsumentrådet är det enda anslagsgivande organ som forskare kan vända sig till när de vill ta upp frågeställningar som utgår från förbrukarnas intressen. En utveckling på dessa områden är av fundamental betydelse, men frågan löses inte genom kommittéarbete.

Till sist några reflexioner med anledning av den reservation som föreligger och de motioner som är bakgrunden

till denna reservation. En centerpartimotion tar upp den enkla — om jag så får uttrycka mig — frågeställningen om att skapa en fristående upplysningscentral. I folkpartimotionen tas den saken också upp, men man motiverar inte sin propå om en allmän översyn av den statliga konsumentvaruforskningen och upplysningen och önskemålen om en förstärkning av institutets resurser ur principiella synpunkter. Det är enligt min mening ganska väsentligt att konstatera, eftersom högern i sin motion återgår till utgångsläget 1956. Man noterar i motionen den allmänna aktiviteten på detta område. Men man säger, att de långsiktiga och mera komplicerade synpunkterna inte har diskuterats. Man målar ut alla svårigheter och ställer frågan vem som skall stå för den framtida konsumentupplysningen, statsmakterna, näringsidkarna själva eller de ideella konsument- och folkbildningsorganisationerna. Man kräver en allsidig och förutsättningslös utredning av dessa olika frågeställningar.

Mera i förbigående yrkar man dessutom i motionen på en minskning på 100 000 kronor av anslaget till statens konsumentråd. Även år 1962 förelåg det en reservation från högerhåll med begäran om en nedprutning av anslaget med samma belopp, men denna gång med en annan motivering. Herr Bohman uttryckte då i diskussionen sin stora misstro mot statens konsumentråds anslagsgivning. Han pekade på olika projekt, vilka han tyckte felaktigt fick anslag genom rådet, och han ifrågasatte om det inte hade varit bättre att ge dessa pengar till konsumentinstitutet. Även år 1961 väckte högern en motion med begäran om utredning, och då talade herr Bohman för en begränsning av verksamheten vid konsumentinstitutet. Han menade att detta endast borde vara impulsivt och inte skulle utföra det konkreta praktiska arbetet, vilket borde skötas av branschvis

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

uppbyggda institutioner. Därvid uppställdes VDN som ett mönster för organisationen, d. v. s. som jag föreställer mig med något slags sambruk med näringslivet.

Högerns totala ointresse för hela upplysningsverksamheten om varupriserna har för övrigt manifesterats här i kammaren så sent som i dag. Hur vågar man, om man är så ivrig som exempelvis folkpartimotionärerna när det gäller att få till stånd en förbättring av institutets förhållanden, ansluta sig till en reseravtion med dess vida perspektiv? En utredning som skall ta upp alla dessa frågor måste komma att ta en avsevärd tid, och då kan man väl knappast tänka sig att någon skulle vilja föregripa denna genom några åtgärder av positiv och förstärkande karaktär.

Hur centerpartiet hamnat på denna linje är också svårt att förstå. Hela tiden har man från det hållet varit positiv till en helstatlig inriktning; redan 1956 tog man klar position härvidlag.

Nej, vad vi behöver är en kontinuerlig anpassning till nya krav och lägen. Intet talar för ett mindre samhällsengagemang eller en återgång till förhållandena 1956.

Näringslivet sköter produktforskning och andra för näringslivet angelägna uppgifter och får ibland stimulans av staten även för detta. Näringslivet sköler dessutom sin säljbefrämjande information, som bekant ibland kallad reklam. Men samtidigt skall samhällets organ anpassas till nya lägen och får all den förstärkning som tillgång på medel, personal och andra resurser gör det möjligt att erbjuda.

Utskottsmajoriteten har menat att det initiativ, som nu har tagits för att utreda begränsade delar av hela detta problemkomplex, i dagens läge är den bästa åtgärden. Jag kan försäkra herr Bohman att regeringspartiet inte har låst sig av prestigeskäl eller av några andra skäl. Vi är helt på det klara med att detta är en fråga av högsta angelägen-

hetsgrad. Vi är också på det klara med att ökade resurser måste sättas in från samhällets sida för att uppgifterna skall klaras. Det gäller att bygga upp organisationen på ett lämpligt och riktigt sätt och se till att personalresurser finns, att man får bättre lokaler o. s. v. En stor, vittomfattande utredning kan väl i och för sig vara intressant, men vi tror att läget för närvarande inte är sådant att det går att kosta på sig flera år av väntan på dylika utredningsresultat, utan vi måste handla mer aktivt och kontinuerligt. Jag säger som jag haft tillfälle att säga vid tidigare diskussioner här i kammaren, att visst kan det komma lägen då vi behöver denna allt omfattande utredning, men vi är inte där i dag.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Det anförande som hölls av herr Bohman — herr Jönssons hörde jag bara delvis på grund av votering i medkammaren — hade en biterwässerprägel, som uppkallar mig till några kommentarer och bestämda gensagor till påståenden som han gjorde. Han menade att ingen kunde sväva i villfarelse om att konsumenterna inte är nöjda med den konsumentupplysning som nu förekommer. Detta föranleder mig att erinra om att det var först 1 januari 1957 som vi fick en helstatlig konsumentvaruforskning och konsumentupplysning här i landet. Den har alltså nu varit verksam i fem år på det sjätte. Redan har anspråken på dess medverkan vuxit och kritiken av dess otillräcklighet blivit så otålig att alla nu ropar på vidgade resurser för denna statliga verksamhet. När regeringen 1956 föreslog riksdagen, att statsmakterna skulle ta ansvar för att en fullt objektiv varuupplysning skulle stå konsumenterna till buds vid sidan om den väldiga privata varureklamen, mötte den ett kompakt motstånd från

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

två av de oppositionspartier som i dag har reserverat sig till förmån för den utredning som — i varje fall om man skall tolka reservationen bokstavligt — avses gälla vilka resurser som erfordras för en ändamålsenlig konsumentupplysning. Det är egentligen glädjande att se hur snabbt utvecklingen har gett oss rätt. Ingen ifrågasätter i dag behovet av en statligt finansierad konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, som kan verka sanerande på den allt yvigare varumarknaden och som kan vägleda konsumenterna genom det svåröverskådliga varusortimentet.

Den kritik mot den statliga konsumentupplysningen som herr Bohman åberopar och som reservanterna för övrigt har som motiv för sin begäran om en bred och allsidig utredning — inom parentes sagt en kritik som inte är märkvärdigare än den som då och då riktas mot det privata näringslivets varuintroduktioner — har genomgående gått ut på att upplysningen är för njugg, inte tillräcklig för dagens krav, och därjämte för torr, då den presenteras i anspråkslösa småskrifter med komprimerade fakta, vilka kanske inte serveras så lättillgängligt för gemene man. Detta är i båda fallen anmärkningar som återfaller på bristande resurser både beträffande sakkunnig personal, lokaliteter och anslag. De aktuella anspråken på en bättre konsumentservice flammade upp vid en tidpunkt på senhösten i fjol, då konsumentinstitutets *petita* för nästa budgetår och statsmakternas behandling av dessa *petita* redan var avklarade. En under ordinära förhållanden rimlig uppräknig av anslagen har dock skett både för konsumentinstitutets och för konsumentrådets räkning på tillsammans genomsnittligt 20 procent. Det är dessa anslag som statsutskottet i dag inbjuder riksdagen att godkänna. Vid sidan av den sedvanliga behandlingen av anslagsärendena sade vi oss emellertid i kanslihuset att det utan tvivel hade uppkommit nya

anspråk på konsumentupplysningen som krävde utredning i särskild ordning.

Jag skall inte här gå in på den kontroversiella frågan om kommersiell reklam eller icke i TV. De olika åsiktsriktningarna torde dock vara helt överens om att konsumentupplysningen i TV behöver utbyggas — som komplement eller substitut till reklamen. Härtill kommer dagspressens ökade behov av grundläggande fakta för en aktiv konsumentupplysning, som får allt större spaltutrymmen till förfogande. Personalknappheten skapade samtidigt bekymmer — knappast när det gäller utredningar men så mycket mer på det aktuella avsnittet av den statliga konsumentupplysningen. Den utbildning av konsumentupplysare som enligt eklestistikministerns förslag skall påbörjas vid journalistinstitutet i höst kan inte lösa den närmaste tidens personalsvårigheter. I det läget beslöts att vissa utredningar skulle göras. Här har redan talats om 1960 års radioutredning. Jag behöver inte närmare gå in på detta — den kartlägger konsumenternas behov och önskemål på området och tillgången på material för konsumentupplysande TV-program. Men tillgången på material som kan levereras från statliga organ och hela den problematik, som det innebär för dessa organ att göra auktoritativa värderingar av varors egenskaper och priser i deras inbördes relation och att jämföra olika varumärken med varandra i massmedia som radio och TV ansågs det att statens konsumentråd är bäst lämpat att utreda. Konsumentrådet är som bekant mycket representativt, sammansatt av företrädare för de stora löntagar- och kvinnoorganisationerna, för forskningen och för näringslivets olika led, och rådet har en utomordentlig överblick över dessa frågor och skulle kunna utreda dem i egen regi. Det framgår av den huvudtitel vi nu behandlar, och utskottet refererar mycket riktigt härtill.

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

Konsumentrådets arbetsutskott, som inom sig diskuterat dessa problem, har nyligen — enligt vad jag underrättats om — beslutat rekommendera konsumentrådet in pleno att begära handelsdepartementets medverkan för en utredning om de olika juridiska implikationer som den statliga konsumentupplysningen möter — möter mera ju större dess räckvidd blir genom de nya massmedia. Om detta skulle bli rådets beslut kommer departementet givetvis att ställa utredningsresurser till förfogande.

Sedan ett par månader pågår också den här omnämnda organisationsutredningen med utgångspunkt från konsumentinstitutets upplysningsavdelning, vars behov av förstärkning har uppmärksammats både av institutets styrelse och av Kungl. Maj:t. Gemensamma utredningsmän, experter — inte s. k. experter, som herr Bohman sade — penetrerar även möjligheterna till ett närmare samarbete inom den konsumentupplysning som emanerar från olika statliga och halvstatliga organ.

Med tanke på att alltså två utredningar arbetar med konsumentfrågorna och en tredje är på väg att börja arbetet med en arbetsfördelning mellan dem, som kommer dem att täcka hela fältet av aktuella frågor inom konsumentupplysningen, är det en helt överflödigt beställning som reservanterna härvidlag vill förnä riksdagen att göra. Reservationen är ett försök att kasta jästen efter brödet in i ugnen, och jag menar därför, herr talman, att kammaren lugnt bör kunna följa utskottet och ändå få all den utredning utförd som den till äventyrs kan önska.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Det råder inget tvivel om att den fråga som behandlas under punkten 60 i utskottets utlåtande har stor aktualitet. De som har yttrat sig i frågan tycks vara ense om att det är angeläget att skapa en effektiv konsu-

mentupplysning. Den expansiva marknadsutvecklingen har medfört att det finns mycket stora varusortiment. Det har blivit allt svårare att vara konsument. Jag behöver bara nämna textilområdet och livsmedelsområdet som ett par exempel. Härtill kan man foga exempelvis hushållsmaskinerna, som hör till de dyrare varorna där det är särskilt viktigt med god upplysning. Ju större livslängd en vara beräknas ha och ju dyrare den är desto angelägnare är det med god varuinformation. En felinvestering blir dyrbar när det gäller sådana varor, både ur den enskildes och ur samhällets synpunkt.

Enighet råder också om att den nuvarande upplysningen är bristfällig. Men ingen vill väl anklaga konsumentinstitutet att det inte har gjort vad som kunnat göras för att nå bästa möjliga resultat. Deras resurser är som vi har hört begränsade och alla hoppas, som statsrådet Lindström sade, på vidgade resurser. Men jag är inte säker på att alla är överens om att det är staten som skall tillhandahålla dessa vidgade resurser. Hur dessa skall skaffas råder det delade meningar om.

Statsrådet Lindström och fru Lewén-Eliasson tycks mena att man bör kunna vara belåten med de detaljutredningar som nu arbetar och först när de har slutfört sitt arbete låta någon utredning se mera i stort på problemet. Jag är inte så insatt i dessa frågor, men för mig framstår det som klokare att börja med en mera omfattande utredning och göra klart för sig vilka mål man syftar till och först därefter ta ställning till delproblemen.

Den kritik som allmänheten på sista tiden har framfört mot konsumentupplysningen ger klart besked om angelägenheten av en sådan allsidig utredning. Jag föreställer mig att statsrådet inte i längden kan komma ifrån ett sådant önskemål.

Vi har olika uppfattning om hur man skall bedriva forskning av detta slag.

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

Många här i kammaren har en övertro på statens möjligheter att handskas med sådana frågor. Jag hör till dem som tycker att man bör kunna ta till vara de resurser som redan finns inom näringslivet. Om vi låter konsumentinstitutet fördela de olika uppdragen bör man kunna garantera att forskningen sköts objektivt. Det är det viktigaste.

Man borde också utnyttja den rika erfarenhet, konsumenterna själva har av olika varor, i synnerhet beträffande de mera långvariga förbrukningsvarorna. Utskottsmajoriteten synes ej ha någon större veneration för konsumenternas omdöme.

I motsats till fru Lindström skulle jag känna mig mycket lugnare om riksdagen följer reservanterna och primärt begär en allsidig utredning. Då gagnar man konsumenterna bäst.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Jag vill för säkerhets skull säga ifrån att jag personligen tar avstånd från den kampanj som obestridligen har bedrivits mot konsumentinstitutet som sådant i höst. Det är inte den kampanjen som motiverat denna motion och mina synpunkter.

När jag hörde fru Lewén-Eliasson tala om konsumentupplysningens betydelse, tyckte jag att hon i början av sitt anförande mycket skickligt argumenterade för den utredning vi begärt. Hon underströk att konsumentupplysning och konsumentvaruforskning fått ökad betydelse och att intresset för dessa problem på alla håll är i växande. Inte minst kvinnoorganisationerna är, framhöll fru Lewén-Eliasson, aktiva pådrivare när det gäller att få fram konsumentupplysning.

Men när det gällde att gå från ord till handling var fru Lewén-Eliasson inte längre så intresserad, trots att hon är aktiv inom kvinnoorganisationer. Hon påpekade att det fanns en mångfald olika organ som sysslar med forskning på detta område; hon räknade upp

många, och det finns säkert dubbelt så många till. Hon påvisade också hur svårt det är att klargöra arbetsfördelningen mellan dessa olika organ, hur arbetsuppgifterna bör samordnas och hur resultatet skall kunna föras ut till konsumenterna. Detta var frågor, påpekade fru Lewén-Eliasson, som i dag inte är tillfredsställande klarlagda och som borde utredas. Hon pekade också på de svårigheter som forskningsorganen har när det gäller att lämna information och de problem som uppkommer när det gäller att från forskarnateknikerna föra ut materialet till allmänheten. Skall teknikerna göra det själva eller bör man anlita mer journalistiskt lagda personer som omsätter forskarnas rön i »klartext»? Detta vore också ett typiskt utredningsuppdrag.

Fru Lewén-Eliassons slutsats blev att denna expertutredning borde klarlägga alla dessa frågor.

Jag påvisade i mitt första anförande att detta är en organisationsutredning, och den består av en byråchef i handelsdepartementet och en direktör i lantbruksförbundet. De är säkerligen båda högt förtjänta personer men uppenbarligen inte den typ av utredningspersonal man behöver för att belysa de frågor vi här berört.

Svaret på frågan vilka direktiv denna organisationsutredning fått att arbeta efter lämnar statsrådet Lindström själv i en intervju i en branschtidskrift. Rubrik för intervjun är »Det är nyttigt att komma i blåsväder». — Rubriken tycks vara ett citat från statsrådet Lindström, ty den står inom citationstecken. I artikeln heter det: »Nu har tillsatts en organisationsutredning för konsumentinstitutet — inte till följd av kritiken, framhåller Ulla Lindström, utan i syfte att lösa vissa personalfrågor, som uppkommit bl. a. genom befattningshavares tjänstledighet och att planera en förstärkning av resurserna.»

Det kan vara ett missvisande citat, men vi utomstående, som inte vet vad

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

statsrådet Lindström säger till sina byråchefer, har ingenting annat att stödja oss på.

När fru Lewén-Eliasson argumenterade mot reservanterna tillämpade hon den gamla beprövade regeln, att anfall är det bästa försvaret. Hon sade att högern uppenbarligen inte menar allvar med sina krav på en utredning utan att högern är ute för att skära ned statens inflytande och begränsa resurserna. Fru Lewén-Eliasson sade att högern yrkat på en minskning av anslaget med 100 000 kronor. Nu ligger det emellertid så till, att man i det begärda anslaget för detta ändamål även inräknat kostnaderna för en särskild expertutredning inom konsumentrådet. Vi har föreslagit en fristående utredning och menat att om den kommer till stånd så kan expertutredningen inordnas under den utredning vi begärt. Kostnaderna för den av oss föreslagna utredningen skulle tas över ett annat anslag. Det är alltså inte meningen att ta bort pengar från denna verksamhet, utan de pengar som behövs för utredningen skulle komma på andra vägar än via konsumentrådet. Det är logiken bakom vårt förslag.

Sedan skall jag gärna medge att vi alltså sedan den nuvarande organisationen kom till ifrågasatt om den verkligen inneburit ett riktigt utnyttande av samhällsliga resurser och av näringslivets resurser. Redan 1956 förelåg som bekant delade meningar om konsumentvaruupplysningen inte bara här i kammaren utan även ute i näringslivet, hos organisationerna och de hörda myndigheterna. Det rådde delade meningar om huruvida den, som fru Lewén-Eliasson uttryckte det, var uppbyggd på ett riktigt och lämpligt sätt.

Kommerskollegium ansåg att frågan om omfattningen och sättet för statens stöd hade bort övervägas mera djupgående och grundligare än som varit möjligt. Statens sakrevision ansåg att intet av de framlagda förslagen borde

förverkligas vid dåvarande tidpunkt. Statskontoret hade kommit till den bestämda uppfattningen att några på utredningens promemoria grundade förslag inte borde föreläggas riksdagen och avvisade därför utredningens samtliga förslag. Statens organisationsnämnd förordade att den tidigare verksamheten borde fortgå i oförändrade former. Sveriges industriförbund var inne på samma linje och ifrågasatte om förslaget innebar den lämpligaste arbetsfördelningen. Sveriges grossistförbund hävdade i stort sett samma synpunkt, och även KF ifrågasatte om man inte borde pröva en annan organisationsform.

Jag citerar inte för att trötta kammarens ledamöter utan för att påvisa att meningarna var delade när denna organisation tillskapades. Det förutsattes att man skulle följa verksamheten kontinuerligt och komma tillbaka med förslag om en utredning när mera erfarenhet hade vunnits. Den tidpunkten är såvitt jag förstår just nu inne.

Samarbetet mellan konsumentinstitutet och näringslivet har varit mycket bra — i själva verket mycket bättre än man räknade med då man tillskapade denna organisation 1956. De som arbetat inom konsumentrådet och framför allt inom konsumentinstitutet har kommit underfund med att man i praktiken inte kan åstadkomma några resultat utan förtroendefullt samarbete mellan de statliga myndigheterna, de enskilda företagen och organisationerna. Jag tror att det är de goda kontakterna som gjort att det gått så bra som varit fallet. Om man tillsätter en utredning — vilket jag är övertygad om att man kommer att göra; man kan i längden inte säga nej — så kommer den att visa att man i ännu högre grad måste bygga på ett samarbete mellan staten, näringslivet och konsumentorganisationen.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Bohman säger trossvisst att han är säker på att det likväl

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

blir en utredning. Jag hade alldeles nyss sagt att två utredningar arbetar och en tredje är på väg. Om herr Bohman och fru Kristensson hade lyssnat till mig, hade de fått klart för sig att detta inte är några detaljutredningar som fru Kristensson benämnde dem utan utredningar som täcker hela fältet med alla de problem som herr Bohman berörde och som i och för sig förtjänar att utredas.

Herr Bohman säger att man inte kan veta att utredningarna täcker allt detta eftersom det inte finns några direktiv för organisationsutredningen. Det är förståeligt att han inte har kunnat veta detta på motionärsstadiet. Det är nu inte brukligt att ge direktiv till en organisationsutredning som berör ett statligt ämbetsverk såsom denna utredning om konsumentinstitutets upplysningssektion. Organisationsutredningar har i allmänhet konkreta frågor att syssla med som kräver överläggningar och förhandlingar med verksamhet och departement, och de måste kunna arbeta på ett smidigt sätt. Det är fullt riktigt vad jag i en intervju sade om vad denna organisationsutredning centralt har i uppdrag att syssla med, vad som är s. a. s. dess kärna. Men från denna kärna utstrålar de många problem, som hör samman med samordningen av den upplysning som går genom konsumentinstitutets upplysningssektion — redan nu en central för upplysningar från flera statliga institutioner.

Ja, det är förklarligt att motionärerna inte kände till något om utredningar som planlades när de skrev sin motion. Ingen förebrår dem, allra minst jag, att de har fångat upp den vind som blåste och framlade sina utredningskrav. Men vad jag har kritiserat är att de vidhåller sina yrkanden på utredning, även sedan de under utskottsbehandlingen har upplysts om att utredningar pågår, respektive ligger i startgrupparna, och fastän de vet att en beställning från

riksdagen bara är ett spegelfäktori. Jag förstår ju att det är en fråga om att inför allmänheten göra troligt att oppositionen har tagit initiativ och drivit på. Men så är nu inte fallet.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Då jag räknade upp en rad berörda institutioner — och jag kunde naturligtvis lätt ha gjort listan mycket längre — gjorde jag det för att påvisa att det inte kan vara lätt att bygga upp en upplysningscentral som skall samla upp material från alla dessa olika organ och institutioner. Men det är inte heller nödvändigt att samordna all den verksamheten, kanske inte ens att alla känner till vad alla andra gör, eftersom de arbetar på så helt olika fält. Men det är alldeles nödvändigt att vissa organ samordnar sin verksamhet, och jag återkommer till mitt gamla krav på en bättre samordning när det gäller de prisupplysande och de kvalitetsupplysande organens arbete. En sådan samordning är på väg, men den bör kunna bli ändå bättre.

Herr Bohman talade för behovet av forskning. Jag frågar bara: Hur kommanderar man fram forskning? Kan en parlamentariskt utsedd och sammansatt kommitté verkligen påverka forskningen? Är det inte helt andra faktorer som avgör vilka uppgifter forskningen inriktas på? Mina kunskaper på detta område är visserligen mycket begränsade, men jag tror att just det ökade intresse vi fått för dessa frågor möjligen kan göra att unga friska krafter vid universiteten och högskolorna samlar sig omkring dessa uppgifter och att vi därför kan vänta oss en mera tillfredsställande utveckling.

Sedan finns det naturligtvis motiv, som åtminstone till en del kan förklara högerns förslag i år om en minskning av anslaget med 100 000 kronor. Men högerpartiet föreslog även förra året en minskning av anslaget, och då kunde man i varje fall inte använda

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

den nu aktuella utredningen som motiv. Vi vet också att det även tidigare framförts förslag om prutningar av anslagen från högerhåll.

Fru Kristensson var ängslig för att man inte visste vad man gjorde på ena eller andra stället när det gällde att registrera resultaten av konsumentvaruforskningen. Det är ju en av uppgifterna för konsumentrådet att katalogisera vad som verkligen göres. Man kan alltså där få fram uppgifter som avser inte bara verksamheten i vårt land utan verksamheten i hela Norden.

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Fru Lewén-Eliasson sade i sitt förra anförande att vi motionärer från folkpartihåll inte hade motiverat våra krav.

Vad vi angett som motiv för våra krav var att det förelåg ett klart behov av bättre förhållanden på detta område. Vi ansåg att upplysning om forskningen — som ändå förekommer rätt allmänt och som fru Lewén-Eliasson så noggrant har redogjort för — inte nådde ut till allmänheten på det sätt vi önskade. Vi menade att det förelåg ett behov av en allmän utredning på detta område för att få till stånd bättre förhållanden. Det var våra motiv. Jag vill ha sagt detta för den händelse att våra syftemål inte framkommit nog klart i motionen.

Sedan frågar statsrådet varför vi vidhåller utredningskravet, när nu ändå utskottet har uttalat sig på sätt som skett. Jag vill till detta säga, att också utskottet ansett att de yrkanden reservanterna och motionärerna framställt hade ett större omfång än vad som ryms i det förslag utskottet nu framlagt. Utskottet säger i sin skrivning på sidan 46 i utlåtandet att dessa spörsmål åtminstone delvis kommer att beröras av nu pågående utredningar.

När vi inte fått våra krav tillgodosedda av utskottet är det givet att vi

vidhåller dem. Är det nu så att statsrådet anser att de utredningar som är tillsatta kommer att behandla hela det fält vi aktualiserat i motionerna tycker jag att statsrådet borde lämna ett klarläggande svar. Då vet vi att de yrkanden som utskottet har gått emot ändå biträds av statsrådet.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Jag vill bara för klarhetens skull säga att folkpartiet inte principiellt motiverat sina yrkanden utan endast anfört en praktisk motivering, som i och för sig är riktig och berättigad.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. a

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bohman begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 60:o) mom. b) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående

Avsättning till fonden för idrottens främjande

omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 99 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 61—74

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 75***Avsättning till fonden för idrottens främjande**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt 75, s. 147—149) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 14 100 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 473) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 573), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 17 milj. kr.,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Iianrin* i Jönköping väckt motion (II: 117), vari hemställts att riksdagen måtte besluta dels att ett uttryckligt förbehåll fästes vid beslutet om anslag till fonden för idrottens främjande av innebörd, att någon svensk representation vid olympiska spelen från boxningssportens sida icke tillätes komma i fråga, dels att anslaget icke heller i annat avseende finge disponeras för stöd åt boxningssporten.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 473 och II: 573, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 14 100 000 kr.;

b) att motionen II: 117 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Bengtson, Per Jacobsson, Edström, Per-Olof Hanson, Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 473 och II: 573, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 17 000 000 kr.;

b) av herrar *Per Jacobsson, Edström, Staxäng, Svensson* i Ljungskile, *Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att utskottet under b) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 117, besluta att ifrågasvarande anslag icke finge disponeras för stöd åt boxningssporten.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Alla är vi överens om idrottens stora betydelse för ungdomens fostran, och det gamla mottot en sund själ i en sund kropp måste alltför hållas högt av idrottens utövare.

Antalet medlemmar i till Riksidrottsförbundet anslutna föreningar och korporationer var den 31 december 1962 1,4 miljoner, vilket innebär en ökning från 1961 på drygt 100 000. En viss dubbelräkning torde förekomma, men en nyligen företagen undersökning visar enligt vad jag erfarit att antalet anslutna individer uppgår till minst en miljon. Det är alltså närmare en sjundedel av vår befolkning och av denna miljon torde omkring $\frac{3}{4}$ vara i åldern 12—24 år. Inom Riksidrottsförbundets olika föreningar och grupper arbetar bortåt 100 000 frivilliga oavlönade ledare. Om man gör tankeexperimentet att dessa ledare skulle få en så låg timpenning som bara 5 kronor, skulle denna kostnad uppgå till mellan 100 och 150 miljoner kronor, d. v. s. tio

Avsättning till fonden för idrottens främjande

gångar mer än det statliga stödet till hela den samlade idrotten.

Nu finns det många andra ungdomsorganisationer. Jag tänker då på de nykterhetsbetonade, de ideella och kristna, de studieinriktade, de scoutingpräglade och åtskilliga andra, men jämte dem bör, anser jag, också idrottsrörelsen ges ett gott stöd av det allmänna, och goda skäl finns för att öka detta stöd.

Låt mig bara få nämna tre sådana skäl: 1) kullarna av tonåringar är just nu särskilt stora. 2) den pågående utvecklingen mot en alltmer ökad frihet kräver stora ansträngningar för att inressera inte minst ungdomen för olika former av förenings- och klubbverksamhet. 3) ingenting får försummas när det gäller att få med ungdomen i organisationer med god syftning, inte minst då de unga, vilka eljest skulle söka sig till gäng- och ligabildning.

Detta gör att jag och den meningsriktning jag företräder liksom de som står bakom reservation 4 a till punkt 75 anser det av departementschefen föreslagna anslaget för främjande av idrotten vara otillräckligt. Vi anser att det bör höjas till 17 miljoner kronor. I första hand, herr talman, ber jag alltså att få yrka bifall till reservation 4 a av herr Bengtson m. fl. Denna reservation bygger på folktopimotionen II: 573.

Jag kommer så över till den fråga, som under åtskilliga år har varit föremål för debatt i riksdagen, nämligen inställningen till boxningssporten. I följd rörde debatten också förbud eller icke förbud mot professionella boxningstävlingar. Sedan dess har frågan tagits upp också i Nordiska rådet, som i februari i år med 43 röster mot 11 uttalade sig för en gemensam nordisk undersökning av boxningsskadorna. Man vill hoppas, att de nordiska regeringarna snarast möjligt företar den sålunda begärda samlade systematiska undersökningen, som skall omfatta så-

väl den professionella boxningen som amatörboxningen, såväl boxningens medicinska skadeverkningar som annan påverkan. Om inte övervägandena om ändring av reglerna angående de tekniska föranstaltandena leder till resultat så att de medicinska skadeverkningarna kan avvärjas, ja, då bör man, heter det i Nordiska rådets resolutionsdanska ordalydelse »foretage en nærmere afvejelse af, om og i bekræftende fald i hvilken udstrækning boksning bør forbydes».

Jag har velat redovisa detta Nordiska rådets ställningstagande, eftersom det har skett efter det att vi hade den senaste debatten i denna fråga.

För dagen har vi emellertid inte att ta ställning till frågan om förbud eller inte förbud mot boxning. Vad det nu gäller är ju om boxningssporten skall få del av det tidigare nämnda anslaget till idrottens främjande. I motion II: 117 har yrkats att så inte skulle ske, och i reservation nr 4 b vid denna punkt av statsutskottets utlåtande har vi ställt samma yrkande. Utskottets majoritet menar nu, liksom under alla år efter 1957, att riksdagen icke lämpligen bör uttala sig om vilka idrottsgrenar som bör ifrågakomma för erhållande av bidrag från idrottsanslaget. Att riksdagen inte skulle få uttala en egen mening om dessa anslag, vilket den gör i de flesta andra fall, finner jag rätt underligt.

Vi som här i riksdagen går emot detta anslagsäskande är långt ifrån ensamma. En stor och som jag tror växande opinion inte bara i vårt land utan också i andra länder företräder samma mening. Vårt lands främsta expertis på det medicinska området, som man i dylika avseenden alltid brukar ta stor hänsyn till, har sagt sin oförytterliga mening.

Medicinalstyrelsen uttalar sålunda i sitt yttrande över docenten Bengt Naumanns betänkande, att »den professionella boxningen ur medicinsk synpunkt

Avsättning till fonden för idrottens främjande

är en icke önskvärd företeelse, på grund av de bestämda hälsorisker som är förknäpade därmed. Sådana hälsorisker förekommer också inom amatörboxningen och måste anses vara av den art att de — därest sporten fortfarande kommer att utövas — kräver en fortlöpande effektiv hälsokontroll av utövarna och vidtagande av alla till buds stående åtgärder för att minska och så långt möjligt eliminera boxningens vådor.»

Svenska läkaresällskapet »finner det anmärkningsvärt, att utredaren inte påpekat att boxningen är den enda sport, som till sin syftning har att skada». Vidare säger man: »Eftersom boxningssporten är av ringa omfattning torde dess betydelse för kanalisering av eventuella aggressionstendenser hos svenska folket vara helt obetydlig. Ett motsatt antagande, nämligen att utövandet av denna sport skulle kunna ha en allmänt förråande inverkan förefaller minst lika sannolikt.»

Eftersom det nu gäller speciellt det ekonomiska bidraget, ber jag också att få referera till de medicinska fakulteterna i Lund och Uppsala, vilka båda yrkar att amatörboxningen undandras allt ekonomiskt stöd av offentliga medel.

Åtskilliga andra vittnesmål skulle naturligtvis kunna framläggas, men mycket har ju kommit till uttryck i tidigare debatter.

Gång på gång förmedlar tidningarna bud om boxningens offer. För några veckor sedan dog på sjukhus i Los Angeles förre världsmästaren i fjädervikt efter att ha legat medvetslös i 74 timmar efter den knockout, genom vilken han miste sin världsmästartitel. Bara några mil från sjukhuset ligger en argentinsk tungviktare medvetslös sedan sex månader av samma orsak — en »levande död man», som det heter. För tio dagar sedan meddelades i samma nummer av tidningen att en nittonårig boxare dött efter att ha blivit utslagen vid en tillställning för välgörande ända-

mål i Pennsylvania och att två australiska boxare, den ene amatör, avlidit efter slag mot huvudet.

Detta har inte hänt i Sverige, säger man. Nej, som väl är. Men det är samma sport det gäller. Själva skadorna är otäcka nog — men det värsta tycker jag är boxarnas avsikt att skada varandra. Det är inte en olycka när en av dem går i golvet, det är kulmen på kampen.

Docent Bengt Naumann, mannen bakom den enda utredningen på detta område i vårt land, uttalade nyligen inför den konferens som inrikesdepartementet anordnat: »Personligen har jag ingen åsikt i frågan. Jag har bara utrett läget och kunnat konstatera, att det finns ett par hundra skadade boxare i vårt land och ett 10-tal ringvrak. En utvidgning av proffsboxningen anser jag olämplig. Enligt vad jag kunnat konstatera har ingen svensk klarat en proffskarriär utan att få men därav.»

Herr talman! Med det sagda ber jag få yrka bifall till de båda reservationer som är fogade till denna punkt i utlåtandet, nämligen reservation 4 a av herr Bengtson m. fl. beträffande höjning av idrottsanslaget och 4 b av herr Per Jacobsson m. fl., vari yrkas att ingen del av ifrågavarande anslag skall gå till boxningssporten.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Nelander nyss anförde, både i den inledande allmänna delen och självfallet inte minst i den specialfråga som han mot slutet kom in på. I konsekvens med min här i kammaren vid upprepade tillfällen hävdade mening, att boxningen representerar en verksamhet som bör bekämpas i alla tänkbara sammanhang och med alla tänkliga medel, har jag också i år väckt en motion som syftar till att i görligaste

Avsättning till fonden för idrottens främjande

mån vingklippa denna »sport» och begränsa dess skadeverkningar. Det är med utgångspunkt från denna motion jag nu vill göra några reflexioner. Jag skall ingalunda gå igenom hela den katalog av argument som motiverar, att det allmänna definitivt bör ta avstånd från boxningen, i vilken form den än uppträder och hur den än draperar sig. Något principiellt nytt kan väl och behövs väl inte heller återopas i detta sammanhang. Det räcker med vad som anförts i en rad tidigare diskussioner vi haft i ämnet. Men det finns ändå något nytt i sammanhanget att peka på, och det skall jag strax komma in på.

Låt mig först bara göra ett påpekande. När man på sina håll, underligt nog inte minst på dagspressens sportspalter, där man ändå borde veta bättre, mobiliserar en del andra farliga idrottsgrenar, där skadorna också är framträdande, som en ursäkt för boxningen, är detta med förlov sagt uttryck för ett något grumligt tänkande. Det är ju bevisligen bara inom boxningen — och det är den synpunkten som är den helt relevanta — som medveten, avsiktlig, systematiskt insatt skadegörelse sanktioneras och premieras av reglerna och också våldsamt bejublas av publiken. Så ligger det helt enkelt till. Det går inte att komma ifrån den saken. Det gäller i denna »sport» att slå hårt, det gäller att snabbt träffa motståndaren. Knockouten är den snabbaste vägen till seger och en knockout betyder hjärnskador. Det är en lek med döden, ibland bleka döden, som vi väl känner till. Det är alltså en verksamhet av detta slag som subventioneras av det allmänna via det ordinarie idrottsanslaget.

Är det ändå inte på tiden, att riksdagen äntligen tänker om på denna punkt? Det synes mig vara desto större anledning att göra det som ju anklagelsesmaterialet dag för dag hopar sig och boxningsdråpen blir allt fler. Jag beklagar, att inte inrikesministern är närvarande, ty jag skulle faktiskt ha

velat ta upp en diskussion med honom på ett par speciella punkter. Men handelsministern, som ju har goda förbindelser med idrottsrörelsen, befinner sig på lyssnarplats. Jag konstaterar detta med tillfredsställelse, när jag nu ställer en direkt fråga till regeringen. Anser inte regeringen tiden mogen att slå till? Vad väntar man på, när det gäller t. ex. den professionella boxningen? Är det nya utredningar man anser sig behöva? Vet man då inte redan tillräckligt? Härom dagen inträffade på nytt, att en boxare, en s. k. världsmästare i sin gren, fick släppa livet till. I den av läkaren utfärdade dödsattesten hette det kort och obevekligt: »Davey Moore avled till följd av hjärnskada som orsakats av våldsamma slag mot huvudet.» Punkt och slut. Det var således ett klart besked, ett besked rakt på sak, ett kallt och sakligt konstaterande, en kuslig bekräftelse på ett orsakssammanhang som det sannerligen inte behövs några digra vetenskapliga utredningar för att klarlägga. Jag upprepar: Vad väntar man på? Att dödsbuden kommit från utländska boxningsringar, måste väl ändå vara en ringa tröst, eftersom precis detsamma när som helst kan inträffa på allra närmaste håll. Är det rekommendationerna från Nordiska rådet, där ju tanken på en ny utredning väckts, som förlamar handlingskraften?

Nog förefaller det som om man efter allt som hänt på detta område, hade material nog för ett inskridande. Jag syftar då inte bara på de många dödsbulletinerna från boxningsarenorna, i sig bevis nog. Jag syftar också — och den saken redogjorde herr Nelander för utförligt — på vad den medicinska sakkunskapen här i landet furnerat debatten med under årens lopp i form av ovedersägliga fakta och klara bevis som entydigt pekar i en enda riktning, nämligen att det är ett kultursamhälles oavvisliga skyldighet att befria sig från de moderna gladiatorspel som boxningen utgör. Inte minst ur den synpunkten

Avsättning till fonden för idrottens främjande

är det tämligen gåtfullt, att man inom inrikesdepartementet anser sig ha något att lära av och hämta ur en konferens av den typ som i dagarna lär skola komma att gå av stapeln, ett samråd uteslutande med boxningsentusiaster, olika grader. Vad skall ett sådant initiativ tjäna till? Varför ställer man de medicinska auktoriteter utanför, som har en deciderad uppfattning om boxningen som något som bör och måste bekämpas och stoppas, av humanitära skäl, med hänsyn till de hälsorisker som är förknippade med verksamheten? Att man på vissa håll i boxningsvärlden inför den växande opinion som kräver snara och radikala ingripanden, plötsligt börjar tala om önskvärdheten av att, som det så vackert heter, »humanisera» boxningen genom påbjudande av huvudskydd m. m. kan väl ändå inte duperas någon, eftersom det inte finns några som helst belägg för att åtgärder av det slaget har någon positiv betydelse. Boxningens inneboende egenskaper är och förblir ändå desamma. Vad det s. k. huvudskyddet, som det reklameras så mycket för, är värt i praktiken, kanske står klart, om man erinrar om att av de tre boxare som nyligen under loppet av en enda vecka avlivades i ringen, två var amatörer och att åtminstone den ene var försedd med huvudskydd. Jag skulle alldeles bestämt vilja varna inrikesministern för att ingå några avtal med boxningens vänner och förespråkare — det kan alltför lätt leda till en sorts *pactum turpe*, som på längre sikt blir till en svår belastning för ett statsråd med i övrigt aktningsvärda avsikter.

Men det yrkande som riksdagen just nu har att ta ställning till, är verkligen inte särskilt långtgående. Jag skall nämligen nöja mig med att hemställa om bifall till den reservation 4 b, som alltså gäller amatörboxningen och som går ut på att denna form av pugilistiska övningar skall ställas utanför det ordinarie idrottsanslaget. Att detta yrkande

i dag är lika sakligt starkt underbyggt som det varit varje gång det framförts, bör väl stå klart för alla som verkligen vill se vad klockan är slagen. Boxningsdöden härjar nämligen ingalunda enbart eller främst i professionella tävlingssammanhang, där penningen och profiten är den enda drivfjädern — offren hämtas lika ofta från amatöreringarna, vilka för övrigt utgör en yrkesboxningens logiskt uppbyggda plantskola. Det är de hårdföraste, de fysiskt bäst utrustade amatörboxarna, som så småningom tar steget över och blir yrkesmän och s. k. knockoutkungar, d. v. s. om de inte råkar så illa ut att de tämligen omgående förvandlas till ringvrak och invalidiseras. Och till råga på allt kallar man detta för sport.

Herr talman! Kammaren erbjudes i dag på nytt ett tillfälle att markera sitt avståndstagande från en barbarisk osed, som alltför länge tillåtits segla under falsk flagg — som en sportgren bland andra sportgrenar. Utskottsmajoriteten menar nu för sin del, som den gjort så många gånger tidigare, att det inte skulle vara riksdagens sak att blanda sig i Riksidrottsförbundets fördelningsprinciper. Men jag frågar: Skulle då riksdagen inte vara suverän att i ett fall som detta ge sin oförgräpliga mening till känna? Anser man, att boxningen är någonting som av någon outgrundlig anledning, trots allt som skett, skall uppmuntras och stödjas, så låter man naturligtvis boxningen hållas och då får den sitt anslag denna gång liksom alla tidigare gånger. Men anser man tvärtom, att boxningens skuldkonto nu vuxit tillräckligt — och vem vill förneka att så är fallet? — så tar man sin hand ifrån den, just i humanitetens, i kulturens och i idrottens namn.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till den med 4 b betecknade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hammar, Berglund* och *Keijer* (samtliga fp).

Avsättning till fonden för idrottens främjande

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att fördjupa mig i någon debatt om boxningen, men jag vill säga ifrån, att jag har samma uppfattning i detta hänseende som utskottets majoritet. Jag anser att riksdagen, även om den i och för sig har rätt till det, inte bör ge direktiv åt Riksidrottsförbundet vad beträffar fördelningen av anslagen till detta förbund.

Jag vill ta upp en annan sak till diskussion, nämligen anslaget till idrottsrörelsen. Jag vill först understryka att det här i kammaren inte råder några som helst delade meningar om idrottens betydelse. Vi behöver inte diskutera idrottsrörelsens vikt i allmänhet, inte minst för ungdomens sysselsättning, fostran och karaktärsdanning. Eftersom jag är övertygad om att vi är överens på denna punkt, skulle jag vilja stryka under hur betydelsefullt det är att vi inte försöker göra politik av idrotten eller dess anslagsfrågor och att vi inte uppträder så att det ena eller andra partiet framstår som mest idrottsvänligt. Jag tror att ingen vinner på det i längden, allra minst vinner idrotten på det.

Om man bedömer anslagsfrågorna sakligt, tycker jag inte att det finns anledning att kritisera regeringens anslagstilldelning till idrottsrörelsen i år. Man har räknat upp anslaget från 12,7 miljoner kronor förra året till 14,1 miljoner för nästa budgetår, alltså med 1,4 miljoner kronor. Det är såvitt jag vet den största anslagshöjning idrotten någonsin har fått. Det är klart att den anslagshöjningen inte helt motsvarar idrottens önskemål. Men när händer det att önskemål om statsanslag helt tillgodoser den anslagssökande? Såväl Riksidrottsförbundet som alla andra anslagssökande organisationer och myndigheter är väl medvetna om att man inte alltid får allt vad man begär.

Frågan är närmast: Vad innebär den anslagstilldelning man i år givit idrotts-

rörelsen? Den innebär inte — vilket man kanske får en antydning om, då man läser reservationen eller lyssnar till herr Nelander — att den frivilliga idrottsrörelsen skulle behöva på något sätt begränsas, att de till Riksidrottsförbundet anslutna organisationerna inte skulle få vad de behöver eller att förberedelserna för olympiaden måste begränsas. I stället möjliggör anslagstilldelningen en fortsatt upprustning av idrottsrörelsens resurser.

I sak ligger det så till att Riksidrottsförbundet har begärt ett anslag på 15,5 miljoner kronor. I detta anslag ingår pengar till de 44 specialförbund som hör till Riksidrottsförbundet. Riksidrottsförbundet har gjort en noggrann granskning av specialförbundens önskemål och prövat vad förbundet anser vara motiverat. I detta statsanslag till idrottsrörelse ingår emellertid dessutom pengar till Svenska korporationsidrottsförbundet, till Skid- och friluftsförbundet och till skolöverstyrelsen med tillsammans drygt 1,5 miljoner kronor. Detta belopp har Riksidrottsförbundet inte prövat, granskat och vägt mot andra önskemål. Om så hade skett skulle man säkerligen ha gjort en nedräkning av de begärda anslagen. Hänsyn måste också tagas till att i det anslag som Riksidrottsförbundet har begärt ligger åtskilliga miljoner kronor till större idrottsanläggningar i de största städerna. Om Riksidrottsförbundet inte får hela den summa det begärt innebär det att några av de stora anläggningarna måste skjutas på framtiden. De kommer inte till stånd nästa år utan det blir ett uppskov.

I och för sig är det naturligtvis beklagligt, det kan vi vara överens om. Men det är inte så allvarligt för idrottsrörelsen som sådan, som man får ett intryck av när man läser reservationen. Även om riksdagen inte bifaller den motion det är fråga om — och som för övrigt i statsutskottets plenum, alltså inte i den avdelning som berett ärendet,

Avsättning till fonden för idrottens främjande

möttes av förvånansvärt stor anslutning från olika håll — har idrottsrörelsen ändå i år fått ett erkännande av sin mycket stora betydelse i dagens samhälle.

Dessutom har idrottsrörelsen fått en betydande uppräknings av sina tidigare anslag. Låt mig påminna om att anslaget till idrottsrörelsen under 1960/61 var 11,5 miljoner kronor, 1961/62 12,1 miljoner kronor, 1962/63 12,7 miljoner kronor och 1963/64, alltså innevarande budgetår, 14,1 miljoner kronor. Höjningen till nästa budgetår är alltså dubbelt så stor som höjningarna de tre senaste åren. Jag har också fått det intrycket att idrottsrörelsen med glädje och tillfredsställelse noterat denna höjning.

Av dessa skäl har jag inte kunnat ansluta mig till reservationen utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herr Bohman sade om det uppräknade anslag som föreslagits i statsverkspropositionen och som utskottet helt ställt sig bakom — bortsett från den reservation som är fogad till utskottsutlåtandet.

Uppräkningen är gjord i proportion till det ökade medlemsantal som Riksidrottsförbundet kan redovisa. Denna stora ökning av anslaget är följaktligen enbart glädjande. Jag kanske får erinra om att ett stort anslag också utgår under åttonde huvudtiteln. Det har ställts till skolöverstyrelsens förfogande för den fritidsverksamhet som bedrivs. Detta anslag utgjorde under budgetåret 1961/62 3 380 563 kronor. Om den summan räknas in i det anslag som vi nu har att ta ställning till är det totalt sett en ganska betydande förbättring som kommit idrotten i dess helhet till godo.

Jag vill också erinra om hur man på ledande idrottshåll ser på den föreslagna höjningen. En framstående leda-

mot av Sveriges riksidrottsförbund skriver: »Vi skall under alla omständigheter tacka statsrådet Lange, som vågat 'klippa till'. Han skall veta, att ca 1 300 000 svenskar bockar sig och uppskattar hans insats.» Vidare skriver han: »Statsrådet Langes höjda bud är ett ord i rättan tid. Idrotten är för ungdomen den bästa medicinen mot både kroppslig och själslig dekadans.» Från ansvarigt håll inom Sveriges riksidrottsförbund föreligger alltså enstämig tacksamhet över den uppräknings av anslaget som statsrådet föreslår och som utskottet tillstyrker.

Jag skall nu med några ord ägna mig åt vad herr Nelander och Hamrin sagt om boxningen. Herr Nelander nämnde först tre olika skäl för ett ännu högre anslag än det som utskottet stannat för. Därefter övergick han till vad som anförts i reservationen, nämligen att riksdagen skall göra ett uttalande som innebär att ingen del av anslaget till Riksidrottsförbundet skulle via detta förbund gå till Boxningsförbundet. Det är i runt tal 40 000 kronor som detta specialförbund har sig tilldelat av det totala anslaget. Denna angelägenhet har diskuterats under en följd av år. Utskottet hänvisar också till sitt utlåtande 1957 i anledning av då föreliggande motioner.

Det förefaller som om man i debatten blandade ihop amatörboxningen med den professionella boxningen och skär all boxning över en kam. Det anser jag är felaktigt. Det råder en betydande väsensskillnad mellan å ena sidan amatörmässig utöfd boxningssport och å andra sidan professionell boxning, vilken sistnämnda man närmast har i åtanke när man redovisar följden av den formen av s. k. idrottsutövning. Ty det är faktiskt en »s. k. idrottsutövning» som förekommer i detta sammanhang.

Utskottet har mycket utförligt behandlat motionerna. Skrivningen innebär, vågar jag påstå, en skärpning i

Avsättning till fonden för idrottens främjande

förhållande till tidigare skrivningar. Utskottet anför:

»Uppenbart är emellertid att boxningsporten är förenad med allvarliga risker. Det är därför angeläget, att de för sportens bedrivande ansvariga vidtaga åtgärder för att i möjligaste mån minska riskerna för boxarna. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att Nordiska rådet nyligen uttalat sig för en allsidig utredning av frågan om boxningens skadeverkningar.»

Efter detta enligt min mening ganska bestämda uttalande av utskottet är det väl att förvänta att såväl Riksidrottsförbundet som Boxningsförbundet själva känner ansvar när det gäller denna speciella form av idrott och att de också, om de anser det vara nödvändigt, med de mått och medel som behövs stävjar de missförhållanden som framför allt motionärerna här målat upp.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till var utskottet har föreslagit.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! En punkt i herr Mellqvists anförande vill jag inte låta stå oemotsagd. Utskottets talesman menar, att det skulle föreligga en väsensskillnad — som han uttryckte det — mellan å ena sidan professionell boxning och å andra sidan amatörboxning. Så förhåller det sig uppenbarligen inte. Det är fråga om samma andas barn. Sedan vi senast resonerade om dessa ting här i kammaren för något år sedan, har inemot ett tjugotal boxare avlivats i boxningsringar världen runt och av dem har flertalet varit amatörer.

Jag gör mig inga illusioner om att kunna påverka vare sig herr Mellqvist eller någon annan till ändrat ställningstagande i denna fråga. Om inte den åskådningsundervisning som boxningsutövarna själva består, i form av blodiga nedslagningar och en växande dödslista, förmår övertyga, inser jag

till fullo, att ingenting annat heller kan bita. I princip gäller emellertid alldeles samma regler och samma målsättning såväl för professionell boxning som för amatörboxning.

Herr TOBE (fp):

Herr talman! Ungdomsproblemen diskuteras ju i olika sammanhang här i kammaren. Så har skett i samband med behandlingen av brottsbalken, spritbeskattningen och barnavårdslagstiftningen, och snart får vi diskutera dem i samband med den s. k. raggparagrafen. Dessa problem är svåra och har alltid varit svåra. I alla tider har ungdomen varit föremål för klander — det ingår så att säga i uppfostran.

I allmänhet är det vid dessa diskussioner fråga om restriktioner och förebyggande åtgärder av olika slag. I dag har vi tillfälle att besluta om ett positivt stöd åt den största ungdomsrörelsen, nämligen idrotten, sådan den utövas inom Riksidrottsförbundet med dess snart 50 olika specialförbund, inom Korporationsidrottsförbundet, inom Skid- och friluftsförbundet m. fl. organisationer. Denna idrottsverksamhet ledes i stort sett av frivilliga krafter men man har inte tillräckligt med medel för sådant som ledarutbildning, lokaler och administration.

Riksidrottsförbundet gjorde i årets petitaframställning en s. k. realistisk nedskrivning av sina önskemål med närmare 3 miljoner kronor. Handelsministern har företagit en större höjning än vanligt, men inte ansett sig kunna gå upp till det begärda beloppet av ungefär 17 miljoner kronor, utan stannat vid 14,1 miljoner kronor. Vi vet att handelsministerns hjärta klappar varmt för idrottsrörelsen, men han har förmodligen fått lov att ta vissa andra hänsyn.

Med bl. a. den motivering, som handelsministern själv använt att idrotten utför ett socialt värdefullt ungdomsarbete, vill jag yrka bifall till reser-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

vation nr 4 a till utskottets föreliggande utlåtande.

För säkerhets skull vill jag tillägga att några kostnader för priser och sådant naturligtvis inte ingår i det anslag det här gäller. När den stora allmänheten talar om idrott och pengar är det väl närmast de stora publikidrotterna, fotboll, ishockey och i viss mån skidor och friidrott som man har i tankarna. Men det finns stora idrottsgrenar som inte har några egna inkomster, t. ex. orienteringssporten, och detta gäller i allt väsentligt även ungdomsidrott och korporationsidrott inom olika grenar.

Herr talman! Det är uppenbart att de beslutande församlingarna här i landet — både de kommunala församlingarna och riksdagen — har blivit alltmer positivt inställda till idrotten. Den generation som nu styr och ställer har i stor utsträckning själv upplevt nyttan och nöjet av idrottsutövning. Men, ärade kammarledamöter, vi har långt kvar till det positiva intresse som Finlands riksdag och även Norges storting visar idrottsfrågorna. I denna biläkandets och bekvämlighetens tid är det ett hälsotecken att ungdomen fångas upp av idrotten. Jag kanske får avsluta mitt anförande i detta hissåkadets hus med en tysk ordlek som jag vill översätta på följande sätt: »Det ginge bättre för flera, om flera ginge mera.»

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Vi har brukat se frågan om idrottsanslagen i riksdagen som en statsfinansiellt ganska liten fråga. Den har gällt något mer än en tvåtusendel av vår budget, d. v. s. en halv promille. Jag undrar, herr talman, om vi inte måste komma fram till ett större grepp på denna fråga. Vi talar så vackert om ungdomsproblemen, och att det är ett ärligt tal på alla håll är jag övertygad om. Vi talar om vad ideell verksamhet av alla slag kan göra, och till denna verksamhet i vidsträckt bemärkelse hör också idrottsrörelsen. Vi

talar om femdagarsveckan och det ökade behov av idrott och uppbyggande fritidssysselsättningar som därmed följer.

Det är emellertid ett faktum att anläggningar för sport och idrott kostar ganska mycket pengar, och de medel som finns till förfogande erkänner vi alla vara helt otillräckliga. Längre byggde man här i landet i huvudsak endast anläggningar för gymnasik och för fotboll. Det som gjordes därutöver var relativt obetydligt. Gamle P. H. Ling är verkligen all ära värd för att han i vårt land lyckades skapa ett permanent intresse för en så viktig och värdefull sak som gymnastiken. Men samhällets intresse och vilja att bidra till kostnaderna för andra anläggningar av betydelse för sport, idrott och fysisk fostran har vuxit fram ganska långsamt.

Vad jag, herr talman, här vill plädера för är att vi skall anlägga ungefär samma betraktelsesätt när det gäller andra sådana anläggningar som vi gör när det gäller gymnastiksalar. Det behövs idrottshallar, simhallar, hockeybanor och mycket annat utöver de vanliga sportplatserna. Man kan invända att detta till stor del är en kommunal fråga. Det är klart att kommunerna får bära en mycket väsentlig del av kostnaderna för sådana anläggningar, kanhända den avgjort större delen, men för närvarande är tillgången på medel så ringa att det som kommunerna kan få är endast en mycket liten bråkdel av kostnaderna. För inte så länge sedan fanns det hos Riksidrottsförbundet ett 150-tal ansökningar om anslag till olika idrottsanläggningar. I ett fall som är känt för mig lämnades under hand upplysning om vad man kunde tänka sig att en kommun med 5 000—6 000 invånare skulle få, och det rörde sig om 2 procent av kostnaden för en idrottsanläggning. Det är ju endast ett symboliskt belopp.

Det har talats här om de större an-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

läggningarna, och inte utan rätt. Men just mindre städer och köpingar — tätorter av den storlek som vi vill skall kunna erbjuda sina medborgare möjligheter som är likvärdiga med de större städernas — behöver verkligen också sport- och idrottsanläggningar. Det kan hända att det ibland blir fråga om en kombinerad gymnastik- och idrottshall. Jag går inte in i detaljerna. Det otillfredsställda behovet är i varje fall mycket stort.

Vad själva arbetet i idrottsorganisationerna beträffar så erkännes det från alla håll att idrottsledarna här i landet — och deras antal uppgår till ett hundratusental — utför ett synnerligen uppoffrande arbete. Likaså betonar handelsministern i propositionen att ledarutbildningen är en mycket viktig sak som för närvarande inte har tillräckligt tillgodosetts. Vore det inte riktigt att härav dra den slutsatsen att man bör inta en något generösare hållning, så att Riksidrottsförbundet kan utvidga sin utbildningsverksamhet?

Herr talman! Jag behöver inte särskilt betona — flera föregående talare har varit inne på den saken — att idrotten inte bara är en fritidsverksamhet, utan att den också bidrar till att hos ungdomen skapa hållning, självdisciplin, ansvar och stil. Ingen här i landet har mer intensivt än Torsten Tegnér under ett halvsekel framhållit detta, men han har många likasinnade som företräder och utbreder samma uppfattning. Och det finns som sagt väl inte här i kammaren någon som har en avvikande mening. Men även för många som lämnat ungdomsåren bakom sig är idrotten en utomordentligt viktig sak.

Nu finner jag att handelsministern motiverar höjningen av årets anslag med 1,4 miljoner kronor delvis under hänvisning till att det även gäller att förbereda deltagandet i nästa års olympiska spel och vinterspel. Det skulle betyda, att anslaget skulle kunna reduceras ett följande år när några olym-

piska spel inte är omedelbart förestående. Jag hoppas verkligen att handelsministern inte med sitt uttalande har avsett något sådant.

Herr talman! Riksidrottsförbundet har i år iakttagit återhållsamhet med sina anslagskrav på vissa punkter. Ibland har man en känsla av att organisationerna — jag syftar inte nu speciellt på idrottsorganisationerna — har bibringats den uppfattningen att om de är återhållsamma med sina krav hos regeringen, får de mer pengar än om de begär större anslag. Jag skulle vara tacksam för en förklaring från statsrådets sida att han för sin del bestämt tar avstånd från en sådan tankegång som att organisationerna, därest de begär vad de anser vara rimligt och erforderligt, skulle riskera att få mindre pengar av staten än om de prutar själva och kommer med ett blygsammare krav.

Jag utgår ifrån att handelsministern, vars personliga intressen för dessa frågor även jag gärna vill omvittna, låter sitt ställningstagande vara beroende av sakliga motiv och av de hänsyn, som hans kollega finansministern möjligen kan påtrycka honom, men inte av några andra skäl.

Herr Bohman sade nyss att vi inte skall låta det gå politik i denna fråga, och det vill jag livligt underskriva. Men detta bör ju inte få hindra oss från att i denna kammare framföra den uppfattning, som vi efter moget övervägande har kommit till. Och min uppfattning är densamma som reservanternas mycket kortfattat uttryckt och som jag här har försökt att något utförligare motivera.

Enligt min mening behövs det en mycket betydande successiv *årlig* ökning av idrottsanslaget — gärna av den storleksordning som vi föreslagit, alltså 4 miljoner kronor — så att vi så småningom kommer upp till ett sådant anslag, som med hänsyn till sakens vikt och betydelse samt det allmännas intressen kan anses rimligt och natur-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

ligt. En sådan årlig ökning kan också motiveras med en vilja att snabbt försöka ta igen vad som tidigare försumrats.

Handelsministern säger att idrotten är en av våra stora folkrörelser och att den utför ett värdefullt socialt ungdomsarbete. Vi delar denna uppfattning. Men låt oss då ta konsekvenserna av den uppfattning som handelsministern och vi andra företräder! Låt oss påbörja en *omdimensionering* av denna frågas betydelse från en halv promille av budgeten till någonting som mera motsvarar frågans sakliga vikt och betydelse.

Detta är viktigare än frågan om boxningen, som också har diskuterats men som jag inte här tänker ingå på. Jag ställer mig där avvaktande, till dess den av Nordiska rådet begärda utredningen har kommit till utförande. Jag hoppas livligt att den stora frågan i dag både på regeringsbanken och bland oss andra skall vara, om det svenska samhället skall påbörja en ny era, där denna viktiga del av ungdomsarbetet och vårt folks fysiska fostran kommer att tillmätas väsentligt större betydelse än tidigare, och om samhället är villigt att ta konsekvenserna därav vid anslagens bestämmande.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Som vi hört av debatten råder det inga delade meningar om idrottens betydelse när det gäller ungdomens fysiska fostran. Detta är ju heller inte på något sätt överraskande.

Ingen lär heller vilja bestrida att idrotten i dag kan bidra till att åt många medborgare utanför ungdomens led ge fritiden ett rikare innehåll. Därvidlag instämmer jag helt i vad herr Bohman och några andra talare framhållit. Det kunde därför föreligga starka motiv för oss att avsätta mera av våra gemensamma resurser för idrottsliga ändamål. Så har också skett under en följd av år,

och under de senaste tio åren tror jag att anslagen av allmänna medel för idrottsliga ändamål har ökat varje år. Jag är medveten om att det för ett år ser ut som en nedgång, men då anvisades också medel till idrotten i annan ordning, nämligen via en särskilt anordnad tipsomgång, en åtgärd som underställdes riksdagen i efterhand. Vi behöver nog därför inte räkna med den risk, som herr Ohlin oroade sig för, nämligen att anslaget ett kommande budgetår kan komma att beskäras därför att det inrymmer medel till förberedelser för olympiaden. I själva verket utgår det varje år anslag för olympiska förberedelser, alltså även under mellanåren. Om den nyvordne idrottsexperten herr Ohlin hade studerat inte bara årets petita och statsverksproposition, så hade han upptäckt detta.

Jag har själv alltjämt en viss aktiv kontakt med en del av den stora folkrörelse som idrotten är, och jag hoppas att få ha den kontakten kvar ännu en tid framöver. Därför gläder jag mig mycket åt att vi här i kammaren nu har fått nya och så entusiastiska och sakkunniga företrädare för idrotten som vi nyss lyssnat till från denna talarstol. Det förvånar mig bara en smula att denna entusiasm och dessa experter ger sig till känna ett år, då idrottsanslaget i propositionen föreslås höjt mer än någonsin under de senaste tio åren. Det gör också att jag faktiskt har litet svårt att ta denna nya entusiasm på fullt allvar.

Vi måste alltid göra avvägningar, när vi skriver statsverkspropositionen, och så har skett även i detta fall. När man har ansvar för sin medverkan till en statsverksproposition, tvingas man att ibland ta ett längre steg och vid andra tillfällen ett kortare. Jag har glatt mig åt att i år ha kunnat ta ett längre steg än någonsin tidigare på vägen mot ett tillgodoseende av idrottens önskemål. Och då har det som sagt förvånat mig att herr Ohlin just i år uppträder som idrot-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

tens riddare. Jag har aldrig tidigare sett honom uppträda i den egenskapen i denna kammare.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Vi är så rörande eniga i denna fråga att det nästan verkar litet genant för den här politiska församlingen — vi är inte vana vid det. I allt väsentligt kan jag instämma i herr Ohlins allmänna bedömningar, däremot inte i vissa speciella synpunkter och yrkanden och några omdömen som han tillskrev idrottsrörelsen.

När nu i år idrotten har fått en dubbel så stor höjning som under de tre gångna åren och då såvitt jag vet folkpartiet inte har låtit höra av sig på samma sätt som i år, sade herr Ohlin — om jag citerar honom rätt — att idrottsrörelsen själv uppfattar årets anslags-tilldelning som helt otillräcklig. Men när Riksidrottsförbundet tagit del av årets statsverksproposition, använde man i sitt egen organ som rubrik på kommentarerna ordet »Glädjande». Man säger: »Ökningen är nämligen 1,4 milj., och även om inte alla föreliggande behov kan tillgodoses, innebär förslaget dock möjligheter att realisera en del av det myckna som står på önskelistan. Och ett erkännande åt idrotten, som får klara och otvetydiga uttryck i departementschefens yttrande.»

Det förefaller mig som om Riksidrottsförbundet självt begrep att på detta område som på alla andra områden måste olika behov avvägas mot varandra, och förbundet har uppfattat denna avvägning på det sättet att man ansett sig kunna sätta rubriken »Glädjande» över sin kommentar.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Det är väl klart, herr Bohman, att en organisation kan tycka att det är glädjande om man får en litet större höjning än tidigare utan att därför tycka att anslaget är tillräckligt eller lämpligt avvägt. Om herr Bohman

frågade auktoritativa företrädare för idrottsrörelsen om de tycker att det svenska samhällets resurser nu är lämpligt avvägda, tror jag han skulle få ett svar av annat slag än det han själv tycktes föreställa sig. Det är just den avvägningen vi här diskuterar. Om Riksidrottsförbundet begärt ett anslag tidigare på 5,5 miljoner men nu gick ned till 3 miljoner, var detta säkerligen ingalunda uttryck för att förbundet menade att de 3 miljonerna var tillräckliga.

Till handelsministern skulld jag vilja säga att det åtskilliga år företagits en mycket obetydlig höjning av dessa anslag. Om man tar hänsyn till inflationen under 50-talet har det vissa år inte varit någon höjning alls. Jag tror att handelsministern till och med skulle kunna leta fram år då det blivit någon liten minskning. I varje fall kan man konstatera, att ifall vi räknar med pengarnas verkliga köpkraft — det bör man ju göra — har höjningen många gånger varit ytterst obetydlig. Den har nu blivit något större, och det är mycket glädjande — jag skall ingalunda bestrida detta. Men om man kommer till den slutsatsen att frågan behöver om-dimensioneras, ges en högre plats på skalan över våra värderingar av samhällets insatser på olika områden, så har man ju lov att uttrycka det.

Jag vill säga till handelsministern att när Henry Allard, Nils Stenberg och andra företrädare för idrottsrörelsen motionerat om höjda anslag, så har jag praktiskt taget alltid stött dessa krav. Därför tycker jag att det är litet överflödigt och litet beklämmande att höra herr Lange i dag. Här har alla föregående talare givit uttryck för meningen att vi när det gäller uppskattningen av idrottsrörelsen har samma uppfattning. Vi har vidare alla givit uttryck för vår uppskattning av handelsministerns intresse. Jag har till och med antytt att om han fått bestämma själv, skulle han kanske ha gått längre

Avsättning till fonden för idrottens främjande

än han nu kunnat göra. Vad svarar handelsministern? Jo, att han har svårt att ta på allvar, svårt att tro på uppriktigheten av det jag framför. Herr handelsminister! Är inte en argumentation av det slaget mot bakgrund av den tidigare debatten ganska överflödigt? Jag skall, herr talman, avstå från någon ytterligare kommentar på den punkten.

Herr Lange har sedan i sitt förtämligen innehållslösa anförande ingenting annat att säga än att han inte förstår varför man kommer med krav på höjning just detta år. Ja, det är det gamla svaret.

Varför har ni inte föreslagit detta vid ett tidigare tillfälle, säger man. Nu föreligger det emellertid ett förslag i år, och frågan är om detta förslag är motiverat eller om det anslag som begärts från vår sida är för stort. Om det inte är för stort, bör det beviljas! Det är av föga intresse att diskutera varför man inte tidigare begärt större anslag.

Jag måste, herr talman, konstatera att handelsministern icke gjorde ens en ansats till saklig diskussion och icke försökte motivera uppfattningen att det föreslagna anslaget är lagom tilltaget, trots att, som jag nämnde, exempelvis anslagen till kommunerna för idrottsanläggningar och sportanläggningar i vissa fall endast kan beräknas uppgå till ungefär 2 procent av kostnaderna för dessa och trots att det finns mycket stora otillfredsställda anspråk på detta område. Om allt detta hade handelsministern ingenting att säga.

Såvitt jag kan se, herr talman, blir intrycket av den sakliga delen av dagens debatt, att det har påvisats mycket goda skäl för en mera generös inställning från samhällets sida än den som utskottsmajoriteten har intagit, och därför yrkar jag bifall till reservation nr 4 a under denna punkt.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Först ett svar på en fråga från herr Ohlin, som jag tycker

är ganska självklart. Om mina resurser vore obegränsade skulle jag med glädje se att anslaget till idrotten blev väsentligt högre än det som jag stannat för i förslaget i årets proposition. Det trodde jag att herr Ohlin kunde fundera ut själv.

Däremot måste jag konstatera att herr Ohlin har tigit still under alla de år som jag haft ansvaret för detta anslag och då idrottsanslaget diskuterats här i riksdagen. I år har detta anslag höjts mer än under något tidigare år, och just då har denna motion framburits av flera undertecknare med herr Ohlin i spetsen. Jag finner också — och det ger mig och som jag tror även kammarens ledamöter anledning till en reflexion — att bland dessa undertecknare saknas de mest framstående företrädarna för idrotten i denna kammarer. Ja, herr talman, jag tror att reflexionen och slutsatsen ger sig själva.

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Jag hoppas att inte den fordran ställs på den som stiger upp i talarstolen för att yttra sig i detta ärende att han skall vara expert på idrottsfrågor. Om så vore fallet, borde jag, om jag skulle följa handelsministerns rekommendation, få gå ned och sätta mig omedelbart.

Jag vill här redovisa några praktiska erfarenheter som jag har gjort när det gäller att få möjligheter till statsbidrag till idrottsanläggningar. Alla yttranden som i dag har fällts här i kammaren under denna punkt har varit positiva till idrotten, och jag skall be att helt få instämna i dem. Om man skulle döma av de fällda yttrandena, borde inte miljonerna sitta så fast som de nu tycks göra för handelsministern. (Handelsministern ansåg sig tyvärr tvungen att gå ut ur kammaren — varför vet inte jag.) När det gäller att få fram pengar för detta ändamål tycks intresset inte vara så stort, inte ens hos dem som vill göra sig till tolk för de verk-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

liga idrottsvännerna, som uttrycket ungefärligen föll, även om jag kanske inte citerar riktigt ordagrant.

För inte så länge sedan besökte jag Riksidrottsförbundet för att undersöka möjligheterna att få bidrag till en idrottsanläggning i storleksklassen 1,5—2 miljoner kronor — en idrottshall som tillika skulle vara gymnastiksal, för vilken det utgår ett mindre bidrag. Det är för tätorter av storleksordningen mindre stad, vilka professor Ohlin nysstalade om, angeläget att kunna få något större anläggningar än enbart skolgymnastiksalar. Jag trodde verkligen att Riksidrottsförbundets möjligheter att ge anslag till sådana ändamål var större än vad som är fallet. Jag fick följaktligen något av en chock när vi för en anläggning som kostar 1,5—2 miljoner kronor fick beskedet att det anslag som Riksidrottsförbundet kunde tillstyrka och som troligen kunde bifallas av regeringen uppgick till cirka 30 000 kronor. Jag undrar om man i ett sådant fall verkligen kan tala om statsbidrag och om detta skall vara ett uttryck för ett positivt intresse för att idrottsanläggningar byggs ute i landsorten.

Under denna debatt har framhållits att ökningen i år är så stor som 1,4 miljoner kronor, från 12,7 miljoner till 14,1 miljoner. Av dessa pengar torde emellertid ingenting eller i varje fall ytterst litet komma att tillfalla den del av anslaget som används för anläggningsändamål. Den automatiska utgiftstegringen och förberedelserna för de olympiska spelen torde ta den större delen av ökningen. Den del av anslaget som går till idrottsanläggningar uppgår till cirka 3,5 miljoner kronor. Av dessa medel förfogar Riksidrottsförbundet — enligt uppgift inom ramen av 5 000 kronor per anslag — över bidrag till mindre anläggningar på ungefär 1,3 miljoner kronor. De resterande medlen, omkring 2 miljoner kronor, får delas ut på rekommendation av Riksidrottsförbundet. Det var alltså ett sådant anslag på cirka 30 000 kronor, som skulle ges till den

tidigare nämnda anläggningen, vilken kostade bortåt 2 miljoner kronor. För anläggningsändamål har vi inte någon förbättring att vänta genom årets ökning av anslaget.

Jag skall be att få verifiera den uppgift som tidigare lämnades, att det finns mellan 100 och 150 ansökningar på varierande belopp. Jag uppskattar, efter att ha deltagit i överläggningar, de sammanlagda anläggningskostnaderna för de projekt som ansökningarna avser till mellan 50 och 75 miljoner kronor. Att Riksidrottsförbundet då har 2 miljoner kronor att dela ut får sägas vara ett mycket blygsamt utslag av visat intresse från riksdagens sida.

Jag skall, herr talman, inte mycket förlänga debatten. Jag har bara velat redovisa den erfarenhet man gör, när man tror att här finns ett positivt intresse för saken. Intresset tar sig verkligen blygsamma uttryck.

Om det skall vara någon mening med ett sådant här anslag och om man vill att det skall ge den rätta effekten bör det i första hand tudubblas och gärna dubbleras ytterligare en gång.

Jag skall inte utvidga diskussionen genom att gå in på den stimulans som en idrottsanläggning utgör för ett mindre samhälle och vilken betydelse den har för möjligheterna att behålla ungdomen på de mindre orterna. En idrottsanläggning gör stor nytta ur lokaliseringsynpunkt och stöder strävandena att av de mindre samhällena skapa attraktiva centra. Vi har ständigt bekymmer för överbefolkningen av de stora centra, med dryga kostnader för bl. a. bostadsproduktion. Kanske kan någon eller några miljoners ökning av anslaget för uppförande av idrottsanläggningar lätta de stora anslag som vi nu måste bevilja för att minska dragningen mot de stora centra. En sådan anslagsökning skulle kunna bidra till att öka intresset för de mindre centra, så att de blir attraktiva även för ungdomen.

Herr talman! Jag ber med dessa ord

Avsättning till fonden för idrottens främjande

att få yrka bifall till reservationen 4 a, vari begärs en ökning av anslaget till 17 miljoner kronor.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Handelsministern försökte redan i sitt första anförande ersätta argumentation i frågan med rätt överlägsna yttranden, som skulle visa hans utomordentliga sakkunskap. Tyvärr hade han otur, ty han tycks ha glömt vad han skrivit i sin proposition. Jag skall därför ordagrant läsa upp vad där står: »För nästa budgetår behövs också pengar för det olympiska förberedelsearbetet och för vårt lands deltagande i vinterolympiaden i Innsbruck i februari 1964. Därför vill jag för budgetåret 1963/64 medverka till en väsentlig uppräknings av idrottsanslaget . . .»

Handelsministern vill alltså medverka till en uppräknings *därför* att det för nästa budgetår också behövs pengar för det olympiska förberedelsearbetet och för vårt lands deltagande i vinterolympiaden. Meningen är väl fullt klar — alltså den som jag tidigare tillät mig läsa in i detta yttrande. Skulle herr Lange i stället mena, att man behöver lika mycket pengar för det olympiska förberedelsearbetet som vanligt och lika mycket pengar för deltagande i vinterolympiaden som vanligt och att anslaget *därför* skall höjas, så tycker jag hans argumentation är konstig. Men det tycktes ju vara innebörden av vad statsrådet yttrade från regeringsbanken.

Jag vill alltså konstatera att herr Lange själv motiverat höjningen av anslaget för nästa år delvis med en hänvisning till de omständigheter jag åberopade.

Herr Lange hänvisade också till att den föreliggande motionen inte underskrivits av idrottsledare. Ja, motionen är underskriven av förtroenderådet i det parti jag företräder, och det är väl inget egendomligt i det. Menar verkligen herr Lange att det skulle vara nå-

got bevis på avståndstagande från motionen att den inte undertecknats av personer utanför förtroenderådet, så har herr Lange helt glömt bort riksdagens praxis rörande sådana här motioner. Men herr Lange har väl i alla fall hört t. ex. herr Tobé här bestämt uttala sig för det högre anslaget?

Herr Lange kommer i sin mycket egendomliga argumentering — så egendomlig, herr talman, att jag faktiskt måste något gå in på den — med det yttrandet, att om resurserna vore obegränsade, skulle han naturligtvis ge mer pengar — något som jag själv borde kunna räkna ut, tyckte herr Lange. Ja, jag har aldrig sagt ett ord om någonting som utgår från en så verklighetsfrämmande förutsättning. Vad jag sagt är att fastän resurserna *inte* är obegränsade bör det svenska samhället kunna avstå en större del av sina resurser för här ifrågavarande ändamål. Herr Lange ansåg tydligen att det inte gick att på detta sätt avstå större resurser. Härvidlag föreligger en meningsskiljaktighet rörande avvägningen, och därför har vi från vårt håll med sakliga skäl sökt påvisa, varför det är ett trängande behov av ett något ökat anslag.

Sedan kom handelsministern — jag måste säga till min stora överraskning — tillbaka till frågan, varför inte jag personligen har talat i detta ärende under tidigare år. Men om t. ex. Nils Stenberg tidigare eller herr Tobé eller jag talar i en fråga är en sak som vi avgör alldeles själva. Valet där beror på många omständigheter. Man har faktiskt inte anledning till några funderingar åratals efteråt varför inte den ene eller andre talade då eller då. Nog är det ganska ömkligt att handelsministern inte finner bättre argument.

Saken gäller vilken vikt man vill tillmäta en fråga där vi alla har i stort sett samma syn och vilken slutsats man vill dra av denna sin uppfattning. För min del hävdar jag att det svenska

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier samhället under de närmaste åren bör ge ett mera generöst stöd åt idrotts- och friluftsliv.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. a

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 a); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 75:o) mom. a) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 a) av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppsättning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 128 ja och 74 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. b

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4 b); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med över-

vägande ja besvarad. Herr Nelander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 75:o) mom. b) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4 b) av herr Per Jacobsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppsättning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 132 ja och 66 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 76—84

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Lager (I: 39) och den andra inom andra kammaren av herrar Holmberg och Hagberg (II: 49), hade hemställts att riksdagen måtte besluta att till teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier å kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, för budgetåret 1963/64 an-

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier

visa ett investeringsanslag av 40 milj. kr. för att påbörja utbyggnaden av bolagets anläggningar i Karlsborg.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 39 och II: 49 icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Flera motioner har inlämnats till årets riksdag om sysselsättningsfrågor i Norrland. Det är ett uttryck för hur allvarlig situationen är. Numera är ju inte heller arbetarpartier ensamma om kravet på statsingripanden. I vissa delar av Norrland är det tvärtom en enhällig mening, att man inte kan räkna med någon lösning enligt traditionella metoder, alltså med förlitande på att nya privata företag skall sättas i gång och ge sysselsättning. Detta gäller framför allt Norrbotten, men läget börjar bli enahanda på många andra håll.

Den tilltagande insikten om att man måste pröva nya vägar har lett till att även riksdagsmän från borgerliga partier nu kräver att staten skall ingripa i stor stil. På dagens föredragningslista finns sålunda en motion från centerpartiet med sådan syftning. I många sådana motioner — framför allt i de kommunistiska och socialdemokratiska men också från borgerligt håll — framhålles att bättre kapitalförsörjning och bättre samordning av den ekonomiska politikens olika delar är en förutsättning för en framsynt näringspolitik i Norrland.

Men gentemot propåer att staten skall ingripa för att ordna kapitalförsörjning och samordning får vi regelmässigt höra att allt sådant bör läggas på is tills vi får se vad pågående utredningar kommer fram till. Det har blivit en sorts dogm att man måste göra på det sättet, men som många andra dogmer är den mycket tvivelaktig. Det finns i lokaliseringspolitiken frågor som är självklara

och inte kan rubbas av några utredningar oavsett vilka resultat de kommer till. Dit hör bl. a. det faktum, att det inte blir någon ökad sysselsättning och ekonomisk förkovran i Norrland om man inte investerar mera pengar. Lika självklart är det att det behövs en samordning av den statliga verksamheten. Därvidlag finns det alltså ingen anledning att vänta ytterligare på utredningar.

Vad man skall göra exempelvis för att tillgodose behovet av ökad kapitalförsörjning kan man naturligtvis diskutera. Ökat stöd åt företagarföreningarna är ett krav som inte kan medföra några invändningar från min sida. Men det kan bara anses som kompletterande åtgärder till ingripanden av mera genomgripande slag. Näringslivet i Norrland måste ha fler storindustriella stödjepunkter och en stark utveckling av kommunikationerna. Att den saken inte kan ordnas genom företagarföreningar torde få anses säkert. Och det förhåller sig på samma sätt med en del andra förslag som i och för sig skulle leda till en förbättring; de löser inte frågan i stort. Jag instämmer i Landsorganisationens förklaring, att samhällets lokaliseringspolitik måste vägledas av ambitioner som siktar mycket längre.

Men gör man verkligen det inom utredningar, i regeringen och andra statliga organ som handlägger sysselsättningsfrågorna för Norrlands del? I fjolårets finansplan fanns det också en tes om hur det förhöll sig med tillgången på arbetskraft. Då förklarade regeringen, att arbetskraften var »maximalt utnyttjad». Det hör ju till myten om den fulla sysselsättningen, men det är inte sant. Och innan man kommer fram till saklig bedömning på den punkten, lär det väl också bli svårt att få statsmakterna med på nödvändiga åtgärder. Arbetsmarknadsstyrelsen har in i det sista och även i sitt yttrande över motionerna till årets riksdag hävdlat, att det är två grundsatser man skall hålla i minnet, nämligen för det första att näringslivet

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier

skall utformas enligt hittills gängse principer, alltså med privatkapitalismens alla väsentliga drag, och för det andra att statens ingripanden främst skall syfta till att göra en omflyttning av människorna.

Båda dessa grundsatser är ohållbara. Jag skall belysa det genom att anknyta till några aktuella siffror om arbetslösheten. Även arbetsmarknadsstyrelsen har nämligen nu upptäckt, att regeringen hade fel i sin prognos om tillgången på arbetskraft. Den registrerade arbetslösheten har man naturligtvis inte kunnat förneka. Det tycks alltmer bli klart, att man inte kan flytta flera tiotusentals arbetslösa ytterligare från Norrland. Ett särskilt problem är därvidlag de arbetslösa kvinnorna. Vi har utan framgång försökt animera statliga och lokala myndigheter att ta sig an den frågan. Man har bara blankt förnekat att det är något problem. Men nu har inte minst kvinnornas egen opinion börjat verka även på det området.

Norrländska Socialdemokraten har nu givit kommunisterna rätt. Man skall inte bara räkna de nära 7 000 arbetslösa som är registrerade i Norrbotten. Man skall till dem lägga inte bara reservarbetare och tusentals ungdomar, som årligen tvingas resa söderut, utan dessutom de minst 5 000 kvinnor enbart i Norrbotten som vill ha förvärvsarbete men inte kan få det, skriver Norrländska Socialdemokraten. Man behöver inte vänta på ytterligare utredningar för att ta itu med så brännande aktuella problem. Man kan åtminstone börja att komma till rätta med saken.

Vår motion syftar till att man skall börja med att investera ytterligare 40 miljoner kronor i den norrbottniska träförädlingen. Utskottet ser fortfarande ingen anledning till att bifalla denna motion. 20 000 arbetslösa enbart i Norrbotten är tydligen inte något starkt argument, men för oss, som ser problemet för utskottet, men för oss, som ser problemet på nära håll, är det en skräm-

mande realitet, och det blir värre för varje dag.

Vi har redan många utredningar att stödja oss på för en realistisk bedömning av vad som går att göra. I en debatt om den saken för några år sedan sade en regeringsmedlem, att utredningarna »kanske inte hade varit så realistiska». Jag frågade då vad det var för fel exempelvis på den Thunborgska utredningens förslag om en lövmassefabrik. Men jag fick inte något svar. Sedan dess har den nuvarande landshövdingen först gjort den s. k. Tornedalsutredningen, som upptog utbyggnaden av Karlsborgsindustrien som främsta förslag till att börja med. Sedan har landshövding Näslund också stått i spetsen för inlandsutredningen, vilken likaledes kom till det resultatet, att det mest angelägna projektet var en utbyggnad i Karlsborg för att skaffa avsättning för inlandets lövvirke. Men nu får vi i alla sådana sammanhang utskottsrad att vänta på lokaliseringsutredningen.

För vår del anser vi att det inte finns något försvar för en ytterligare fördröjning medan 20 000 arbetslösa väntar på sysselsättning. Man kan åtminstone börja med de åtgärder som tre utredningar redan har förordat.

Jag hemställer om bifall till motion nr 49.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Eftersom jag är bosatt i den bygd som närmast är beroende av den industri vi nu diskuterar, må det vara mig tillåtet att framföra några synpunkter.

Det är väl ingen nyhet att vi i Norrbotten har stor arbetslöshet, något som herr Holmberg här har vitsordat. Inom de kommuner, som har särskild betydelse för just Karlsborgs bruks råvaruförsörjning, har arbetslösheten under de senaste åren under månaderna februari —maj pendlat mellan 2 000 och 2 600. Därför har naturligtvis en mängd beredskapsarbeten fått igångsättas, vilka kos-

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier

tat kommunerna och staten stora pengar. Det är därför helt naturligt att man som ett alternativ vill utbygga sysselsättningsmöjligheterna inom näringslivet.

Från olika håll har också omvittnats att betydande sysselsättning kan skapas, om områdets resurser rationellt utnyttjas. Tornedalsutredningen, som förra året behandlades av riksdagen, redovisar ett betydande överskott av lövved och klenvirke inom Torne och Kalix älvdalar. Därför förordar länsstyrelsen i Luleå, att Karlsborgs bruk snarast byggs ut för att tillvarata detta virke och på så sätt skapa ökad sysselsättning. En ökad vidareförädling av råvaran i Karlsborg skulle vara värdefull ur sysselsättningssynpunkt och säkerligen också bli lönsam för bolaget. Handelsministern har också i olika sammanhang uttalat, att en vidare utveckling av Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg är angelägen och önskvärd. Senast i proposition nr 35 till 1962 års riksdag uttalar statsrådet, att bolagets styrelse omgående bör igångsätta förberedande utredningar och projekteringar för en vidareutbyggnad av Karlsborgsanläggningen när den då pågående men nu avslutade utbyggnaden i Piteå blev färdig. Statsutskottet och senare även riksdagen instämde i detta yttrande, såsom framgår av föreliggande utskottsbetänkande.

I sitt yttrande över propositionen om förbättring av Tornedalens försörjningsmöjligheter erinrade bankoutskottet om behovet av en ytterligare utbyggnad av denna industri, och även detta utskottsutlåtande godkändes av riksdagen.

Olika remissinstanser liksom också riksdagen är alltså eniga i sin bedömning om att det är angeläget att bygga ut Statens skogsindustriers anläggningar i Karlsborg och att förutsättningar finns för detta. Det bör ju också vara en allvarlig och angelägen uppgift för den statliga industrien att här tillvarata områdets naturliga utvecklingsmöjligheter för att bereda sysselsättning på ett sunt

och ekonomiskt lönsamt sätt. Att anläggningen drivs med hänsynstagande till lönsamhet och ekonomi är självklart liksom att ledningen arbetar för att skapa bästa möjliga driftsresultat. En snabb och målmedveten planering för en snar utbyggnad är dock A och O i utvecklingen just nu. Naturligtvis kan i dagens tryckta läge för massaindustrien uppletas anledning och ursäkt för att inte just nu starta utbyggnaden. Det måste dock vara angeläget att denna industri liksom den privata använder en konjunkturedgång för att planera och bygga ut, så att industrien står färdig för produktion när konjunkturerna om något år vänder, något som experterna tycks vara ense om kommer att ske. Det vore ytterst oklokt att vänta med utbyggnaden tills en högkonjunktur råder, eftersom man i så fall riskerar att vi är inne i en ny depression då utbyggnaden blir färdig. Ett djärvt satsande omedelbart är här nödvändigt.

Men att på sätt som här föreslagits i föreliggande motion nu anslå 40 miljoner kronor till utbyggnad av Karlsborgsindustrien utan att samtidigt ange vad som skall byggas, utan att utredning föreligger och utan någon som helst planering måste dock te sig minst sagt egendomligt. Statens skogsindustrier har betytt så mycket för Norrbottens näringsliv, och dess utvecklingsmöjligheter är så väl vitsordade, att dess utbyggnad inte behöver hängas upp på så lösligt hopkomna förslag. En projektering med förslag till utbyggnadens utformning och produktionens inriktning måste självklart föregå ett riksdagsbeslut. Riksdagen har ju också hos bolagets ledning beställt en sådan projektering och ett förslag till utbyggnad. Angeläget är endast att betona, att denna utredning och dessa förslag snarast bör framläggas.

När jag därför här yrkar bifall till utskottets förslag sker detta i den bestämda förhoppningen, att den av riksdagen tidigare förordade utredningen och pro-

Motioner om anslag för teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier jekteringen snarast färdigställes. Med kännedom om handelsministerns mycket positiva inställning i denna fråga är jag också övertygad om att han på allt sätt kommer att påskynda bolagets utredning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag, som innebär avslag på motionerna.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag skulle gärna ha instämt i vad herr Svanberg sade om nödvändigheten av »ett omedelbart djärvt satsande», om inte hans djärvhet slutat i ett yrkande om avslag på vårt förslag om vidtagandet av omedelbara åtgärder.

Riksdagen har för länge sedan beställt en utredning. Finns det inte anledning vänta att det snart blir något resultat av den utredningen, så mycket mer som förberedande utredningar har verkställts i tre omgångar under loppet av fem å sex år? Det finns inte längre något som behöver utredas då det gäller behovet av en utbyggnad av Karlsborgsindustrien. Det är klart ådagalagt i de tre utredningar jag återopat. Den rent tekniska komplettering som behövs kan naturligtvis göras på relativt kort tid av kunnigt folk och den saken behöver inte ta ytterligare lång tid att utreda. Det har ju ofta varit så, att vi fått vänta på åtgärder i årtal under hänvisning till utredningar om vad som skall ske i framtiden.

Jag vidhåller att det finns alla förutsättningar att snabbt åstadkomma denna utbyggnad.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag kan vara ense med herr Holmberg om att det inte behövs någon utredning om behovet av en utbyggnad. Men innan man startar ett byggnadsföretag måste i alla fall projekteringen av vad man skall bygga och vad man skall använda utbyggnaden till vara klar. Det är den projekteringen som inte är färdig och det är den riks-

dagen har beställt. Jag föreställer mig att ett bifall till denna motion inte påskyndar utredningens resultat på något sätt.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr LASSINANTTI (s):

Herr talman! Eftersom jag är en av de ansvariga för utskottets utlåtande vill jag i likhet med herr Svanberg framhålla, att ett bifall till den kommunistiska motionen i dag inte skulle föra frågan om Statens skogsindustriers utbyggnad ett dugg närmare sin lösning.

Vi gjorde ett betydelsefullt arbete här i riksdagen i fjol, när vi fick statsutskottet och sedan riksdagen att uttala sig för en utredning om utvidgning av Karlsborgsindustrien. När man nu framställer yrkande om ett anslag på 40 miljoner kronor måste man väl åtminstone ha klargjort för sig själv vilken produktion det är fråga om. Det måste väl finnas ett namn på den produkt som skall kunna tillverkas genom den expansion av industrien som man förordar.

Jag har studerat den kommunistiska motionen mycket ingående. Det har inte berett mig stora svårigheter, ty den är utomordentligt kort. Man har inte där på något sätt klargjort vad det är man vill komma fram till. Det går att sluta sig till att det är fråga om en skogsindustriell expansion, men sedan vet man inte vad det är som närmast har lekt motionärerna i hågen, om det är framställning av cellulosa eller tidningspapper eller om det är fråga om ett finpappersbruk.

Jag tror att vi norrbottningar, som är vana vid att få arbeta i årtal för att få praktiska förslag genomförda i riksdagen, gör klokt i att komma med så väl underbyggda förslag som möjligt. Eftersom riksdagen i fjol vår uttalade sig för en utredning, måste det väl bero på bristande kännedom om praxis i riksdagsarbetet, när man nu tror att

Den allmänna varuskatten m. m.

riksdagen, innan utredningens resultat föreligger, skulle vara beredd att satsa 40 miljoner kronor på ett projekt med så pass vagt underbyggda motiveringar som dem vi möter i motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Vad som skall produceras är tillräckligt klart utsagt i de tre utredningar jag åberopat.

Skall vi nu behöva en ytterligare fjärde utredning? Jag tycker det räcker med de utredningar vi haft. Och, som jag förut sade, är det 20 000 arbetslösa som väntar på att det äntligen skall bli något resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 86 och 87

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Den allmänna varuskatten m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckta motioner om den allmänna varuskatten m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 12 av herr *Isacson m. fl.* och II: 9 av herr *Eliasson* i Moholm *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna intaget förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, innebärande att begagnade traktorer och vissa begagnade maski-

ner och redskap speciellt konstruerade för jordbruksändamål skulle undantagas från skattskyldighet enligt varuskatteförordning;

2) de likalydande motionerna I: 13 av herr *Jonasson m. fl.* och II: 10 av herr *Elmwall m. fl.*;

3) de likalydande motionerna I: 15 av herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 13 av herrar *Nordgren* och *Darlin*, vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att allmänna skatteberedningen med beaktande av i motionerna anförda synpunkter måtte till ingående prövning upptaga frågan om uttagande av allmän varuskatt på reparations- och underhållsarbeten samt service på lös egendom för produktionsändamål;

4) de likalydande motionerna I: 29 av herr *Sundin m. fl.* och II: 36 av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam prövning av och förslag angående ärendebefrielse från allmän varubeskattning i den yrkesmässiga handeln med begagnade traktorer»;

5) de likalydande motionerna I: 50 av herrar *Kronstrand* och *Eric Gustaf Peterson* samt II: 59 av herrar *Rimås* och *Antby*, vari hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam prövning av och förslag angående befrielse från allmän varubeskattning i den yrkesmässiga handeln med begagnade traktorer och jordbruksmaskiner»;

6) de likalydande motionerna I: 256 av herr *Hermansson m. fl.* och II: 306 av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att fiskeredskap, som användes till yrkesmässigt fiske, skulle undantagas från allmän varuskatt och således antaga i dessa motioner intaget förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

7) de likalydande motionerna I: 258

Den allmänna varuskatten m. m.

av herr *Kronstrand m. fl.* och II: 303 av herr *Hamrin* i Jönköping *m. fl.*;

8) de likalydande motionerna I: 264 av herr *Stefanson m. fl.* samt II: 309 av herrar *Nordgren* och *Darlin*;

9) de likalydande motionerna I: 430 av herr *Hagberg m. fl.* och II: 525 av herr *Heckscher m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) uttala, att det syntes riksdagen angeläget att allmänna skatteberedningen upptog till ingående prövning frågan om investeringarnas behandling inom ramen för den indirekta beskattningen, varvid utslagsgivande hänsyn borde tagas till de kostnadsmässiga verkningarna med avseende å de svenska företagens konkurrenskraft gentemot utländska företag samt till de konjunkturpolitiska aspekterna för utformningen av en indirekt skatt avseende investeringskostnader; samt

b) hemställa om skyndsamt utredning i syfte att från allmän varuskatt (omsättningsskatt) undantaga varor, vilka hänfördes till förbrukningsartiklar som användes för produktion inom industrien och hantverket, jordbruket och fisket samt handeln, att föreläggas innevarande års riksdag;

10) de likalydande motionerna I: 517 av herrar *Källqvist* och *Per-Olof Hansson* samt II: 623 av fru *Gärde Widemar* och fröken *Elmén*, vari hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att anvisningar i förordningen om allmän varuskatt utfärdas, varigenom befrielse från varuskatt genomföres för försäljningen av konst som visas vid utställningar»;

11) motionen I: 443 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*, vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta att dubbelbeskattningen vid försäljning i andra hand av för jordbruket och dess binärningar avsedda traktorer, begagnade maskiner och redskap måtte befrias från s. k. allmän varubeskattning (omsättningsskatt);

12) motionen II: 427 av herrar *Blidfors* och *Adamsson*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om förslag till 1964 års riksdag angående beskattningen av traktorer i vägtrafik; ävensom

13) motionen II: 429 av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*

Såvitt avsåge de likalydande motionerna I: 430 och II: 525 upptog utskottet till behandling i detta betänkande endast de under punkten 1 i motionernas hemställan upptagna yrkandena och vad gällde motionen I: 443 behandlades här endast de två sista i motionens hemställan upptagna yrkandena. Övriga yrkanden i ifrågavarande motioner behandlade utskottet i annat sammanhang.

Utskottet hemställde,

A) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta investerings- och förbrukningsvaror inom produktionen*

att de likalydande motionerna I: 430 av herr *Hagberg m. fl.* och II: 525 av herr *Heckscher m. fl.*, i vad de avsåge förevarande fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) *beträffande lagstiftningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta fiskeredskap*

att de likalydande motionerna I: 256 av herr *Hermansson m. fl.* och II: 306 av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta mejeriprodukter och jordbrukets övriga prisreglerade produkter*

att följande motioner, i vad de avsåge förevarande fråga, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 13 av herr *Jonasson m. fl.* och II: 10 av herr *Elmwall m. fl.*, samt

2) motionen I: 443 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.*,

Den allmänna varuskatten m. m.

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) *beträffande yrkande om riksdagsskrivelse i syfte att från allmän varuskatt undanta konst, som försäljes vid utställningar*

att de likalydande motionerna I: 517 av herrar Källqvist och Per-Olof Hansson samt II: 623 av fru Gärde Widemar och fröken Elmén icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E) *beträffande lagstiftningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta bibeln*

att de likalydande motionerna I: 258 av herr Kronstrand m. fl. och II: 303 av herr Hamrin i Jönköping m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta kredittillägg vid avbetalningshandel*

att motionen II: 429 av herr Carlsson i Stockholm m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta reparations- och underhållsarbeten m. m.*

att de likalydande motionerna I: 15 av herr Ebbe Ohlsson samt II: 13 av herrar Nordgren och Darlin icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

H) *beträffande lagstiftningsyrkande om skattskyldighet för s. k. fritidsföretagare*

att de likalydande motionerna I: 264 av herr Stefanson m. fl. samt II: 309 av herrar Nordgren och Darlin icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

I) *beträffande lagstiftnings- och utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta begagnade traktorer och lantbruksmaskiner m. m.*

dels att riksdagen i anledning av följande motioner, i vad de avsåge förevarande fråga, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 12

av herr Isacson m. fl. och II: 9 av herr Eliasson i Moholm m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 29 av herr Sundin m. fl. och II: 36 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 50 av herrar Kronstrand och Eric Gustaf Peterson samt II: 59 av herrar Rimås och Antby, ävensom

4) motionen I: 443 av herr Ferdinand Nilsson m. fl.

måtte antaga följande

*Förslag
till*

*förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507)
om allmän varuskatt*

Härigenom förordnas, att 13 § förordningen den 1 december 1959 om allmän varuskatt samt anvisningarna till nämnda författningsrum skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

13 §.

Skattskyldighet föreligger — — — och dylikt.

Skattskyldighet föreligger icke heller vid försäljning eller uttag ur rörelse av begagnade personbilar, av sådana med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustade begagnade lastbilar, vilkas tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram, av begagnade traktorer samt av sådana begagnade maskiner och redskap, som äro speciellt konstruerade för användning inom jordbruket eller dess binäringar.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 13 §.

Förutsättning för — — — ringa omfattning.

Som exempel — — — en frisersalong.

Med försäljning — — — liknande transaktioner.

Med *begagnade* bilar, *traktorer*, *maskiner och redskap* förstås i 13 § andra stycket sådana *varor* av *angivna* slag

som före den transaktion, varom fråga är, inom riket försålts till konsument eller uttagits ur rörelse eller ock av konsument införts till riket. I övrigt användas i 13 § andra stycket uttryck och begrepp i samma betydelse som i förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1963.

dels ock att angivna motioner, i den mån de i förevarande fråga icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnades utan åtgärd; samt

J) *beträffande riksdagsskrivelse angående beskattningen av traktorer i vägtrafik*

att motionen II: 427 av herrar Blidfors och Adamsson icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg, Stefanson, Yngve Nilsson, Erik Filip Petersson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herr *Larsson* i Umeå, vilka ansett

dels att utskottets betänkande i viss del bort ha annan, i reservationen angiven lydelse,

dels ock att utskottet bort hemställa under punkten

A) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta investerings- och förbrukningsvaror inom produktionen*

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 430 av herr *Hagberg* m. fl. och II: 525 av herr *Heckscher* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört; samt

2) att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

Den allmänna varuskatten m. m.

II) av herrar *Hagberg, Stefanson, Yngve Nilsson, Erik Filip Petersson, Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herr *Larsson* i Umeå, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 256 av herr *Hermansson* m. fl. och II: 306 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl. — ansett, att utskottet bort hemställa under punkten

B) *beträffande lagstiftningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta fiskeredskap*

att riksdagen i anledning av förenämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till årets höstriksdag om sådan ändring av förordningen om allmän varuskatt att fiskeredskap, som användes vid yrkesmässigt fiske, undantoges från skatteplikt;

III) av herrar *Hagberg, Stefanson, Yngve Nilsson, Erik Filip Petersson, Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herr *Larsson* i Umeå, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 517 av herrar *Källqvist* och *Per-Olof Hanson* samt II: 623 av fru *Gärde Widemar* och fröken *Elmén* — ansett, att utskottet bort hemställa under punkten

D) *beträffande yrkande om riksdagsskrivelse i syfte att från allmän varuskatt undanta konst, som försäljes vid utställningar*

att riksdagen med bifall till förenämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t med stöd av 10 § 2 mom. varuskatteförordningen måtte förordna om befrielse från varuskatt för konstverk, som försäljes på konstutställningar;

IV) av herrar *Hagberg, Stefanson, Yngve Nilsson, Erik Filip Petersson, Mattsson, Nilsson* i Svalöv, *Vigelsbo* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herr *Larsson* i Umeå, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 15 av herr *Ebbe*

Den allmänna varuskatten m. m.

Ohlsson samt II: 13 av herrar Nordgren och Darlin — ansett, att utskottet bort hemställa under punkten

G) *beträffande utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undanta reparations- och underhållsarbeten m. m.*

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att de likalydande motionerna I: 15 och II: 13 måtte överlämnas till allmänna skatteberedningen att beaktas vid fullgörande av beredningens uppdrag;

V) av herrar *John Ericsson* och *Einar Eriksson*, fröken *Ranmark*, herrar *Oscar Carlsson*, *Wärnberg*, *Brandt*, *Kärlander*, *Asp* och *Andersson* i Essvik samt fru *Holmqvist*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa under punkten

I) *beträffande lagstiftnings- och utredningsyrkande i syfte att från allmän varuskatt undantaga begagnade traktorer och lantbruksmaskiner m. m.*

a) att riksdagen — i anledning av de likalydande motionerna I: 29 av herr Sundin m. fl., och II: 36 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 50 av herrar Kronstrand och Eric Gustaf Peterson samt II: 59 av herrar Rimås och Antby — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om omläggning av den allmänna varuskatten på begagnade traktorer i enlighet med vad som nu gäller för person- och skåpbilar;

b) att följande motioner, i vad de avsåge förevarande fråga, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 12 av herr Isacson m. fl. och II: 9 av herr Eliasson i Moholm m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 29 av herr Sundin m. fl. och II: 36 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 50 av herrar Kronstrand och Eric Gustaf Peterson samt II: 59 av herrar Rimås och Antby, ävensom

4) motionen I: 443 av herr Ferdinand Nilsson m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

VI) av herrar *Mattsson* och *Vigelsbo*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BRANDT (s):

Herr talman! De flesta av de föreliggande motionerna har riksdagen behandlat ett flertal gånger tidigare och då även avslagit dem. Jag skall här endast beröra yrkandena i reservationerna till utskottets betänkande. De gäller undantag från varuskatt för investerings- och förbrukningsvaror, fiskeredskap, konst som försäljes vid utställningar, reparations- och underhållsarbeten samt begagnade traktorer och lantbruksmaskiner. Jag skall också säga några ord om beskattningen av traktorer i vägtrafik.

Utskottets socialdemokratiska ledamöter står antecknade som reservanter endast på en punkt, medan de på övriga punkter anslutit sig till utskottsmajoritetens uppfattning. Det är anledningen till att man har funnit det lämpligt att jag inleder debatten i denna fråga. Jag vill då först inte uppträda som reservant — det får bli senare — utan såsom utskottets talesman.

Jag vill till att börja med säga några ord om principen för den indirekta beskattningen, vilken princip i stort sett får bli motiveringen för utskottets ställningstagande, när detta hemställer om avslag på motionsyrkandena.

När den allmänna omsättningsskatten infördes var principen den, att skatteunderlaget skulle bli så vidsträckt som möjligt. Man menade att varje undantag skulle förta den generella verkan av beskattningen och samtidigt komplicera skattens uttagande. Den nuvarande omsättningsskatten har också

Den allmänna varuskatten m. m.

den avgjorda fördelen att den är generell. Alla varor beskattas lika hårt för att beskattningen inte skall påverka konsumtionsvalet eller skapa olikheter i konkurrensförhållandet. 1952 års kommitté för indirekt beskattning sade att »med hänsyn till önskvärdheten av en låg skattesats i kombination med god avkastning bör skatten ha allmän karaktär. De olägenheter som eventuellt kan uppkomma bör kompenseras på annat sätt.» Så har också skett.

Kommittén underströk vidare, att därest mera väsentliga varugrupper undantas kan följderna bli ett utbyggt punktskattesystem — med alla de brister som man har påtalat. Vi hade ju en debatt om den saken för någon vecka sedan, då riksdagen uttalade att sådana punktskatter bör tas bort med tanke på konsumtionsvalet och på önskvärdheten av likformighet i konkurrenshänseende. Gör man undantag, uppstår oundvikligen sådana gränsdragningsproblem och konkurrensrubbingar som motionärerna pekat på i samband med punktskatterna.

Jag vill också, herr talman, göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att Sveriges köpmannaförbund, köpmännens riksorganisation, klart och tydligt deklarerat, att man tar avstånd från förslaget om undantag från omsättningskatt, när detta försvårar detaljhandelns arbete med att handha skatten.

Dessa allmänna principer borde vinnas anslutning av alla. Det är uppenbart att, därest riksdagen skulle bifalla motionsyrkandena, måste den allmänna omsättningskatten höjas betydligt för kvarblivande skattebelagda varor. Vidare skulle gränsdragningsproblem skapas, konkurrensförhållandena rubbas samt redovisning och kontroll av skatten i hög grad försvåras. Men naturligtvis hävdar varje motionär, att just hans yrkande bör bifallas och skatten bestå inom övriga områden. Men så kan inte riksdagen handlägga frå-

gan, utan den bör hårdnackat hålla fast vid principen, därför att den är så viktig.

Efter detta allmänna resonemang skall jag något mer detaljerat beröra de olika punkterna i utlåtandet.

Beträffande investerings- och förbrukningsvaror tillåter jag mig erinra om att industriens förbrukning av råvaror och bränslen är undantagen från allmän varuskatt. De övriga produktionskostnaderna påverkas inte av skatten och inte heller exporten. Däremot påverkas priserna för importvaror, och det är ju av betydelse för konkurrensen.

Det har ansetts att även näringslivet bör bidra till statens inkomster. Det är väl nu bekant för alla, att omsättningskatten ger i runt tal 2 800 miljoner kronor och att investerings- och förbrukningsvarorna svarar för inte mindre än drygt 30 procent av detta belopp. Tillmötesgår man alltså motionärernas yrkande om undantag för dessa varor, måste omsättningskatten höjas på övriga varor från 6 procent till 8,5 procent. Därtill kommer givetvis de gränsdragningsvärigheter som skulle skapas. Ty man kan ju fråga: Vad är investeringsvaror? Även om frågan om vad som är förbrukningsvaror kan anses vara av teknisk natur, kommer man inte förbi det principiella problemet: Hur stort blir skattebortfallet? Skall det kompenseras och hur skall det i så fall kompenseras? Detta är något som allmänna skatteberedningen bör överväga.

Vid omsättningskattens tillkomst utgick man ifrån att skatteplikt för företagens tillverkningskostnader skulle bedömas från fall till fall. Med hänsyn till de skiftande förhållandena ansågs det inte lämpligt att i lagstiftningen mer detaljerat avgränsa materialbegreppet. En närmare avgränsning skulle göras vid rättstillämpningen. Nu har riksskattenämnden utgivit närmare anvisningar i detta avseende.

Den allmänna varuskatten m. m.

Tillåt mig också erinra om att företagsbeskattningsutredningen enligt sina direktiv skall förutsättningslöst pröva olika skattesystem och vara »oförhindrad att pröva alla de förslag, som framförts i den allmänna debatten och som eventuellt kan framkomma under arbetet i utredningen». Även de nuvarande indirekta skatterna skall därvid närmare analyseras. Utredningen skall ingående undersöka och analysera de verkningar som tänkbara omläggningar i det nuvarande systemet för företagsbeskattningen kan väntas få bl. a. från skattetekniska, handelspolitiska, statsfinansiella och andra ekonomiska synpunkter. Ja, även den roll en förändrad företagsbeskattning kan få i konjunkturpolitiken skall övervägas.

Vidare har man begärt undantag för fiskeredskap. Man kan säga att dessa också ligger inom ramen för investerings- och förbrukningsvaror. Motionärerna pekar på aktuella problem inom yrkesfisket. Men det har väl aldrig inträffat, att riksdagen har stiftat lagar för en viss grupp eller en viss näring i detta avseende. Frågan måste, som jag inledningsvis sagt, ses principiellt, och då kan man inte bifalla yrkandet.

Motionärerna har väl råkat ut för en olycka, eftersom de i den lagtext de utarbetat talar om fiskeredskap i allmänhet. Då frågar man sig: Skulle det då vara undantag för ett flöte, en metrev eller en metkrok och sådana småsaker? Det är uppenbart, att det skulle ställa till besvärligheter och gränsproblem. Men så säger motionärerna i sin kläm, att det ändå skall vara redskap för yrkesfisket. Jag tror dock, att det skulle bli gränsproblem även om man gjorde ett sådant undantag, ty vilka är yrkesfiskare och hur kan man dra upp en klar gräns? Alldeles bortsett från detta får man väl ta för givet, att företagsbeskattningsutredningen kommer att överväga även denna fråga i samband med den fråga jag nyss talade om.

Vad konsten beträffar vill jag erinra om att konstnärerna redan har ett privilegium därför att de när de i dag säljer direkt till konsument är skattebefriade. Riksdagen har alltså tillmötesgått detta krav. Men om motionärernas yrkande om befrielse från skatt vid försäljning på utställningar skulle bifallas blev det ju ett nytt gränsdragningsproblem och kontrollsvårigheter. Detta är uppenbart, om man betänker att konstnärerna exempelvis kan anordna separata utställningar, som samordnas med den reguljära konsthandeln. Vilken skillnad är det på en utställning, som en konstnär anordnar, och en konsthandels utställning och försäljning? Jag är övertygad om att om riksdagen bifölle detta yrkande skulle samma motionärer snart tvingas att motionera också om att konsthandeln skall befrias från omsättnings-skatt. Detta är endast ett bevis på att man tvingas ge hela handen, om man börjat med att ge ett finger — och så river man upp det hela.

Vidare vill man undanta reparations- och underhållsarbeten. I detta fall skulle ett bifall till reservationen strida mot den allmänna princip jag nyss talat om. Det skulle skapa redovisnings- och kontrollsvårigheter. Problemet är föremål för allmänna skatteberedningens övervägande, och det borde vara tillräckligt.

Därefter kommer jag till motionen om att beskattning av traktorer i vägtrafik bör införas. Traktorerna är som bekant för närvarande befriade från fordonsskatt. Det betalas kanske inte heller någon bensinskatt, eftersom restitution lämnas. Utskottet presenterar här en ganska positiv skrivning. Det delar motionärernas uppfattning, att nuvarande förhållanden inte är tillfredsställande vare sig med hänsyn till rättvisekravet eller i fråga om väghållningskostnaderna. Traktorerna används ju i regel för tunga transporter, och detta ökar obestridligen kostnaderna

Den allmänna varuskatten m. m.

för väghållningen. 1953 års trafikutredning föreslog också en viss provisorisk beskattning av traktorer som används i yrkesmässig trafik. Vi har inte fått någon proposition ifrån regeringen ännu, och det lär inte heller komma någon till innevarande års riksdag, enligt vad utskottet har erfarit. Utskottet understryker emellertid angelägenheten av att denna fråga får, som det heter, sin snara lösning, då ett fortsatt dröjsmål kan bidra till att traktortrafiken på väg ökar ytterligare på lastbilstrafikens bekostnad. Jag tror jag kan säga, att det inom utskottet råder fullständig enighet om att därest traktorer används på detta sätt, d. v. s. till trafik på väg, bör de också bära sin andel av kostnaderna. När frågan nu är under Kungl. Maj:ts prövning och det finns ett förslag från trafikutredningen anser utskottet det inte påkallat att avlåta någon särskild riksdagsskrivelse härom.

I förhoppning om att denna fråga får, som utskottet säger, sin snara lösning yrkar jag bifall till utskottets förslag på denna punkt och i övrigt på de punkter jag tidigare talat om.

I fortsättningen skall jag under några minuter uppträda som reservant, nämligen beträffande begagnade traktorer och lantbruksmaskiner. I detta fall har lotten gynnat oppositionen, och denna står för utskottets utlåtande medan socialdemokraterna har reservationen.

Först vill jag erinra om att även vid den tidigare omsättningsskatten var begagnade varor beskattade. Har man en detaljhandelsskatt måste helt enkelt dessa varor vara med. Många detaljhandelsföretag, t. ex. just maskin- och redskapsaffärer ävensom kontorsfirmor och bilföretag, säljer ju såväl nya som begagnade varor. En del företag säljer övervägande begagnade varor. Om sådana varor undantas från skatt försvåras i många fall redovisning och kontroll inom detaljhandel, verkstäder och andra företag. Ofta har de begagnade varorna tidigare blivit föremål för änd-

rings- och reparationsarbeten med insättning av nya delar o. s. v., varvid varorna kan ha ändrat karaktär och fått nya användningsområden. Det blir då gränsdragningsvårigheter. Tag t. ex. juvelerar- och guldsmedsbranschen. Hur skall man avgöra om en vara inom den branschen är begagnad eller ny? Det lär vara ganska svårt. Och hur skall man kunna skilja för jordbruket avsedda maskiner och redskap från andra? Vem som helst skulle kunna köpa ett begagnat redskap eller en begagnad maskin speciellt konstruerad för att användas inom jordbruket med binärningar och slippa skatt, även om han använder maskinen eller redskapet utanför jordbruket. En traktor eller maskin kan repareras, få nya delar, »bli ny» med andra ord, och ändå bli fri från skatt. Det är inkonsekvent och orättvist.

I motionen I: 12 åberopas jordbrukets inkomstutveckling och kapitalförsörjning. Men jag frågar liksom beträffande fiskeredskap: Skall man stifta lag eller införa beskattning efter näringsgrenens aktuella förhållanden? Det kan inte vara rimligt. Då skulle vi hamna i ohållbara förhållanden.

Vi reservanter föreslår i stället samma behandling av de begagnade traktorerna som av begagnade bilar. När omsättningsskatten infördes, var man på det klara med svårigheterna att klara problemet med begagnade bilar, men det problemet löste man på det sättet, att man tog bort skatten på begagnade bilar och i stället höjde skatten på nya bilar — bilaccisen — med samma belopp som man beräknade att skattebortfallet på begagnade bilar uppgick till. Det blev cirka 2 procents höjning av bilaccisen för nya bilar. Vi reservanter föreslår motsvarande anordning beträffande traktorer. Då kanske vi får problemet ur världen. Vi föreslår alltså en skrivelse till Kungl. Maj:t med förslag i denna riktning. Det är en lösning som jag tycker alla borde kunna acceptera.

Den allmänna varuskatten m. m.

Jag ber med det jag nu sagt att få yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter utom vad beträffar punkt I, där jag yrkar bifall till den reservation som är avlämnad av herr John Ericsson m. fl.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar har bevillningsutskottet beslutat tillstyrka några motioner bl. a. från centern om slopandet av omsättningsskatten på begagnade traktorer och jordbruksmaskiner. Jag kommer att befatta mig med det avsnitt i utskottsbetänkandet som gäller denna omsättningsskatt; andra talare kommer att behandla övriga frågor i utskottsbetänkandet.

Frågan om omsättningsskatten på begagnade traktorer och jordbruksmaskiner är en fråga som kommer tillbaka år efter år här i riksdagen. I fjol var det endast på grund av ett missöde vid den gemensamma voteringen som yrkandet inte blev bifallet. Nu återkommer samma yrkande på riksdagens bord med tillstyrkande av den ena halvan av bevillningsutskottet. Vi hoppas nu att frågan bringas till en definitiv lösning genom att riksdagen bifaller utskottets förslag på denna punkt.

I den debatt som vi fört i denna fråga har vi från motionärernas sida framhållit den orättvisa, som ligger i omsättningsskattens konstruktion i fråga om handeln med begagnade traktorer och jordbruksmaskiner. Varje gång sådana varor omsättes via den yrkesmässiga handeln skall de beläggas med ny omsättningsskatt. Eftersom dessa varor ofta återkommer i handeln genom byten och dylikt kan omsättningsskatt på samma vara uttas både tre och fyra gånger. I skatterättsverans intresse måste man väl ändå reagera inför ett sådant beskattningssystem.

Denna flergångsbeskattning drabbar en begränsad del av näringslivet, jordbruket. Det är nämligen i huvudsak inom jordbruket som denna byteshandel förekommer. Då riksdagen tidigare gjort motsvarande undantag för en mycket stor varugrupp, nämligen begagnade personbilar, så tycker vi att det inte är mer än riktigt att riksdagen tar konsekvenserna därav och gör ett undantag också för jordbruksmaskiner och traktorer. Herr Brandt och övriga reserveranter vill väl ändå inte göra gällande, att nuvarande befrielse från omsättningsskatt för raggarråken som gör vägarna osäkra är mera motiverad än en befrielse för jordbruksmaskiner och traktorer, som skall användas för produktionen och för jordbrukets rationalisering som man ju ställer mycket stora krav på från visst håll. Jag måste ifrågasätta om personbilarna har samma betydelse.

Herr Brandt och reserveranterna framhåller att man, när man befriade de begagnade personbilarna från omsättningsskatt, i stället höjde skatten på de nya bilarna. Det är naturligtvis riktigt, men den som köper en begagnad bil drabbas ju inte av omsättningsskatten. Omsättningsskattens skadeverkningsar i detta fall drabbar i stället den som köper en ny bil. Rättvisan i det systemet kan man nog också diskutera. Emellertid har den som köper en traktor inte samma valmöjlighet. En småbrukare som skulle kunna nöja sig med en begagnad traktor eller jordbruksmaskin kan som det nu är inte komma ifrån att betala omsättningsskatt. Han måste erlägga omsättningsskatt på den begagnade traktorn, även om det är femte eller sjätte gången den skall byta ägare. Då kanske den sammanlagda summan av omsättningsskatten är större än det värde traktorn representerar. Jag har verkligen svårt att förstå hur man kan försvara ett sådant system.

Jag vill också säga till reserveranterna, att bestämmelsen om omsättningsskatt

Den allmänna varuskatten m. m.

på begagnade traktorer och lantbruksmaskiner är åtskilligt ihålig och från början misslyckad, eftersom det finns lagliga möjligheter att kringgå densamma. Den byteshandel som nu förekommer jordbrukare emellan och de traktorer och maskiner som försäljes på offentliga auktioner är redan nu befriade från omsättningsskatt. Vi har alltså ett stadgande som tillåter försäljning både med och utan omsättningsskatt. Det beror alldeles på vem som förmedlar affären, om det är traktorhandeln eller den enskilde jordbrukaren. Vilken glädje har man av en lagstiftning som kan kringgås så? På det sättet får vi heller ingen enhetlig och likartad beskattning på detta område, vilket dock är vad som måste eftersträvas vid all beskattning.

Reservanterna gör också gällande, att svårigheter kommer att uppstå vid bedömningen av vad som skall hänföras till begagnade maskiner och redskap. Ja, det skall möjligen vara herr Brandt som har sådana gränsdragningsproblem. Men i praktiken är det inte svårt att skilja mellan en ny och en begagnad såningsmaskin. Och likadant är förhållandet för hela varuområdet. Det behöver inte alls uppstå några tolknings-svårigheter. I utskottets författningstext har klart angivits, att det gäller maskiner och redskap som är speciellt konstruerade för användning i jordbruket och dess binäringar. För dem som är något initierade i fråga om hur jordbruksmaskiner ser ut innebär detta inga svårigheter i praktiken. I Danmark, där omsättningsskatt också har införts, gjordes redan från början undantag för dessa varugrupper.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt I. I övrigt ber jag att få yrka bifall till reservationerna II, III och IV.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Till bevillningsutskottets betänkande nr 24 är fogade en rad reservationer. Den första gäller punkten

A) beträffande varuskatt på investerings- och förbrukningsvaror. Dessa varugrupper är mycket betydelsefulla för vårt näringsliv och reservanterna är angelägna om att frågan om skattefrihet för desamma snarast utredes. Reservanterna hänvisar till de tankegångar som kommit till uttryck i motionen II: 533 av herr Kollberg, som utskottet tidigare enligt sitt betänkande nr 16 ansett bör överlämnas till allmänna skatteberedningen för beaktande. Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till reservation I.

Reservation II avser punkt B), fiske-redskap. Denna fråga är mycket känslig för våra yrkesfiskare. Redskapskontot för en större trålare kan röra sig om 30 000—40 000 kronor per år. Redskapen blir ofta skadade. Stormskador, skador orsakade av vrak och skador från bottenstenar, minankare m. m. gör att det blir onormalt stor förslitning på dessa redskap. Härtill kommer att t. ex. de danska fiskarna är helt befriade från omsättningsskatt på dessa redskap. De norska fiskarna kanske man inte kan jämföra med, ty de har ju så stora subventioner.

Utan tvivel är vårt fiske i dagens läge utsatt för en mördande konkurrens. För att kunna bedriva yrkesfiske är man, åtminstone vad gäller vissa kuststräckor, beroende av export. Det torde inte vara några överord att säga att näringsgrenen är hårt trängd på exportmarknaden, där den har att konkurrera med andra yrkesutövare från närliggande länder som har dels subventioner, dels befrielse från omsättningsskatt på dessa förbrukningsvaror. Det är väl ganska orimligt att om en fiskare drabbas av en olycka — han kanske får stora skador på sina redskap — blir följden att staten som påbröd på olyckan lägger omsättningsskatt på sådana garn och redskap som han måste skaffa som ersättning för dem som blivit skadade.

En av de allra angelägnaste uppgifterna på detta område anser jag vara att

Den allmänna varuskatten m. m.

få bort omsättningsskatten på fiskeredskap. Herr Brandt var rädd för att det skulle uppstå tolkningssvårigheter beträffande vilka varor som skulle vara befriade och vilka som inte skulle vara befriade från omsättningsskatt. Jag tror inte att det för handelns del är så besvärligt att klara den saken. Jag har själv en viss erfarenhet från ett företag som säljer samma varor till förbrukare som skall betala omsättningsskatt och till förbrukare som icke skall erlägga sådan skatt. Det gäller naturligtvis att i handelsböckerna tydligt ange vart respektive varor har försålts, så att man kan redovisa detta för länsstyrelsen. Jag kan därför inte se att det är nödvändigt att avböja ett undantag från omsättningsskatt när det gäller fiskeredskap med det skälet att en uppdelning skulle vara tekniskt svår att genomföra.

Vi vet alla att yrkesfiskarna har att kämpa med stora svårigheter men att de inte gärna begär subventioner. De angriper problemen på sitt eget sätt, med lång arbetsdag och rationaliseringar, för att därigenom kunna visa att det går att leva på fiskaryrket. Det finns därför dubbel anledning att se till att inte yrkesfiskarna blir orättvist beskattade, såsom faktiskt sker när de på grund av en inträffad skada får betala skatt flera gånger för en vara och därigenom åsamkas onormalt höga driftkostnader.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II av herr Hagberg m. fl.

Jag går sedan över till punkt D) som avser konst vilken försäljes vid utställningar. Herr Brandt ansåg att det skulle vara svårt att göra en avgränsning mellan de varor för vilka en konsthandlare skall betala omsättningsskatt och sådana för vilka omsättningsskatt icke skall erläggas. Detta torde ej förorsaka några större svårigheter. Konstnärerna har själva ett flertal gånger skrivit till Kungl. Maj:t i denna fråga och jag skall be att få citera en av dessa skrivelser som på ett utmärkt sätt ger uttryck för reservan-

ternas tankegångar. Det heter: »Det torde knappast finnas några saluförda produkter, där priserna inom så vida gränser som i fråga om konstverk varierar alltefter framställarens andliga kapacitet — en omständighet, vilken klarare än någon annan torde visa, att betalningen för konstverket ej kan utgöra vederlag för en vara i varuskatteförordningens mening utan i själva verket — oavsett om konstverket säljes direkt från konstnärrens ateljé eller vid utställning — utgör honorar för andlig prestation. — Såsom varande ett resultat av andligt skapande kan konstverket ej betecknas som materiellt ting av lös egendoms natur. — Den del av en tavla, som med fog kan betecknas som materiellt ting är duk, färg och ram, varav rimligen bör följa att dessa ting, då de inköpes, bör varubeskattas men ej det konstverk, vari de kommer att ingå. Konstnären får givetvis även betala denna varuskatt, när han köper sina material. — Då en konstnär presenterar sitt verk vid en utställning, är syftet lika litet av kommersiell natur som då kompositören framträder med ett musikverk eller då scenartisten uppträder inför sin publik. — Varubeskattningen av konstverk har kommit att utgöra en broms på kulturell verksamhet, ej blott direkt genom att försvåra konstverkens spridning, utan även i så måtto att konstnärns redan svaga ekonomiska ställning, i och med den ytterligare påfrestning varubeskattningen innebär för hans ekonomi, blivit än mer prekär, varigenom hans kulturskapande insats ytterligare försvårats.»

Herr Brandt framhöll att konstnärerna har förmånen att slippa omsättningsskatt när de säljer ett alster direkt från sin ateljé. Men för att en konstnär över huvud taget skall kunna sälja någonting behöver han vara mer eller mindre känd, och detta förutsätter i sin tur att han visar sina konstverk på en utställning. Det torde inte heller vara någon obekant att speciellt unga konst-

Den allmänna varuskatten m. m.

närer, som inte är så kända, har mycket små ekonomiska möjligheter att finansiera en utställning. Att ordna en sådan innebär för dem vanligen ett stort ekonomiskt vågspel och de måste sälja en hel del konstverk för att kunna betala omkostnaderna för utställningen. Utbytet av det hela blir i regel inte något annat än att de får sina alster recense-rade och bedömda och så småningom kanske blir kända av allmänheten.

Det kan inte ligga någon rimlig logik i det förhållandet att ett konstverk skall vara skattefritt vid försäljning från konstnärens ateljé men inte vid försäljning på en utställning. Det gäller dock en produkt av samma konstutövare. Jag tror att vi skulle göra konstnärerna en stor tjänst, om vi läte dem få befrielse från omsättningsskatt även vid försäljning på utställningar. De är som sagt beroende av att på detta sätt visa sina alster för allmänheten, och en eftergift i beskattningshänseende skulle innebära en värdefull uppmuntran för dem.

Herr talman! Med det senaste anförda ber jag att få yrka bifall till reservation nr III.

Då det gäller punkt I i utskottets utlåtande står den socialdemokratiska hälften av utskottet såsom reservanter. Herr Eriksson i Bäckmora har här framfört utskottets uppfattning och jag skulle därutöver bara vilja tillägga några synpunkter.

Principen bör ju vara den att en vara endast beskattas en gång. Jordbruket befinner sig som bekant i ett besvärligt läge och det kan då knappast vara lämpligt att, som reservanterna föreslår, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning som skulle syfta till en ökning av skatten på nya jordbruksmaskiner. Ingen jordbrukare byter väl i onödan sina jordbruksmaskiner såsom traktorer, skördeetröskor eller annat.

Vi talar i denna kammare ofta om den rationalisering som bör ske inom jordbruket. Där händer faktiskt också rätt mycket. Mången jordbrukare ställs in-

för det problemet att han har skaffat större marker och därigenom fått andra betingelser som kräver speciella maskiner. Han är alltså tvingad att antingen köpa nya maskiner eller byta de gamla mot begagnade som är lämpliga för hans ändamål.

Jag anser att dubbelbeskattning av jordbruksmaskiner är en rätt olycklig företeelse. Jordbruksnäringen är hårt trängd, och vi har anledning att se till att vi inte försvårar den rationalisering som faktiskt delvis är orsak till anskaffning av antingen nya eller begagnade maskiner av annan typ än vederbörande tidigare haft. Därför vill jag yrka bifall till vad utskottet här har föreslagit.

Herr talman! Jag ber att slutgiltigt få yrka bifall till reservationerna nr I, II, III och IV. I övrigt yrkar jag bifall till vad utskottet har hemställt i sitt betänkande nr 24.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag ber att i all korthet få motivera reservation nr I, som gäller den kanske mest vittomfattande av de frågor som behandlas i detta utskottsbetänkande.

Faktum är att vi tyvärr måste bevitna att konjunkturutsikterna för näringslivet i dag inte är de allra bästa. Regeringen måste väl redan ha kunnat konstatera en viss avmattningstendens. Det finns tydliga exempel på att så är förhållandet. Våra exportindustrier har mött stora besvärligheter att behålla de köpare som vi under gångna tider har förskaffat oss ute på de stora marknaderna. På hemmamarknaden har vi också svårt att klara oss mot den utifrån kommande, allt hårdare konkurrensen.

Vilka är orsakerna till detta? En av de allra främsta är väl att vi har ett ständigt stigande kostnadsläge i vårt land, vilket gör att vår produktion blir allt dyrare. Statsmakterna har också genom en hel del olika beslut bidragit till att vi har fått nya kostnadsökningar, och tyvärr är det sannolikt att de även

Den allmänna varuskatten m. m.

i fortsättningen kommer att bidra härmed.

Varuskatten drabbar ju näringslivets investeringar liksom också de förbrukningsvaror som måste användas i själva produktionsprocessen. Den belastar därmed alla de varor som vi skall försöka att föra ut på världsmarknaden, och dessa blir på så sätt dyrare. De varor som vi producerar för vår egen hemmamarknad blir emellertid också dyrare på grund av denna beskattning av investeringsvarorna och förbrukningsvarorna. Dessa kostnadsökningar drabbar inte de varor som importeras till vårt land.

Herr Brandt sade i sitt anförande att en av de bärande principerna för hela omsättningsskatten vore att man inte skulle få några olikheter i konkurrensförhållandena, men det är just vad man har skapat. Man har genom att lägga en extra beskattning på de varor som produceras här i landet fördyrat dessa i jämförelse med varor som kommer utifrån.

Herr Brandt försökte göra gällande att situationen inte är så farlig, eftersom varuskatten inte drabbar exporten och inte heller näringslivets råvaror. Strax efteråt meddelade han emellertid att om vi skulle ta bort omsättningsskatten på investeringsvarorna och näringslivets förbrukningsvaror, skulle det innebära att vi måste höja skatten från 6 till 8,5 procent. Dessa siffror bevisar, om något, tydligt och klart att denna beskattning spelar en mycket väsentlig roll i fråga om kostnaderna för hela vår produktionsprocess.

Jag har därför den uppfattningen, herr talman, att det är ytterligt angeläget att detta problem snarast prövas. Speciellt frågan om näringslivets förbrukningsvaror bör skyndsamt bli föremål för en alldeles särskild behandling, antingen det sker inom den stora skatteberedningen eller en speciell utredning tar sig an problemet. Saken är ganska brådskande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna I, II, III och IV och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ELMWALL (cp):

Herr talman! Det är ju inte förvånande om regeringen slår vakt om en skatteform som ger så mycket pengar som omsättningsskatten visat sig ge. Det uppges, att för räkenskapsåret 1963/64 beräknas inflyta 3 000 miljoner kronor i omsättningsskatt. Men regeringen har ju även andra uppgifter än att ta in skatt av samhällsmedborgarna. Har t. ex. regering och riksdag godkänt en viss målsättning på ett område, bör de även söka ta bort de hinder av olika slag som förhindrar uppfyllandet.

Målsättningen för jordbruket vid uppgörelsen 1959 om nytt avtal, det s. k. sexårsavtalet, har godkänts av både regering och riksdag. Denna målsättning har inte uppfyllts. Anledningarna här till torde vara flera. En besvärande följd av de uppgörelser, som benämnes tre- och sexårsavtalen, är den olikhet i inkomsthänseende, som visat sig uppstå mellan de områden som särskiljes i den av lantbruksstyrelsen utförda jordbruksekonomiska undersökningen.

Då sexårsavtalet slöts, var omsättningsskatten icke beslutad, men den förutsattes komma. Man visste ej storleken, ej heller i vilket led den skulle uttagas. I en del andra länder har livsmedel undantagits från omsättningsskatt. En varuskatt belastar hårdast de mindre inkomsttagarna och mest barnfamiljerna. Livsmedel kan man inte undvika att anskaffa, men det kan ske ett byte av konsumtionsvaror. En genom varuskatt uppkommen fördyring av en vara, som har största betydelse för barnfamiljerna, påverkar självfallet dessa familjers konsumtion.

Detta synes nu ske beträffande t. ex. konsumtionsmjölk. Jag vill minnas att högsta prisgräns för konsumtionsmjölken år 1959 sattes till 59 öre. När om-

Den allmänna varuskatten m. m.

sättningsskatten infördes 1960 sattes den till 4,2 procent. Den har därefter höjts till 6,4 procent. Men en väsentlig höjning av konsumtionsmjölkspriset har även skett på så sätt, att vid regelutlösningar enligt sexårsavtalet har konsumtionsmjölkspriset höjts, och detta höjda uttag har clearats över till smörmjölken. Vid ett mjölkpris av 1,02 kronor uttages således en skatt per liter mjölk av cirka 6,5 à 7 öre.

Enligt tillgängliga uppgifter betyder ett med tio öre höjt eller sänkt mjölkpris vid denna prinsnivå ca 7 miljoner kg mjölk i minskad eller ökad försäljning. Vid höjning av priset måste således denna mängd överföras till smörmjölken. Överskottet på smör ökar, och förlusterna vid export av smör ökas även. Det pris för mjölken som utvinnes vid smörtillverkning — 20—25 öre — får ställas i relation till konsumtionsmjölkspriset. Här uppkommer således en försämring som man ej har räknat med.

Smöret får en gentemot margarinet försämrad konkurrenskraft genom omsättningsskatten. Ur folkhälsosynpunkt är det önskvärt att behålla konsumtionen av mejerivaror. Avsättningssvårigheterna för mejeriprodukter är en av orsakerna till de besvär jordbruket har att dras med. Man kan med fog säga att jordbrukaren-producenten — i varje fall tidvis — får betala omsättningsskatten på smöret. På grund av avtalets regler kan han inte ta ut beloppet av konsumenterna.

Bärande skäl finnes således för en avveckling av omsättningsskatten i första hand på mejerivaror. Det belopp som friställes kan användas på olika sätt. Priserna kan sänkas t. ex. och en ökad konsumtion på grund därav minska exportförlusterna. Det kan även tänkas att konsumenterna får en del som prissänkning och producenterna en del av skatten restituerad. Då omsättningsskatten på smör inte kan tagas ut av konsumenterna bör, tycker jag, skatten

under alla förhållanden restitueras. De tekniska skäl som förebäres emot är inte avgörande. Vårre problem har lösts under jordbruksregleringens tidevarv. De har inte förbisetts av motionärerna och kan inte få vara avgörande då de inte är olösliga.

Vill finansministern ersätta det skattebortfall som uppstår, kan han kompensera genom att höja skatten på alkoholhaltiga drycker och tobak. En sådan åtgärd kan alltid försvaras; det kan däremot inte åtgärder som bidrar till att förhindra en uppställd målsättning och som ändrar naturliga och riktiga konsumtionsvanor hos särskilt barnfamiljer. Detta kan även leda till ett sämre hälsotillstånd hos barnen. Högre priser på sprit än vad som här omdagen åsattes dessa varor tror jag däremot leder till ett bättre hälsotillstånd hos vuxna. I varje fall leder ett bättre nykterhetstillstånd till minskade utgifter för samhället på många områden. Detsamma gäller tobak. För samhället har ett sådant byte av skatteobjekt således den största betydelse.

Jag ställer, herr talman, inte något yrkande på denna punkt, då det inte föreligger någon reservation.

När det gäller yrkandet att fiskarnas redskap skall undantagas från omsättningsskatt måste jag framhålla, att fiskarnas yrke och arbete är riskfyllt, inte minst ur den synpunkten att de ofta förlorar sina redskap. Att helt täcka denna risk genom försäkringar torde vara uteslutet. Redskapen utsättes även för stark förslitning och blir därigenom en del i fiskarens utgifter, som ej ytterligare bör höjas genom skatt. Några »tekniska» svårigheter, vilka skulle anses vara avgörande, kan ej heller här åberopas.

Att fortsätta med dubbelbeskattningen av begagnade traktorer och jordbruksmaskiner anser jag uteslutet. De som reserverat sig på denna punkt anser sig tydligen vara ute på svag is, då de endast begärt utredning. Har be-

Den allmänna varuskatten m. m.

gagnade bilar undantagits från omsättningskatt, kan ett bibehållande av skatten på begagnade traktorer ej motiveras.

Jag yrkar, herr talman, således bifall till reservation nr II och bifall till utskottets förslag att från omsättningskatt undantaga begagnade traktorer, maskiner och redskap.

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Utskottets talesman undrade om vi råkat ut för en olycka vid motionsskrivningen, och det kan man säga att vi har. Klämman var riktig, men lagförslaget blev inte som det skulle vara. Sådant kan ju hända i detta hus.

Sedan talade utskottets talesman bl. a. om att det är svårt att avgöra vem som är yrkesfiskare. Ur yrkesfiskets synpunkt är den saken ganska klar, och det behöver inte uppstå några svårigheter.

Jag kan i detta sammanhang nämna, att jag här har det danska lagförslaget — jag skall inte läsa det hela, bara några ord! Dansk Fiskeriforening har träffat avtal med departementet för Told- och Forbrugsafgifter, gående ut på att fiskeredskap skall vara fria från omsättningskatt. Inte tror jag att de svenska myndigheterna är sämre när det gäller att klara detta än de danska, så den saken lämnar jag åsido.

Sedan hänvisar utskottet till vad utskottet anförde hösten 1961, och det kanske var riktigt då. Men här har jag en uppgift från sjöfartsstyrelsens kartbyrå, enligt vilken antalet i Nordsjön lokaliserade vrak nu är uppe i 148 stycken. Då förstår säkert både utskottets talesmän och andra att det föreligger mycket stora risker att förlora sina fiskeredskap, i synnerhet bottenredskapen.

Yrkesfiskarna har också blivit tvungna att undan för undan söka sig till nya fångstplatser, och eftersom botten-

förhållandena då är okända, kommer fisket i många fall att bedrivas i sådana vatten där botten är olämplig.

Jag tror inte att vi fiskare skulle ha reagerat så starkt, om vi bara inte hade varit tvungna att betala skatt på nya redskap, som ersätter de förstörda. Det måste ju kännas mycket bittert att köpa nya redskap den ena dagen och mista dem igen några dagar senare eller få dem så förstörda att man måste gå i land och reparera dem för kanske tusentals kronor.

När jag talade i denna fråga 1961, var inte så särskilt många ledamöter närvarande, kanske till och med färre än i dag. Jag nämnde då om hur en ny fiskebåt hemma på Öckerö hade utrustats med redskap för 40 000 kronor och att man redan under första månaden miste redskap för 22 000 kronor. Man betalade sålunda omsättningskatt först på 40 000 och sedan på de 22 000 kronorna för nya redskap. Alla förstår säkert att sådant känns mycket hårt — i synnerhet när man som jag tror att det inte skulle erbjuda några större svårigheter att komma till rätta med denna sak.

Vidare har det sagts att omsättningskatten skall tas ut vid försäljning, men detta ställer sig mycket svårt för västkustfiskarnas del. De fångar i huvudsak sill, som till 70—90 procent säljes på utlandsmarknaden. Där får de konkurrera med sina norska och danska kolleger, vilka inte har någon omsättningskatt på redskap. Norrmännen har visserligen en omsättningskatt på 11 procent men får enligt uppgift subventioner på 15 å 20 procent.

Ju mer redskap vi förlorar, desto mera skatt får vi betala — nog är väl detta mycket märkligt! Konsekvensen blir ju, att ju större förlusterna är, desto högre skatt och mindre fångster.

Det skulle vara mycket att tillägga i denna fråga, men jag förstår att kammarens ledamöter väntar på att debatten skall ta slut. Jag nöjer mig därför

Den allmänna varuskatten m. m.

med det anförda och ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservationen nr II.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Jag har intet annat yrkande i denna fråga än det som tidigare framställt av herr Eriksson i Bäckmora. Herr Mattsson och jag har emellertid avgivit en blank reservation, och jag vill med några ord redovisa vad denna innebär.

Vi har inte ansett oss kunna biträda en del motioner i vilka begärts att omsättningsskatten skulle avskaffas på livsmedel. Det betyder dock ingalunda att vi inte kunde ha varit intresserade av detta. Men lika litet som vi kunde vara med om att biträda förslaget om avskaffande av omsättningsskatten på näringslivets investeringsvaror, lika litet kunde vi biträda motsvarande förslag rörande livsmedlen.

För båda dessa varugrupper, som i motionerna endast behandlas i stort, måste det ur beskattningssynpunkt uppstå mycket svårbemästrade gränsdragningsproblem. Vad är det som är livsmedel och vad är det som inte är livsmedel? Motsvarande fråga kan ställas då det gäller investeringsvaror inom produktionen: Vad är det som hör hit och vad är det som inte hör hit? Utskottet har också uttalat att det komme att uppstå mycket stora redovisnings- och kontrollsvårigheter, om sådana här undantag skulle medgivas.

Vidare skulle inkomstbortfallet bli mycket stort — utskottets talesman sade att det skulle bli 30 procent av omsättningsskattens totalsumma. Då blir frågan, hur den glugg skulle fyllas som uppstår genom detta inkomstbortfall.

Herr talman! Det enda jag egentligen skulle vilja tillägga i denna omsättningskaltedebatt är ett uttalande av den förvåning man måste hysa över tidningsdebatten i samband med den senaste

jordbruksuppställningen. Regeringen mycket närstående pressorgan har dag efter dag i långa artiklar lämnat besked om hur jordbruket pungslår konsumenterna. Men det har inte skrivits ett ord om omsättningsskatten, trots att denna skatt på vissa varor tar procentuellt mer av konsumenterna än vad jordbrukaren får för de råvaror som ingår.

För att konsumenterna skall kunna bedöma orsakerna till de ständigt stigande priserna på livsmedel borde det väl åtminstone för en vederhäftig tidningspress vara angeläget att påvisa även andra fördyrande faktorer och därvid även omsättningsskatten. Så har emellertid inte skett.

Från jordbrukets sida är vi angelägna om att konsumenterna inte skall bli uppskörtade. Då jordbrukets andel i livsmedelspriserna kan hållas så låg som fallet är måste det ju vara angeläget att även från annat håll all möjlig återhållsamhet iakttages. Finansminister Sträng har vid ett tillfälle sagt att »egenahemsägarna är vårt folk». Vi kan från jordbrukets sida med ännu större skäl säga att konsumenterna är vårt folk. Och liksom finansminister Sträng slår vakt om de sina, så har vi från jordbrukets sida all anledning att slå vakt om de våra, alltså konsumenterna. Det är av flera anledningar vi gör det. Vi vill att varorna skall ha ett pris som konsumenterna kan betala, för att de sålunda skall kunna förbruka den varuproduktion vi ställer till marknadens förfogande. Vi anser att detta är en bärande förutsättning, och vi vill framför allt inte att herr Sträng skall mer än nödvändigt fördyra varorna och på det sättet försvåra avsättningen.

Nu utreds ju dessa frågor, och vi hoppas att utredningen inom inte alltför lång tid skall kunna lägga fram förslag, så att ärendet får tas under förnyat övervägande.

Herr talman! Jag har som sagt intet annat yrkande än det herr Eriksson i Bäckmora framställt.

Den allmänna varuskatten m. m.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Bara några ord på en enda punkt, nämligen den där utskottet avvisat motionsyrkandet om att bibeln och delar av bibeln skulle undantagas från allmän varubeskattning.

Tanken avfärdas av utskottet av två skäl. Det första skälet som åberopats, är av så att säga praktisk natur. Det skulle bli alltför mycket av administrativt krångel, tycks utskottet mena, om det över bokhandelsdiskarna härvidlag skulle göras en åtskillnad. Jag skall inte närmare ingå på det argumentet — bara konstatera att jag inte känner mig helt övertygad. Utskottet har ju för egen del i resonemanget skjutit in ett »måhända», vilket onekligen också röjer en viss tveksamhet och osäkerhet från utskottets sida.

Det andra argumentet för avslag intresserar faktiskt mera. Det skulle, tycks utskottet mena, strida mot religionsfrihetens principer att göra ett undantag för just bibeln — och alltså inte för t. ex. koranen eller Mormons bok eller någon bekännelseskraft för någon icke kristen rörelse eller religion. Men, herr talman, detta är väl ändå att ställa saken på huvudet och att pressa religionsfrihetsbegreppet in absurdum.

Religionsfrihet — vad är det? Det är — därom är vi väl alla överens — någonting från principiell synpunkt fundamentalt viktigt och något som vi för ingen del vill uppgiva, kort sagt och enkelt uttryckt: rätten att fritt bekänna och utöva sin religion. Men att detta någonsin skulle kunna stå i vägen för en åtgärd som avser *dels* att markera den kristna urkundens absoluta och enastående särställning genom hela vår historia, *dels* också att i den nu levande generationen möjliggöra och vidga dess spridning är, som jag ser det, något ganska orimligt. Vi lever ändock — med officiell statlig sanktion — i ett evangeliskt kristet land, där det t. ex. i den nya grundskolans läroplan betonas, att bibeln skall stå i centrum för undervis-

ningen och att eleverna skall göras väl förtrogna med bibelns religiösa och etiska budskap och få en god biblisk allmänbildning — jag citerar här den nya läroplanen.

Herr talman! Även om jag förstår, att den sak vi motionärer här tagit upp, inte nu har någon utsikt att leda till framgång — jag skall inte ställa något yrkande på denna punkt — har jag ändå bestämt velat opponera mig mot att man använt just religionsfrihetsbegreppet som ett skäl för att avfärda vår begäran om skattebefrielse. Det kan utan tvivel med god rätt åberopas i andra sammanhang, men absolut inte här. De bärande element som hela vår kultur vilar på, skulle över huvud taget inte kunna förstås utan intim förtrogenhet med bibeln. Detta markerar bibelns odisputabla särart. Det är också mer än vad som kan sägas restlöst om någon annan bok.

Herr BLIDFORS (s):

Herr talman! Vi är ett par motionärer i denna kammare som har begärt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära ett förslag till 1964 års riksdag beträffande beskattning av traktorer i vägtrafik. Detta vill utskottet, som utskottets talesman herr Brandt här framhållit, inte vara med om, trots att denna fråga är ett tiotal år gammal och trots att två utredningar fört fram förslag i denna riktning.

Varför vill utskottet då inte biträda denna motion? Utskottet säger först enhälligt bl. a. »att de nuvarande förhållandena inte är tillfredsställande vare sig med hänsyn till rättvisekravet eller i fråga om väghållningskostnaderna», såsom också herr Brandt redan här sagt. Det står vidare i utskottsutlåtandet att det är viktigt »att frågan får sin snara lösning, då ett forsatt dröjsmål kan bidra till att traktortrafiken på väg ökar ytterligare på lastbilstrafikens bekostnad».

Ja, allt detta är så riktigt. Men ändå avstyrker bevillningsutskottet motionen

Den allmänna varuskatten m. m.

med hänvisning till att Kungl. Maj:t har denna fråga under prövning. Jag måste säga att jag har litet svårt att följa logiken i bevillningsutskottets resonemang. Om bevillningsutskottet vill ha en snar lösning — och det är vi alla överens om — varför kan det då inte liksom motionärerna begära ett förslag till 1964 års riksdag? Eller är det så — jag vill inte vara elak men undrar ändå — att det skulle vara en alltför snar lösning efter ett tioårigt utredningsarbete?

Låt mig till sist, herr talman, bara säga att jag just med hänvisning till vad bevillningsutskottet anfört i sakfrågan ber att få yrka bifall till yrkandet i motion nr II: 427.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Den allmänna varuskatten drabbar vissa kategorier av skattepliktiga företag särskilt hårt. Jag ber i några få ord att få beröra dessa. Det gäller framför allt de mindre företag som sysslar med underhålls-, service- och uthyrningsverksamhet. Dessa företag utför ofta arbeten åt större företag. Dylika arbeten beläggs enligt lagen om allmän varuskatt med omsättningskatt om det är ett serviceföretag som utför arbetet. Om exakt samma arbete däremot utförs av inom det beställande företaget anställda reparatörer, utgår ingen varuskatt.

Denna bestämmelse i varuskatteförordningen har kommit att medföra att företag, som tidigare ansett det vara ekonomiskt och rationellt att överlåta underhållet av maskiner, fordon, redskap m. m. på företag inom reparations- och servicebranschen, numera i allt större utsträckning själva utrustar verkstäder och anställer reparatörer för att utföra sådana arbeten och på detta vis legalt undvika varuskatten.

Det säger sig självt att en sådan utveckling får ett mycket ogynnsamt inflytande på sysselsättningen inom de mindre företag som är verksamma inom dessa branscher. På samma sätt verkar

den skattefrihet som medges vissa s. k. fritidsföretagare jämligt 13 § varuskatteförordningen. Enligt denna paragraf medges skattefrihet för mer eller mindre illojala företag eller företagare på samma arbeten som de lojala, stationära företagen är skyldiga att betala varuskatt på. Det synes mig anmärkningsvärt att utskottets majoritet understryker att dessa inte bara slipper erlagga varuskatt, utan att de dessutom sannolikt undandrar sig inkomstbeskattning. Detta senare faktum borde väl, herr talman, göra det än angelägnare att undersöka dessa förhållanden i stället för att anföra dem som ett argument för frihet även från varuskatt!

Då jag inte gärna vill tro att regeringen eller utskottets majoritet avsiktligt vill försvåra möjligheterna för dessa företag, synes det mig rimligt med en justering av berörda förhållanden i syfte att eliminera den diskriminering av vissa företag och arbeten som här föreligger.

Jag ber, herr talman, med detta få instämma i tidigare gjorda bifallsyrkanden till reservationen IV) av herr Hagberg m. fl.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Här har redan sagts så mycket, att det kunde vara skäl för mig att komma med en lång replik, men jag tar för givet att kammaren blir tacksam om jag inte gör det.

De motioner som behandlas i detta betänkande — det är inte mindre än 13 stycken på lika många områden — vittnar om hur många intressen det finns. Var och en vill ha undantag för sitt speciella område. Herr Hamrin i Jönköping var ensam om att tala för sin motion, herr Johansson i Öckerö ville för sin del ha särskilda regler för fiskeredskap; den ene vill ha det och den andre det, men de har inte vunnit allmänt gehör. Jag tror det är mest rättvist om riksdagen visar kallt hjärta och avslår alla motioner om undantag, ty

Den allmänna varuskatten m. m.

skattereglerna bör i möjligaste mån göras generella. Därest en förändring måste vidtagas, bör den saken överlämnas till den skatteberedning som arbetar och som överväger alla faktorer, även statens behov av inkomster.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 131 ja och 63 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten B

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

dels ock på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 103 ja och 95 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten C

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten D

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen III); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punk-

ten D) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen III) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Larsson i Umeå begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 103 ja och 96 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna E och F

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten G

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen IV); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten G) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen IV) av herr Hagberg m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Den allmänna varuskatten m. m.

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 104 ja och 95 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten H

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Brandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten I) i utskottets betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen V) av herr John Ericsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 95 ja och 103 nej,

Interpellation ang. en utvidgad brottsförebyggande verksamhet inom skolans ram

varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen V) av herr John Ericsson m. fl.

Punkten J

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 427; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kammarens sammanträde fredagen den 19 innevarande april.

§ 12

Interpellation ang. en utvidgad brottsförebyggande verksamhet inom skolans ram

Ordet lämnades på begäran till

Herr WENNERFORS (h), som yttrade:

Herr talman! Den ökande butiksstöldsfrekvensen tilldrar sig allt större uppmärksamhet. Ett vaktföretag har sammanställt en statistik över antalet gjorda ingripanden. Den visar att det under år 1956 gjordes 974 ingripanden, under 1959 2 504, under 1961 2 642 och under 1962 3 360. Följande tabell visar åldersfördelningen hos de med butiksstöld ertappade:

År	—14	15—19	20—69	70—	Summa
1956	412	87	442	33	974
1959	919	304	1 209	72	2 504
1960	865	376	1 542	104	2 887
1961	728	268	1 471	175	2 642
1962	954	424	1 812	170	3 360

Det bör observeras att dessa siffror endast svarar mot antalet gjorda ingri-

panden. Omfattningen av kontrollverksamheten har dessutom varit varierande under åren och under årets olika månader. Med hänsyn till detta kan endast antaganden göras beträffande antalet stöldtillfällen, d. v. s. både avslöjade och icke avslöjade butikstjuvar. Emellertid kan det nämnas att uppgifter från olika detaljhandelsföretag talar för en kraftig ökning av stölderna i butiker, snabbköp och varuhus.

Det mest oroande är det stora antalet avslöjade stölder bland barn och ungdom. Ovannämnda statistik visar att ca 40 % av samtliga ingripanden avser denna kategori. Det tycks i många fall vara fråga om impulsbrott och engångsföreteelser. Men om stölden ej upptäcks, kan impulstjuven utvecklas till den beräknande vanetjuven. I andra fall ertappas också avsevärt mera förslagna ungdomar, som satt snattandet i system. Det berättas från ett detaljhandelsföretag att man till och med avslöjat små gäng av skolungdomar, som nästan haft till sport att »knycka» under frukostrasten.

Gemensamt för detaljhandelsföretagen har varit att man i första hand försökt vidtaga förebyggande åtgärder, t. ex. genom intensifierad övervakning eller genom att som förstahandsåtgärd ta kontakt med det ertappade barnets föräldrar. Men alla målsmän inser inte händelsens allvarliga karaktär, varför kontakter med barnavårdsnämnd eller polismyndighet blir nödvändiga.

Även samhället måste pröva vad som kan göras för att *förebygga*. Mycket görs visserligen redan för att förebygga ungdomskriminalitet, men man önskar att insatserna ökades just på detta speciella område, eftersom det här kan bli fråga om själva inkörsporren till brottsligt beteende.

Av länskolnämndernas rapporter till överstyrelsen framgår att man i ett län har prövat en form för brottsförebyggande verksamhet inom skolans ram. Denna har byggt på samverkan mellan

Interpellation ang. stödet till fläsk- och fodersädesproduktionen

hem, skola och polismyndighet, där bl. a. företrädare för statspolisen har haft lektioner i skolan. Jag tror att denna typ av insatser från polisens sida kan utgöra ett mycket värdefullt komplement till den fostran till hederlighet, som dagligen bedrivs av lärarna i våra skolor.

Jag anser denna verksamhet vara så värdefull, att den bör tjäna till efterföljd. Av länskolnämndens rapport framgår också att hjälpmedel för denna verksamhet i form av text, bilder o. dyl. är närmast obefintliga. Denna brist borde kunna avhjälpas.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för eklestastikdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att medverka till en utvidgad brottsförebyggande verksamhet inom skolans ram med hänsyn till den ökade butiksstöldsfrekvensen bland barn och ungdom?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. stödet till fläsk- och fodersädesproduktionen

Ordet lämnades på begäran till

Herr ELMWALL (cp), som yttrade:

Herr talman! Exportöverskottet av fläsk har varit och synes alltfört vara ett svärbemästrat problem för jordbruket. Undersöker man orsakerna till denna överproduktion kommer man fram till slutsatsen, att vissa åtgärder i samband med jordbruksregleringen starkt bidragit till denna utveckling. De stora överskotten har framkommit efter 1956. Ett efter prissättningen på fläsk lågt fodersädspris har till och med framkallat en industriproduktion, där många icke jordbrukare begagnat tillfället att utnyttja marginalerna i direkt vinstsyfte. Fodersädsodlarna har genom slaktavgifter och ett i förhållan-

de till den färdiga produkten — fläsket — för lågt pris på fodersäden fått betala exportförlusterna på fläsk. Försäljning framtingas på hösten till följd av att fodersädsodlaren — i likhet med den som odlar brödsäd — då måste erlagga likvid för inköpta produktionsmedel. Vissa år har överskottet producerats så gott som helt på importerat foder.

Slaktavgifterna har icke differentierats så, att de bromsat fläskproduktionen för export. En differentiering av slaktjursavgifterna har skett i Norrland för nöt och från början av år 1963 även på svin. Överskott av nötkött har ej förelegat före 1962. Men från det att slaktavgift infördes har slaktavgift uttagits på nötkreatur för att stödja export och lagring av fläsk. Tydligt är, att Norrland, genom den förändring av slaktjursavgifterna som skedde i början av 1963, i högre grad än tidigare får bidra till exportförlusterna. Samma torde förhållandet vara med vissa andra områden som ej deltagit i överskottsproduktionen.

Gör man upp ett diagram över fodersädspriserna, slaktavgifterna och fläskproduktionen, finner man att sedan 1956 låga fodersädspriser och slaktavgifter direkt orsakat den stora överskottsproduktionen av fläsk för export. Ett bättre avvägt fodersädspris skulle bromsat den s. k. »kommersiella» fläskproduktionen, i första hand hos icke jordbrukare. Genom ett på annat sätt avvägt kliringsystem för slaktavgifterna hade överskottsproduktionen för export kunnat stävjas på ett tidigt stadium, och betydande summor hade sparats åt det svenska jordbruket.

Riksdagen begärde 1961 att frågorna om stödet åt fläskproduktionen och fodersädsproduktionen och om sambandet mellan åtgärderna till stöd åt dessa produktionsgrenar skulle närmare utredas. De förslag, vartill utredningen kunde föranleda, skulle snarast föreläggas riksdagen. Utredningsuppdraget

Interpellation ang. stödet till fläsk- och fodersädesproduktionen

överlämnades till statens jordbruksnämnd. År 1962 överlämnades även till jordbruksnämnden att överväga lagring av fodersäd ute på gårdarna, eventuellt i samband med ett system för belåning. En för producenterna förlustbringande export av fodersäd på höstarna kan då undvikas. Denna export ger handeln vinstmarginaler men belastar både den som producerar fodersäden och den som köper den för att producera animalier.

Med stöd av vad jag här anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Avser herr statsrådet, i anledning av utredningen om stödet till fläskproduktionen och till fodersädsproduktionen och om sambandet mellan dessa åtgärder, att framlägga förslag i berörda frågor, samt rörande möjlighet för fodersädsodlarna att tillgodogöra sig ett bättre pris genom utjämningslagring på gårdarna kombinerad med ett system för belåning och, liksom för brödsäden, ett fastställt inlösenpris?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av vissa pensionsförpliktelser i Enskilda järnvägarnes pensionskassa,

nr 53, i anledning av väckta motioner om försäljning till allmänheten av statens aktier i LKAB, m. m., och

nr 54, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för uppförande i statsbudgeten av anslag till avlöningar;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 § förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, m. m., och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphävande i viss del av den vid förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt fogade varuförteckningen, m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående av kooperativa föreningar m. fl. bedriven sparkasse- och lånerörelse;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna angående inregistrering av fartyg m. m., och

nr 17, i anledning av väckt motion om översyn av kyrkomusikerstadgan;

tredje lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385) m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om utvidgning av Gotska Sandöns nationalpark, och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning rörande reklamens omfång och kostnader,

nr 18, i anledning av väckt motion

om åtgärder mot trafikfarliga djurpassager,

nr 19, i anledning av väckta motioner angående möjligheterna att bereda åldringar ökad sysselsättning,

nr 20, i anledning av väckt motion om utredning rörande sjukfrekvensen för män och kvinnor,

nr 21, i anledning av väckta motioner om kurativ verksamhet till stöd åt ensamstående mödrar m. fl., och

nr 22, i anledning av väckta motioner om en sociologisk undersökning rörande de gifta kvinnors förvärvsarbete.

§ 15

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 9, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämta i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 136, till Konungen i anledning av motion om åtgärder mot falskskyltning av motorfordon.

§ 16

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 120, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 130, angående reseersättning åt församlingspräster m. m.,

nr 135, med förslag till lag om ändring i lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, m. m.,

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350), m. m.,

nr 140, angående vissa ändringar i

statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.,

nr 142, angående ökad utbildning av läkare,

nr 143, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § lagen den 25 oktober 1957 (nr 577) om prästval,

nr 144, angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning m. m.,

nr 145, med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 och 87 §§ barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97),

nr 147, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.,

nr 151, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 152, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna ändring i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelsammanslutningen,

nr 153, med förslag till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel,

nr 154, om överlåtelse till Karlskrona stad av visst markområde i staden, samt nr 155, om överlåtelse till Skövde stad av visst markområde i staden.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående anslag till stöd åt Aktiebolaget Statsgruvor, motionerna: nr 852, av herr *Björkänge m. fl.*, och nr 853, av herr *Hermansson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående anslag till åtgärder mot silikos, luftföroreningar och tobaksrökning, motionen nr 854, av fröken *Elmén* och herr *Westberg*;

i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 94, med överlämnande av redogörel-

se från Nordiska rådets svenska delegation, motionerna:

nr 855, av herr *Gustafsson* i Borås, och

nr 856, av herr *Wiklund*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 20 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., motionerna:

nr 857, av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.,

nr 858, av herr *Hermansson* m. fl., och
nr 859, av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 99, med förslag till vissa organisationsändringar inom överståthållarämbetets skatteavdelning, m. m., motionen nr 860, av herr *Kollberg* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående vissa anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvaret under budgetåret 1963/64, motionen nr 861, av herr *Turesson* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående anslag till markförvärv för övningsfält för budgetåret 1963/64 m. m., motionen nr 862, av herr *Börjesson* i Falköping m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 110, angående medelsbehoven under försvarsgrenarnas avlöningsanslag för budgetåret 1963/64 m. m., motionen nr 863, av herrar *Mattsson* och *Antonsson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående förslag om ökad lärarutbildning m. m., motionerna:

nr 864, av herr *Anderson* i Sundsvall m. fl.,

nr 865, av fröken *Elmén* m. fl.,

nr 866, av herr *Eskel* m. fl.,

nr 867, av herr *Källstad* m. fl.,

nr 868, av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl.

nr 869, av herrar *Larsson* i Norderön och *Fälldin*,

nr 870, av herr *Nordstrandh* m. fl., och

nr 871, av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112, angående förbättring av arbetssituationen för rektorerna vid statliga gymnasier m. m., motionen nr 872, av herr *Nordstrandh* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående anslag för budgetåret 1963/64 till Nordiska museet m. m., motionen nr 873, av herr *Gustafsson* i Kärby;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119, angående fackrepresentationen i skolstyrelserna, motionerna:

nr 874, av herr *Wennerfors* m. fl., och

nr 875, av herr *Westberg* m. fl.; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, motionen nr 876, av herr *Nilsson* i Gävle m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 19.06.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 18 april

Kl. 16.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhålles om tjänstledighet från riksdagsgöromålen under tiden 18—26 innevarande april för fullgörande av militärtjänst.

Stockholm den 18 april 1963

Hans Wachtmeister

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 2

Svar på fråga ang. översyn av skörde-skadeförsäkringens grunder

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm har frågat mig, om jag är villig att låta verkställa en översyn av skördeskadeförsäkringens grunder i syfte att motverka det ojämna utfall som förekommit i förhållande till uppkomna skador.

Ersättningarna för 1962 års skördeskadador har fördelat sig på områden i god överensstämmelse med det skördeläge, som noterades för områdena i fråga i årsväxt- och skörderapporten för den 15 oktober i fjol. Sålunda har inom de områden, där de sämsta skördarna observerats, utgått de förhållandevis största ersättningarna. Något som skulle tyda på att det förekommit så-

dan ojämnhet som herr Magnusson åsyftar har ännu ej framkommit.

Liksom i flera tidigare svar på frågor i ämnet vill jag erinra om att den skördestatistiska nämnden fortlöpande granskar systemets ändamålsenlighet och vidtar eller föreslår de jämkningar av beräkningsgrunderna, som den finner önskvärda. Åtskilliga förbättringar har redan efter förslag av nämnden hunnit genomföras och flera är säkerligen att vänta.

Någon annan form av översyn av systemets grunder synes mig inte vara erforderlig för närvarande.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Magnussons fråga.

Vidare anförde:

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (cp):

Herr talman! Jag vill gärna rikta ett tack till jordbruksministern för att han så snabbt besvarat min enkla fråga. Svaret var emellertid inte så positivt som jag hade hoppats med tanke på de erfarenheter man på detta område gjort ute i bygderna.

Jordbrukarnas inkomstförhållanden har under den senare tiden varit i blickpunkten. Det avtal som har träffats mellan statsmakterna och jordbrukets företrädare har väl inte givit jordbrukarna vad de ansåg sig vara berättigade till. Trots detta tror jag att besvikelsen över utfallet av skördeskadeförsäkringen är större än besvikelsen över avtalet. Kan man inte rätta till denna försäkring på något sätt, får den säkert i framtiden svårt att fungera, eftersom förtroendet för försäkringen nog fått en allvarlig knäck.

Svar på fråga ang. översyn av skördeskadeförsäkringens grunder

Det förvånar mig att statsrådet säger att det inte har framkommit något som skulle tyda på att det förekommit en sådan ojämnhet som jag påtalat i min enkla fråga. Det har väl i nästan alla Sveriges tidningar påpekats hur ojämnt utfallet blivit. Inte minst under de senare dagarna har jag i tidningspressen observerat att man i olika delar av landet hållit stora möten, där man t. o. m. beslutat att skriva till Kungl. Maj:t i saken. Att detta inte kommit fram förvånar mig.

Var felet ligger, vet jag inte. Det är därför jag har frågat, om inte jordbruksministern vore villig att göra en översyn av försäkringens grunder eller av behandlingen av ansökningarna och även den rent tekniska uträkningen. Någonstans måste det finnas ett fel. I Jönköpings län har det faktiskt förekommit att man i t. ex. ett område med en hel del mossjord, som av naturen är vattensjuk, ej fått någon ersättning genom skördeskadeförsäkringen, medan jordbrukarna har fått i en grannsocken där det är relativt torr och genomsläpplig jord. Det är sådant som gör att jordbrukarna frågar sig efter vilka grunder ersättning från försäkringen egentligen utgår.

I en kommun som gränsar till min egen finns två stora byar med i den ena ett tjugotal, i den andra ett trettiotal jordbrukare. I samtliga fall är det fråga om en likartad produktion, en likartad användning av den öppna jorden. Ändå har i den ena byn en och i den andra två jordbrukare blivit utan ersättning från skördeskadeförsäkringen, medan alla andra erhållit sådan ersättning. Både för dem som blivit utan ersättning och för dem som fått ersättning verkar detta fullständigt oförklarligt. Det finns inte heller någon förklaring till att av två grannar, som använt sin areal på samma sätt, den ene fått ersättning och den andre inte.

Det är sådant som har gjort att man börjat misstro försäkringen. Det kan bli

till skada för framtiden. En försäkring är ju till för att skapa trygghet åt försäkringstagarna. Den försäkring det här gäller skall ge jordbrukarna ett grundskydd, och rubbas förtroendet för detta grundskydd, har försäkringen förfelat sitt syfte, nämligen att skapa trygghet. Jag hade därför hoppats på ett mera positivt svar från jordbruksministern, även om slutorden — om de tolkas välvilligt — kan ge vid handen att man tack vare de undersökningar som görs av den skördestatistiska nämnden kanske kan få dessa felaktigheter, som någonstans måste finnas, rättade så att det i framtiden inte skall behöva förekomma så ojämna utfall av försäkringen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Om jag fattat herr Magnusson i Nennesholm riktigt, hade två jordbrukare inom samma uppskattningsområde haft likvärdiga grödor men endast den ene fått ersättning från skördeskadeförsäkringen. Om något sådant har inträffat, måste ett direkt fel ha blivit begånget — såvida det inte trots allt förelegat sådana skillnader mellan grödorna som kunnat motivera att endast den ene jordbrukaren fick ersättning. En god skörd på en gröda kan ju uppväga ett sämre resultat av en annan gröda. Men om herr Magnussons framställning är riktig, medger jag villigt att ett fel föreligger. Sådant bör påtalas och måste självfallet rättas till.

För övrigt vill jag påpeka, att det nya systemet hittills egentligen endast kunnat prövas i fråga om fjolårets skörd; de ersättningar som utgått tidigare har varit obetydliga. Nu kommer dock ungefär 30 miljoner kronor att utbetalas till över 31 000 brukningsenheter, och det är alltså en mycket stor grupp jordbrukare som får en värdefull hjälp genom det nya skördeskadestycket.

Herr Magnusson begär att särskilda åtgärder skall vidtagas, och på det vill jag svara att det faktiskt redan är gjort.

Svar på interpellation ang. rätten att använda domänverkets skogsvägar

När beslutet om detta system fattades, var man medveten om att det fanns anledning att noga följa verkningarna därav så att det hela skulle få den utformning som är önskvärd. I detta syfte har en särskild nämnd tillsatts och den har, som jag förut framhöll, redan lagt fram förslag om förbättringar. Jag föreställer mig att vi har att vänta ytterligare förslag när nämnden har fått ett mer omfattande material att bygga på.

Däremot har jag inte för avsikt att vidtaga några speciella åtgärder. Det vore för övrigt angeläget att få veta vari sådana åtgärder skulle bestå.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (cp):

Herr talman! Det är med glädje jag tackar jordbruksministern för hans senaste inlägg. Det gav anledning hoppas att de felaktigheter som nu otvivelaktigt vidlåder systemet kommer att rättas till. Jag skulle faktiskt kunna mångfaldiga de exempel som jag anförde och som inte kan förklaras på annat sätt än att fel blivit begångna. Jag hoppas att dessa felaktigheter blir rättade vid den förnyade prövning av ersättningsansökningarna som vederbörande anhållit om, så att försäkringen fyller den uppgift som är gemensam för alla slag av försäkringar, nämligen att skapa trygghet åt försäkringstagaren.

Efter jordbruksministerns tillägg är mina förhoppningar i detta avseende som sagt betydligt större, och jag tackar för den utlovade kontrollen av hur försäkringen fungerar.

Jag vill tillägga att det efter vad som hänt nu torde stå klart för alla och envar att det bör ske en ökning av det belopp, som vid sidan om de generella ersättningarna utgår till vissa jordbrukare vilka drabbas av skador inom ett område, vars resultat i sin helhet inte givit anledning till någon ersättning. Att behovet härav är stort kommer säkerligen att framgå av årets ansökningar.

Med detta, herr talman, vill jag ännu en gång tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3**Svar på interpellation ang. rätten att använda domänverkets skogsvägar**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Vigelsbo har frågat mig om vem som kan anses behörig att beträda domänverkets skogsvägar och om jag har för avsikt att vidta sådana åtgärder att detta spörsmål blir nöjaktigt klarlagt ur allmänhetens synpunkt.

I interpellationen torde åsyftas det förhållandet att vid infarten till vissa av domänverkets skogsvägar uppsatts avstängningsanordningar eller förbudsmärken med text »ej obehörig trafik» eller »ej obehöriga lastbilar». Enligt vad jag inhämtat vidtas sådana åtgärder beträffande domänverkets vägar endast då särskilda skäl härtill föreligger. Som huvudregel gäller att allmänheten skall tillåtas trafikera vägarna i all den utsträckning, som befinner lämplig med hänsyn till allmänhetens trafikbehov samt till vägarnas beskaffenhet och domänverkets användning av dem.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1962 års skogsbruksutredning har att till prövning uppta den av fjolårets riksdag i skrivelse den 23 februari 1962 berörda frågan huruvida stöd till skogsvägbyggnad bör förbindas med villkor att allmänheten skall äga trafikera vägen. Enligt min mening bör de grunder för rätten att trafikera sådana vägar, som kan bli resultatet av utredningens överväganden, även tillämpas i fråga om domänverkets vägar. I avvaktan härpå anser jag ej anledning fö-

Svar på interpellation ang. rätten att använda domänverkets skogsvägar

religga att vidta åtgärder i det syfte som herr Vigelsbo efterfrågat.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Vigelsbos interpellation.

Vidare anförde:

Herr VIGELSSBO (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation, och denna gång har jag också anledning att tacka för innehållet.

I svaret framhålles att det på ifrågasvarande förbudsmärken står »ej obehörig trafik» eller »ej obehöriga lastbilar». Jag har aldrig träffat på någon förbudsskylt med texten »ej obehöriga lastbilar», men jag har sett många där det står »ej obehörig trafik».

»Enligt vad jag inhämtat», säger statsrådet i sitt svar, »vidtas sådana åtgärder beträffande domänverkets vägar endast då särskilda skäl härtill föreligger. Som huvudregel gäller att allmänheten skall tillåtas trafikera vägarna i all den utsträckning, som befinns lämplig med hänsyn till allmänhetens trafikbehov samt till vägarnas beskaffenhet och domänverkets användning av dem.»

Dessa regler återfinns emellertid aldrig på förbudsskyltarna. Där sägs ingenting om under vilka förutsättningar allmänheten har rätt att trafikera domänverkets skogsvägar.

Anledningen till att jag framställde min interpellation var en händelse som inträffade sistlidna höst. Ungefär en kilometer från riksväg nr 70 passerade jag en lördagsafton en med förbudsskylt försedd skogsväg, tillhörande domänverket. Där sammanträffade jag med tre personer, två damer och en herre, vilka tydligen varit ute i skogen och plockat bär. Den ena damen, som kanske var i 60-årsåldern, var fullkomligt uttröttad och visste inte hur hon skulle komma ner till riksväg nr 70 där deras bil stod. De hade inte vågat sig in med bilen på domänverkets väg,

utan måste därför försöka ta sig fram på annat sätt.

Vägen i fråga var torr och hård, och eftersom det var lördagsafton hade virkestransporterna slutat för dagen, och det förekom följaktligen ingen trafik. Jag tillåter mig fråga statsrådet, om jag kan tolka svaret på det sättet att med den huvudregel som angivits dessa personer hade varit behöriga att ta bilen med sig och åka fram till skogen där de skulle plocka sina bär, eller om de trots allt var obehöriga att med bil färdas på denna skogsväg?

Jag ringde till Sala stads skogsförvaltning, som har en skogsareal på 10 000 tunnland och cirka 3 mil skogsvägar. Jag frågade skogsvaktaren, som har hand om deras vägförvaltning, om Sala stads skogsförvaltning — som aldrig satt upp några förbudsskyltar på sina vägar — lidit någon skada på grund av att de tillät allmän trafik på skogsvägarna. Han svarade att »vi har aldrig lidit någon skada härav och vi anser det vara kommunens plikt att tillhandahålla ett vägnät som kan ge människorna möjlighet att komma ut i Guds fria natur; vi har inte velat stänga vägarna för dem.»

Skulle inte domänverket kunna ta kontakt med Sala stad och lära sig förstå att enskilda människor någon gång kanske behöver komma ut i Guds fria natur och att de inte bör avstängas från möjligheterna härtill?

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Det är väl för mycket begärt, herr Vigelsbo, att jag skall kunna ge besked om huruvida det var berättigat att det fanns en förbudsskylt på den lilla skogsvägen vid riksväg 70 just vid tillfället i fråga. Den beskrivning som herr Vigelsbo lämnade och som var mycket vederhäftig, gav det intrycket att vederbörande skulle kunna ha kört in med sin bil på vägen. Vi måste emellertid också förstå att do-

Svar på interpellation ang. jordbrukets ekonomiska situation

mänverket inte kan plocka ner skyltarna från den ena timmen till den andra, allt eftersom vägen behövs för domänverkets trafik eller inte. Tyvärr måste jag därför avstå från att svara på den fråga som herr Vigelsbo ställde om denna speciella väg.

Jag har byggt mitt svar på de uppgifter som domänverket har lämnat. Detta verk har just utarbetat föreskrifter för hur dessa vägar skall få användas, och av den instruktionen framgår just vad jag angivit i mitt svar. Om instruktionen inte följs eller ännu inte börjat tillämpas överallt, är i så fall endast att beklagas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. jordbrukets ekonomiska situation

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Carbell har frågat mig, om jag vill lämna en redogörelse för innehållet och hållbarheten i de uppgifter som framkommit om jordbrukets ekonomiska situation.

I anledning av herr Carbells fråga vill jag först erinra om att ett enhälligt jordbruksutskott i utlåtande nr 29 till 1959 års riksdag vid diskussion om metodiken för fastställande av förhållandet mellan jordbrukares och andra medborgargrupperns inkomster anförde följande:

»Den hittills använda metoden har medfört vidlyftiga beräkningar av olika jordbrukargrupperns inkomstförhållanden. Detta är ett svåråtkomligt område. Trots stora ansträngningar torde man allmänt ha en känsla av att resultatet inte kan anses som särskilt tillförlitligt. Utskottet har frågat sig om detta väldiga arbete med sitt otillfredsställande resultat verkligen är nödvändigt. Även

andra utgångspunkter för inkomstjämförelsen torde kunna diskuteras. På så sätt skulle troligen en förenkling vara möjlig att genomföra utan att resultatet blir mindre tillfredsställande.»

I den proposition som detta utlåtande behandlade framhöll också departementschefen att man vid behandlingen av denna fråga mött många statistiska svårigheter och att beräkningarna och bedömningarna på grund av felmarginalerna i det statistiska grundmaterialet inte hade kunnat göras helt exakta eller invändningsfria.

Huvuddelen av de sifferuppgifter som ingått i den aktuella diskussionen om jordbrukets ekonomiska situation är hämtad från det material som man ställde sig så tveksam till 1959. Detta material har i stort sett samma svagheter nu som då. Däremot har det självfallet framkommit faktiska uppgifter som gjort det möjligt att få en bättre bild av läget 1959 än vad man hade när sexårsavtalet kom till.

Det här berörda statistiska materialet har dock inte spelat någon större roll vid de överläggningar om jordbrukets ekonomiska situation som ägt rum mellan regeringen och jordbrukets organisationer. Med hänsyn härtill finns enligt min mening inte någon anledning att nu diskutera det statistiska materialets innehåll och tillförlitlighet. Jag vill endast uttrycka min förhoppning att vi till år 1965 skall ha fått en stabilare statistisk grund att stå på vid utformningen av den framtida jordbrukspolitiken.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Carbells interpellation.

Vidare anförde:

Herr CARBELL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation. Den väcktes vid en tidpunkt när det med korta mellanrum framlades olika utredningsresultat, vil-

Svar på interpellation ang. jordbrukets ekonomiska situation

ka alla hade till utgångspunkt ingången av det gällande jordbruksavtalet.

Detta vållade naturligtvis diskussion ute i organisationer och bland allmänheten, och det torde inte vara för mycket sagt att man i varje fall i tätorterna, t. ex. i Stockholm, inte ansåg att utvecklingen riktigt speglades av de utredningsresultat som sålunda förebragts.

Jag finner det därför tacknämligt att jordbruksministern har börjat sitt interpellationssvar med att åberopa vad jordbruksutskottet sade år 1959, då utskottet klart gav uttryck för att de statistiska undersökningarna beträffande olika jordbrukargrupperns inkomstförhållanden inte är särskilt tillförlitliga och att det över huvud taget är fråga om ett mycket svåråtkomligt område. Det är naturligtvis bl. a. just den senare omständigheten som gör det nödvändigt att det finns en informationsverksamhet riktad till konsumenterna men måhända även till producenterna.

Nu säger jordbruksministern att de felmarginaler som fanns i det tidigare materialet 1959 är ungefär av samma slag som felmarginalerna i det nuvarande materialet men att det naturligtvis numera är möjligt att bedöma läget 1959 på ett annat sätt än då. Man kanske också med en viss tillfredsställelse skall konstatera att detta statistiska material icke kommit att spela en alltför stor roll vid den nyligen träffade överenskommelse, ehuru då naturligtvis från konsumentens sida sett uppkommer frågan vad som varit grunden för överenskommelsen.

I detta sammanhang vill jag, herr talman, understryka det starka behov av informationer som konsumenterna har. Det är med tillfredsställelse man konstaterar att en konsumentdelegation inom jordbruksnämnden tillkom vid årsskiftet och man hoppas att den snart skall komma i gång med sitt arbete. Vid tillkomsten av denna delegation har understrukits att den till väsentlig del skulle vara ett informationsorgan som

skulle kunna vända sig både till producenterna och till avnämargrupperna. Det finns all anledning att erinra om att även jordbruksutskottet kraftigt framhöll betydelsen av konsumentdelegationens verksamhet som informationsorgan med syfte att fördjupa förståelsen för jordbrukets problematik.

Jag delar helt den mening som jordbruksministern avslutningsvis i sitt svar uttryckt, nämligen att man till 1965 skall ha fått en stabilare statistisk grund för den framtida jordbrukspolitiken. Jag vill emellertid tillfoga att hurudan denna grund än blir, måste det på detta svåråtkomliga område vara väl ordnat med informationer till både konsumentgrupper och jordbrukargrupper.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag vill livligt instämma med herr Carbell om det önskvärda i en vederhäftig och riktig konsumentupplysning. Inte minst för jordbrukarna är det angeläget att en sådan upplysning kommer till stånd. Jag har vid tidigare tillfällen framhållit att jordbrukarna alltid har intresse av att varorna inte fördyras i onödan, innan de kommer konsumenterna till handa. Därför är det önskvärt att konsumenterna erhåller all tänkbar upplysning om hur det pris är sammansatt som de får betala vid disken.

Såsom jag här tidigare meddelat har livsmedlen enligt de beräkningar som gjordes under den löpande avtalstiden fördyrats med ungefär 21 procent, av vilka endast 5 å 6 procent kommit jordbrukarna till godo. Jag gick i dag in i en livsmedelsaffär på Drottninggatan och frågade efter priset på en burk gröna ärter. Detta var kronor 1:70. Burken innehöll 500 g ärter, vilka är värda 15 öre. Dessa ärter kostar som sagt i butiken kronor 1:70 för ett halvt kilo eller kronor 3:40 per kilo, d. v. s. mer än tio gånger så mycket som odlaren får.

Det vore skäl att herr Carbell place-

Svar på interpellation ang. jordbrukets ekonomiska situation

rades i konsumentdelegationen, så att han fick tillfälle att sprida upplysning om sådana förhållanden direkt till konsumenterna.

Jag vill ta ett annat exempel. Jag har för vana — eller ovana, vilket man vill kalla det — att varje morgon när jag beger mig till riksdagen gå in på ett kafé för att dricka en kopp kaffe och äta ett par bullar. Detta kostade i fjol vid denna tiden kronor 1:35; när höst-riksdagen började fick jag betala kronor 1:56 och när jag kom tillbaka vid riksdagens början i år hade priset stigit till kronor 1:70. Det hade alltså blivit en fördyring med 25 procent under ett år.

Det är alla skäl för konsumentupplysningen att sprida uppgifter om sådana saker.

Jag vet också att vid de förhandlingar som föregått den senaste uppgörelsen har man inte tagit hänsyn till de statistiska beräkningarna. Jag förstår att det inte var nödvändigt med hänsyn till det sätt varpå uppgörelsen var upplagd. Jag vill bara säga att jag för min del tycker att det har gjort ett något pinsamt intryck att det grundmaterial, på vilket jordbrukets prissättning sedan decennier tillbaka har byggts, nämligen de jordbruksekonomiska undersökningarna, nu har så helt och hållet ställts åt sidan i den allmänna diskussionen. Enligt dessa beräkningar kom man i fjol sommar fram till en siffra på 5 850 kronor i eftersläpning. Då sades det att detta var en partisk utredning, som inte kunde tillmätas något större avseende, eftersom den var gjord inom jordbrukets utredningsinstitut. På hösten fick vi en annan beräkning, som var utförd av statens eget organ, jordbruksnämnden, och den visade en eftersläpning på 7 100 kronor. Men även den viftades bort och man sade att vi borde vänta tills 1961 års räkenskaper var klara. När så var fallet fick man fram en eftersläpning på 7 900 kronor.

Jag tycker för min del att det har va-

rit beklämmande att konstatera att man vid sådana tillfällen, då situationen kanhända har varit besvärande, underkänner det grundmaterial på vilket man har byggt ett avtal.

Jag har tidigare i denna kammare fått det beskedet från statsrådsbanken, att sedan man har träffat ett avtal bör man inte efteråt komma och gnälla över detta. Jag har därför också den meningen att om man en gång godkänt ett visst material som underlag för ett jordbruksavtal, bör man inte sedan, när så passar, försöka underkänna detta material. Det hade varit riktigare, om man hade erkänt att båda parter hade bedömt situationen felaktigt; det hade uppkommit ett läge som inte kunnat förutses. Med detta underlag kunde man träffa en överenskommelse, men att man skulle göra det med åsidosättande av materialet därför att man ansåg detta icke tillförlitligt, det tycker jag har varit ett stötande inslag i bilden.

Herr CARBELL (s):

Herr talman! Bara en kort replik till herr Hansson i Skegrie. Jag delar helt hans mening att den upplysningsverksamhet som bör förekomma gentemot konsumenterna naturligtvis skall klarlägga sammanhanget och att man väl framför allt skulle önska att allmänheten i större utsträckning vore på det klara med att av de livsmedelspriser som tas ut härleder runt hälften från jordbruket.

Detta kan vara en anledning till att det vid de prisändringar som förekommer lämnas sådan upplysning. Vid exempelvis en mjölkprishöjning kan det vara angeläget att konsumenten, som ser hur mycket priset stiger i sista ledet, också blir på det klara med hur förhöjningen fördelar sig på de olika leden, mejerier, distribution och fram till detaljhandeln. Det finns mycket missuppfattningar hos konsumenterna, och det vore för alla parter ganska an-

Svar på interpellation ang. jordbrukets ekonomiska situation

geläget att få klarare och snabbare information för att undvika detta.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Eftersom det är torsdag i dag kanske vi tål en skopa ärter till. Jag har också intresserat mig för ärterna, därför att de har förekommit i tidningsrubriker och i referat. Jag har också en burk ärter att komma med. Den kostar 90 öre i detaljhandeln i genomsnitt. Odlaren får 10 öre av detta pris. Enligt de uppgifter vi har inhämtat får fabrikanter 7 öre för att han svarar för utsäde, för skörden av ärterna och även för ärternas transport från fältet till tröskan eller, om man så vill, till fabriken.

Den burk som ärterna placeras i kostar 22 öre. Den som stoppar dem i burken har 5 öre för detta arbete, därefter får fabrikanter ersättning för amorteringar och avskrivningar, räntor på anläggningen, maskiner etc. och företagsvinst. Den går till 13 öre. Det hela blir 57 öre i grundkostnader. Så kostar det 3 öre att få ut burken i handeln och sedan tar partihandeln och detaljhandeln i allmänhet ett pris som kan variera något men som i detta exempel blir 30 öre.

Nu är emellertid frågan den, herr Hansson, om detta exempel med ärterna — som visar att producenten, alltså odlaren, får 11 procent av slutpriset — egentligen säger något om lönsamheten för den jordbrukare, som är odlare. Jag vågar säga nej, ty det är inte så att de i jordbruksledet uppkomna produktionskostnadernas andel av slutpriset är avgörande. Om vi t. ex. tar mjöl, går 50 procent av priset till odlaren för hans bestyr och hans kostnader. Men inte är det någon som därför menar att det är mer lönande att odla råg och vete än att odla gröna ärter. Det har tvärtom uppgivits från konservfabrikerna att odlarna står i kö och vill teckna kontrakt för att få dessa beställningar på gröna är-

ter. Även om ärterna representerar en liten del av kostnaderna i slutpriset, är de dock en lönsammare gröda än de flesta andra. Jag vill säga detta därför att jag tycker att det resonemang, som herr Hansson förde, är fullständigt felaktigt. Vi får se till alla kostnader från produktionsledet och framåt.

Sedan vill jag ta upp en annan sak. Vi kan vara överens om att jordbrukets produktionskostnader i dag inte spelar samma roll i detaljhandelspriset som de gjorde förr i tiden. Ju mer man driver förädlingen vidare, ju mindre roll spelar jordbrukets producentpris. Om det är detta som herr Hansson vill komma fram till, är jag överens med honom.

Sedan var det ett par saker i herr Hanssons inlägg som jag skall avstå ifrån att beröra. Jag förmodar att vi får komma tillbaka till den diskussionen i anslutning till behandlingen av propositionen och utskottsutlåtandet i prisregleringsfrågan.

Herr **HANSSON** i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag vill först beträffande köerna av odlare vid de fabriker, som handlar med gröna ärter, säga att köerna inte beror på att det är lönsamt att odla ärter, utan mer därpå att det här gäller en mellangroda som har ett visst värde som sådan. Det har tvärtom sagts mig att odlingen av gröna ärter är mycket problematisk ur ekonomisk synpunkt jämfört med andra odlingar.

Men nu är det inte odlarintresset som jag fört på tal utan den bristande konsumentupplysningen. När det gäller den ärtburk jag talade om är det givetvis lätt att spalta upp detta pris eller det väsentliga i denna debatt är — som jag förut sagt — att konsumenterna i allmänhet får en skev uppfattning om vart prishöjningen egentligen går. Jag skulle tänka mig att den husmor, som köper en sådan ärtburk, inte alls tänker på att en så liten del av priset går till odlaren, utan jag skulle tro att om

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

priset höjes till exempelvis 2 kronor, är den närmast liggande tanken hos henne att det är odlaren som fått så mycket mera. I varje fall brukar så fort en prisstegring sker all upplysning i tidningarna, på löpsedlarna etc. ha den karaktären, att pengarna går till odlaren och jordbrukaren. Däremot nämnes det mycket sällan om at andra får del av prishöjningen.

Det fundamentala enligt min mening är, att när konsumenterna begär en bekvämare distribution, en bättre förpackning etc. etc., bör man samtidigt få reda på att detta kostar åtskilligt men att dessa pengar inte tillfaller producenten utan dem som har hand om varan sedan den lämnat producenten.

Det har sagts mig att mjölkpriset höjdes på vissa orter i vårt land den 1 april med 3 öre per liter, därför att avtalet då förnyats. Det är märkvärdigt vad det varit tyst om denna prishöjning. När det förekommit en betydligt mindre prishöjning på grund av att jordbruksavtalets 3-procentregel utlösts, har det använts största möjliga rubriker för att kungöra denna nyhet.

Det är förekomsten av sådana brister i konsumentupplysningen som jag anser att man bör nagla fast, och jag menar att herr Carbell har en mycket viktig uppgift att fylla för att få till stånd en konsekvent och vederhäftig upplysning.

Herr LARSSON i Borrby (cp):

Herr talman! Det är riktigt som herr statsrådet säger, att det i dag kan vara en lämplig dag att diskutera ärter, eftersom de tidigare talarna kanske inte själva precis sysslat med ärtodling, vill jag försöka bidra med ett par siffror när det gäller den där ärtburken.

Jag känner inte riktigt igen de siffror, som här angivits. Efter att i ett tjugotal år ha odlat och försålt ett fyr-tiotal ton sådana ärter per år har jag emellertid varit i tillfälle att räkna litet i detalj på förhållandet mellan råvaru-

pris och det pris som konsumenten får betala. Jag har en uppgift som är korrekt. Det gäller här den mest vanliga förpackningen, den som husmor bäst känner till, nämligen kvartskiloburken med ärter. Den kostar i handeln kronor 1: 25. I den burken finns exakt för 7 öre ärter.

Detta är inte något uttryck för bra eller mindre bra lönsamhet för odlingen. Jag vill bara lämna som en konsumentupplysning, att affärsmannen alltså kan sänka priset från 1: 25 till 1: 18 om odlaren skänker bort varan, en prisnedsättning som husmor knappast märker.

Det fanns en tid, herr jordbruksminister, när odlarna stod i kö och ville ha ärter, men den tiden är förbi. Nu är det en helt annan situation vid kontraktens uppgörande, och många tidiga odlare har lämnat detta gebit. Att odlingen över huvud taget finns kvar, beror väl närmast på att även alternativa odlingar har en för producenten så pass dålig lönsamhet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Med anledning av att sprit och tobak beslagtagits på minfartyget Älvsnabben vid dess ankomst till den svenska västkusten efter en långresa har herr Börjesson i Falköping i interpellation frågat mig om jag är beredd att lämna en utförlig redogörelse för det inträffade, innefattande en förklaring hur ifrågavarande smuggelgods kunnat ombordföras och förvaras utan att detta upptäckts. Herr Börjesson har

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

även frågat hur jag bedömer möjligheterna för fortsatta internationella färder av detta slag med marinens fartyg. Därjämte har herr Hamrin i Jönköping frågat mig vilka åtgärder jag anser påkallade i syfte att förhindra att händelsen upprepas.

Jag vill med anledning härav anföra följande.

Grunderna för behandling i tullhänseende av örlogsfartyg samt fartygsledningens åligganden i detta sammanhang återfinnes i särskild författning (SFS 1928:300). Vidare finns bestämmelser rörande chefs åligganden, anmälningskyldighet i fråga om tullpliktiga varor, åtgärder då rusdrycker påträffats, vakt- och ordningstjänst samt inspektion m. m., bl. a. i tjänstereglementena för krigsmakten och marinen. Om dessa bestämmelser efterföljes bör varusmuggling inte kunna förekomma.

Älvsnabbens nyligen avslutade resa fick tyvärr ett tråkigt slut. Försöken till smuggling av sprit och tobak har väckt stort uppseende och berättigad indignation. Då den beklagliga händelsen nu är föremål för utredning, är jag förhindrad att lämna den av herr Börjesson begärda redogörelsen.

Långresorna med marinens fartyg är värdefulla främst för utbildningen av blivande officerare; bl. a. koncentreras till långresorna en stor del av aspiranternas navigeringsutbildning. De har också en viss betydelse när det gäller att skapa goodwill för Sverige och främja våra handelsförbindelser med avlägsna länder, vilket i olika sammanhang omvitnats genom utrikesförvaltningen och av representanter för våra exportindustrier. I förhållande till vad dessa långresor betyder för utbildningen och i andra hänseenden är merkostnaden i jämförelse med kostnaderna för kortare färder i svenska farvatten tämligen blygsam. Rätt planerade och genomförda har långresorna utan tvivel ett stort värde. Huruvida det nu inträff-

fade kommer att påverka uppläggningsen av framtida långresor är för närvarande svårt att säga. När den pågående utredningen slutförts, kommer jag att noggrant pröva om särskilda åtgärder från min sida är påkallade. Jag utgår dock från att långresor även fortsättningsvis kommer att äga rum.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Börjessons interpellation och herr Hamrins enkla fråga.

Vidare anförde:

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det svar vi här fått ta del av — sådant det nu är, bör man kanske ändå ha lov att tillägga. För egen del hade jag i direkt anslutning till de skandalösa avslöjandena ombord på Älvsnabben funnit det angeläget att till försvarrets främste målsman ställa en fråga, som för övrigt också innebär ett krav — ett krav på att åtgärder till varje pris måste vidtas för att förhindra ett upprepande av denna bedrövliga historia.

Under alla förhållanden är den säkraste garantien mot ett upprepande självfallet, att man för framtiden över huvud taget inte vidare medger några marina långfärder med denna uppläggnings. Av flera skäl skall jag nu inte ta upp en diskussion om speciellt den saken, men det är väl alldeles tydligt, att det finns en stark opinion, som på goda grunder ifrågasätter, om detta verkligen är en rätt användning av de utgående övningsanslagen. Finns det ett seriöst syfte — och så måste naturligtvis vara fallet, annars vore det orimligt — med dessa resor och strandhugg i fjärran farvatten, där väl några marina uppgifter aldrig kommer att föreligga för Sveriges del (dem har vi väl ändå på betydligt närmare håll), så verkar det som om det parallellt därmed också förelåg ett annat syfte, som det är tvivel underkastat, om man skall

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

satsa allmänna medel på. Detta tycker jag nog, att man har rätt att säga. Den tvetsamhet kan förvisso delas också av dem som i likhet med mig inte har någon som helst negativ eller notoriskt kritisk inställning till försvarshuvudtiteln — det har jag långt ifrån, det vill jag bestämt försäkra statsrådet.

Men om dessa resor med Älvsnabben verkligen skall fortsätta — och det förutsättes tydligen i svaret — skulle man faktiskt ha lust att ge statsrådet det rådet att nästa gång skicka med några civila observatörer, som med oförvillad blick och helt förutsättningslöst kunde göra sina iakttagelser ur olika synvinklar och senare meddela dessa iakttagelser. Jag har nämligen ett intryck av att den militära bedömningen kunde förtjäna kompletteras med en helt civil, lekmanamässig granskning och insyn. Det kan faktiskt tänkas, att det efter en sådan studieresa förelåg säkrare hållpunkter, när det gällde att ta ställning till både värdet ur försvarssynpunkt av dessa långfärder och deras allmänna uppläggning.

Vad den aktuella smuggelheruvan beträffar, kan det självfallet i den allmänna bedömningen bara råda en mening. Det är verkligen fråga om en mycket allvarlig och mycket komprometterande affär, som bär vittne om en sådan uppluckring av begrepp och tänkesätt att man häpnar. Statsrådet talar om ett tråkigt slut och berättigad indignation. Ja, det är verkligen mjuka formuleringar. Att ansvaret för det skedda blir i allo utkrävt, utan några som helst sidohänsyn, måste man naturligtvis bestämt förutsätta. I det fallet får det inte finnas rum för minsta tvekan.

Men, herr statsråd, det är en annan sak som också inger betänkligheter. I allt det vågsvall som rörts upp kring denna olycksaliga kryssning, har ett och annat kommit i dagen som man gärna skulle vilja ha något ytterligare belyst.

Det har i den offentliga debatten bl. a. antytts, att fartyget redan när det lämnade sin bas, var ganska välförsett med spritvaror, precis som om det vore en självfallen sak, någonting fullt oantastligt, en ren rutinhistoria, att ett svenska marinen tillhörigt fartyg, statt på tjänsteresa, så att säga i den dagliga kosten skall räkna in diverse icke obetydliga kvantiteter spirituosa. Någon dementi på den uppgiften har, så vitt jag kunnat finna, icke lämnats och man har därför bara att konstatera, att den ordningen alltså tydligen gäller. Men, herr statsråd, det är i så fall en ordning som en vanlig civil medborgare absolut inte kan godta, och jag vill allvarligt hemställa till försvarsministern att också ta upp den saken till prövning.

Sedan vill jag göra den randanmärkningen, att vad som här inträffat, också väcker till liv frågan, om det inte vore synnerligen välbetänkt att inom krigsmakten — där i minst lika hög grad som inom andra sektorer av samhället — sätta in en åtminstone på vissa punkter vidgad och skärpt nykterhetsupplysning. Jag skulle önska, att statsrådet tog upp även den saken till närmare prövning.

Jag förstår, att försvarsministern i övrigt är inställd på att i dag just ingenting säga eller tycka, så länge utredning i ärendet pågår, och jag skall givetvis inte här uppträda provocerande. Låt mig bara tillägga, att jag själv och jag tror också min medinterpellant herr Börjesson i Falköping mer än gärna skulle ha givit oss till tåls, till dess papperen lagts på bordet, om det hade varit möjligt för statsrådet att då lämna framför allt en fylligare redogörelse, men också en i sina konturer mera skarpskuren och klar bedömning av hela denna affär än vi fått här i dag.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):
Herr talman! Jag ber att till herr

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få frambära ett tack för svaret på min interpellation.

Jag beklagar, herr statsråd, att det svar som givits är så intetsägande, men jag förstår statsrådets svårigheter att lämna en utförlig redogörelse innan utredningen är slutförd. Till detta kan dock med fog anmärkas att det skulle ha varit synnerligen tacknämligt, om vederbörande myndigheter hade bedrivit utredningsarbetet med så stor snabbhet att klara fakta förelagat i samband med att interpellationen besvarades.

Herr statsrådet åberopar i sitt svar grunderna för örlogsfartygs behandling i tullhänseende samt fartygsledningens åliggande i det sammanhanget. Jag har här i min hand ett tjänstemeddelande rörande sjöförsvaret (nr D 52/1956) som jag har studerat. Jag måste tyvärr med ledning därav konstatera att besättningen på Älvsnabben — om tidningspressens uppgifter är riktiga, vilket knappast kan bestridas — har begått en klar förbrytelse mot gällande bestämmelser, och jag utgår ifrån att herr statsrådet delar mina bekymmer för det.

Men det finns också anledning — inte minst efter det inträffade — att ställa sig undrande och tveksam inför bestämmelserna. Det anges exempelvis i order inom marinen — jag har här chefens för kustflottan order den 10/5 1962 — att man inom gunrum, d. v. s. officersmäss, underofficersmäss och högbåtsmansmäss har rätt att vid kustflottans utlandsbesök få uttaga högst 10 cl sprit per person och dag samt däröver vin och starköl.

När vi betänker vilka stränga regler som med rätta gäller till exempel i biltrafiken, blir vi onekligen förvånade över att befälsperson, som skall handha fartygsmateriel för många miljoners värde och framför allt ansvaret för människoliv, med officiell sanktion får förtära sprit under tjänsteutövning lik-

som alla hans närmaste medarbetare. Enligt uppgift medges ej något sådant exempelvis i amerikanska marinen.

Jag har tagit mig friheten att inhämta upplysningar om detta från amerikanska ambassaden i Stockholm. Denna meddelar att det »råder sedan slutet av 1910-talet absolut förbud mot alkoholförtäring (i annat än rent medicinskt syfte) ombord på amerikanska fartyg tillhörande flottan och marinkåren. Förbudet upprätthålles så strängt att representation i samband med amerikanska flottbesök i främmande hamnar måste, om den är förenad med spritservering, avhållas i land».

Herr talman! Jag erinrar mig apropå dessa bestämmelser att en svensk nykterhetsorganisation som slogan använt: »Ingen sprit vid ratten även på vatten.» Det finns kanske anledning att begrunda denna slogan även för de myndigheter och myndighetspersoner som medger tillstånd till spritservering vid kustflottans utlandsbesök. Det kan inte förnekas att det goodwill-värde Älvsnabbens resa haft till stor del har gått förlorat. Hemmaopinionen har rätt att reagera mot att personal vid marinen, som genom att medel ställts till förfogande beretts tillfälle till långfärdssegling, på detta sätt missbrukar sin ställning och det förtroende de fått. Fartygets befälhavare må ha gett sin besättning bästa vitsord, kvar står dock det faktum, att det här är fråga om en smuggelaffär, enligt tidningsuppgifter den största som någonsin förekommit i Göteborgs hamn. Detta faktum ger ingen anledning till något högt betyg.

Jag hälsar med tillfredsställelse att utredning i denna fråga har igångsatts, och jag hoppas också att denna utredning skall ge resultat, så att icke sådana här skandaler upprepas. Statsrådet har i sitt svar meddelat att längresor även fortsättningsvis kommer att äga rum. Det bör då vara angeläget att betona för såväl befäl som manskap, att

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

disciplinen inom marinen och respekten för gällande bestämmelser bör vara sådana, att skandaler av detta slag icke upprepas.

Med detta, herr talman, ber jag ännu en gång att få tacka för svaret på min interpellation.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag förstår mycket väl all den förbittring och indignation som har framkommit i samband med smugglingen på Älvsnabben. Jag har kanske mer än de flesta fått del av allmänhetens reaktioner mot vad som har förekommit. Denna fråga befinner sig emellertid för närvarande under utredning av både polis- och tullmyndigheter och MO. Det är därför helt omöjligt för mig eller för någon annan att nu redogöra för eller ta upp till behandling hur detta har kunnat gå till. Det har dock förekommit många resor av detta slag, varvid det aldrig tidigare inträffat att tullmyndigheterna har gjort motsvarande upptäckt och beslag.

Vi får alltså avvakta vilket resultat polisundersökningarna kommer att leda till och vilka konsekvenser detta får för de inblandade. Vi får dessutom först när dessa undersökningar är klara möjligheter att bedöma, om det behövs ytterligare åtgärder för att förhindra att något liknande upprepas. Jag vill inte trötta kammarens ledamöter med att läsa upp författningen eller de olika bestämmelserna i tjänstereglementet, vilka är mycket detaljerade och i vilka man har förutsett att det kan finnas intresse bland personalen för att försöka smuggla i land varor. Jag upprepar att det bör vara omöjligt att smuggla i land varor, om dessa kontrollbestämmelser följes.

Jag förstår mycket väl att det nu framkommit tveksamhet, huruvida man verkligen skall tillåta fortsatta långresor. Det är helt naturligt att en sådan

tvekan uppstår, och jag har fått många brev, i vilka jag bl. a. blivit uppmanad att stoppa dessa smuggelresor o. s. v.

Vi skall emellertid komma ihåg att örlogsresor och örlogsbesök är mycket vanliga. Vi tar här i Sverige emot 25 å 50 örlogsbesök per år från främmande länder. Medan dessa länder utnyttjar vissa marina fartyg för att göra reklam för sitt land, för sina exportindustrier o. s. v., utnyttjar vi i mycket ringa utsträckning denna möjlighet. Så långt vi vet och att döma av de rapporter vi fått in från vår utlandsrepresentation om detta, har Älvsnabbens senaste utlandsresa varit mycket lyckad. I alla de utländska hamnar Älvsnabben under denna resa besökte gjorde fartyget en utmärkt reklam för vårt land. De av de ombordvarande, som sedan försökte smuggla in cigaretter och alkohol till Sverige, skötte sig i dessa utlandshamnar perfekt. Det finns alltså inga klagomål från de besök som gjorts i utländska hamnar.

Vi har haft långresor ända sedan 1860. De har pågått i en följd av år med undantag av vissa tider, då krig och beredskap hindrat sådana resor. Jag tror det vore att förila sig att säga, att på grund av det inträffade får det inte förekomma långresor. Dessa resor har sitt värde. Och faktum är att långresorna är mycket billiga. Vi räknar med att den extrakostnad som uppstod för Älvsnabbens senaste fyramånadersresa — vi får utgå från att alternativet var att utbildningen skulle ske i eller kring svenska farvatten — ligger under 50 000 kronor. Kostnaden blir alltså ungefär densamma om utbildningen sker under gång i främmande farvatten eller om den sker här hemma.

Så till det andra spørsmålet, som inte har berörts i vare sig frågan eller interpellationen, nämligen om alkoholförbud skall utfärdas. Det har jag inte tagit ställning till. Även om ett alkoholförbud utfärdas finns det ju möjlighe-

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

ter att smuggla. Smuggelproblemet löses alltså inte genom ett alkoholförbud — det är här fråga om två skilda problem.

Det finns bestämmelser utfärdade av marinen — jag känner väl till dem — om hur mycket cigaretter som får föras ombord och om hur mycket alkohol som får föras ombord. Men denna fråga tar vi inte ställning till nu. Det är möjligt att det som inträffat kommer att tvinga oss att överväga om de bestämmelser som nu gäller kan gälla också i fortsättningen — jag medger det.

Det är självklart, herr talman, att det inte får förekomma någon spritförtäring ombord i *samband med tjänst*. Men besättningen kan ju inte vara i tjänst 24 timmar per dygn. Den har också fritid, och det har väl ansetts att det för den stora personal det här gäller inte rimligen under en resa, som räcker så lång tid som fyra månader, kan råda förbud att använda t. ex. alkohol.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! I försvarsministerns senaste inlägg fanns medgivanden, som jag gärna noterar. Någon liten skärpning i tonen kunde också förmärkas och även detta må noteras. Men ändå kvarstår, synes det mig, ett intryck av att riksdagen hade varit väl förtjänt av att här i dag få både en fylligare redogörelse för hela denna affär och en skarpare bedömning.

Jag tillät mig beröra en fråga litet vid sidan om, nämligen huruvida det kan anses rimligt och riktigt, att man under resor av denna typ redan från startpunkten, från basen, förser sig med spritvaror. Härvidlag behövs i varje fall, herr statsråd, ingen som helst specialutredning för att man skall ha en klar mening. Det kan väl ändå inte vara riktigt att på detta sätt medföra spritvaror. Var går för övrigt gränsen

mellan tjänst och icke tjänst under en sådan här resa? Jag föreställer mig att den enda rimliga och riktiga ståndpunkten är, att det definitivt stadgas, att vid marina övningsfärder icke från utgångspunkten skall inkalkyleras några spritransoner.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det senaste svaret.

Det är värdefullt att även frågan om ett direkt förbud att förtära eller använda alkohol i sådana här sammanhang tas upp. När ett sådant förbud går att tillämpa inom den amerikanska flottan borde det också kunna tillämpas inom den svenska.

Jag beklagar vad som skett på Älvsnabben — beklagar det därför att ändamålet med sådana resor ju är att skapa, som jag sade tidigare, en ökad goodwill för Sverige och för den svenska flottan. Jag hoppas att vad som skett blir en tankeställare för vederbörande myndigheter och jämväl för befäl och manskap som deltar i sådana resor, så att en upprepning av det inträffade inte sker.

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag vill uttala min tillfredsställelse över de väl nyanserade uttalanden försvarsministern här gjort om denna ytterligt beklagliga händelse.

Däremot reagerar jag mycket kraftigt mot en del av de uttalanden herr Hamrin i Jönköping gjorde i sitt första anförande. I insinuationens form riktade han allvarlig kritik inte bara mot fartygschefen utan mot hela den yrkeskår denne tillhör.

Jag tycker att herr Hamrin i Jönköping borde ha väntat med den kritiken tills utredningarna i frågan är klara.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag har verkligen inte uttalat några insinuationer mot en hel

Svar på fråga och interpellation i anledning av beslag av smuggelgods på ett marinen tillhörigt fartyg

yrkeskår. Jag är indignerad över att behöva mötas av ett sådant påstående. Jag har hållit mig till ett konkret fall, en affär som vi alla känner till och om vilken man i pressen redovisat ett mycket utförligt och uttömmande material som, såvitt jag vet, icke på något sätt har vederlagts. Jag har uteslutande hållit mig till detta fall och jag tillbakavisar bestämt herr Edlunds kritik.

I detta anförande instämde herrar *Wiklund* (fp) och *Rimmerfors* (fp).

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag vill erinra herr Hamrin i Jönköping om att han till och med föreslog försvarsministern att vid en kommande resa skicka med civila observatörer för att lära herrar sjöofficerare hur de skall uppträda i tjänsten.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Får jag fästa herr Edlunds uppmärksamhet på att mitt förslag hade som utgångspunkt, att det från allmänna synpunkter vore av värde att få en bedömning av dessa resor som sådana. Försvarsministern har ju alldeles nyss vitsordat, att det kan finnas anledning att vara tveksam beträffande värdet av dessa resor.

Det och ingenting annat var utgångspunkten för mitt uppslag eller vad man nu vill kalla det.

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Jag ber herr Hamrin i Jönköping att vid justeringen av sitt första yttrande icke göra några ändringar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen

nr 120, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till statsutskottet propositionen nr 130, angående reseersättning åt församlingspräster m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 135, med förslag till lag om ändring i lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350), m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 140, angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m., samt

nr 142, angående ökad utbildning av läkare;

till behandling av lagutskott propositionen nr 143, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 42 § lagen den 25 oktober 1957 (nr 577) om prästval;

till statsutskottet propositionen nr 144, angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 145, med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 och 87 §§ barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97), och

nr 147, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 151, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till utrikesutskottet propositionen nr 152, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna änd-

ring i konventionen angående upp-
rättandet av Europeiska frihandelssam-
manslutningen;

till behandling av lagutskott propo-
sitionen nr 153, med förslag till lag an-
gående ändring i lagen den 13 novem-
ber 1936 (nr 567) om domkapitel; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 154, om överlåtelse till Karlskrona
stad av visst markområde i staden, och
nr 155, om överlåtelse till Skövde stad
av visst markområde i staden.

§ 7

Föredrogs var för sig följande å bor-
det vilande motioner; och hänvisades
därvid

till statsutskottet motionerna nr 852—
854;

till utrikesutskottet motionerna nr
855 och 856;

till bevillningsutskottet motionerna nr
857—859;

till statsutskottet motionerna nr 860—
873;

till konstitutionsutskottet motionerna
nr 874 och 875; samt

till behandling av lagutskott motio-
nen nr 876.

§ 8

Föredrogs, men bordlades åter kon-
stitutionsutskottets utlåtande nr 7, stats-
utskottets utlåtanden nr 51—54, bevill-
ningsutskottets betänkanden nr 32 och
33, bankoutskottets utlåtande nr 13,
första lagutskottets utlåtanden nr 16 och
17, tredje lagutskottets utlåtande nr 13,
jordbruksutskottets utlåtanden nr 9 och
11 samt allmänna beredningsutskottets
utlåtanden nr 17—22.

§ 9

Föredrogs den av herr *Wennerfors*
vid kammarens nästföregående sam-
manträde gjorda, men då bordlagda an-
hållan att få framställa interpellation
till herr statsrådet och chefen för eckle-
siastikdepartementet angående en ut-

vidgad brottsförebyggande verksamhet
inom skolans ram.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10

Föredrogs den av herr *Elmwall* vid
kammarens nästföregående sammanträ-
de gjorda, men då bordlagda anhållan
att få framställa interpellation till herr
statsrådet och chefen för jordbruksde-
partementet angående stödet till fläsk-
och fodersädesproduktionen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 11

Anmälades och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelse, nr
10, till Konungen i anledning av Kungl.
Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda
framställningar rörande utgifterna för
budgetåret 1963/64 inom handelsdepar-
tementets verksamhetsområde jämte i
ämnet väckta motioner.

§ 12

Tillkännagavs, att följande Kungl.
Maj:ts propositioner överlämnats till
kammaren:

nr 123, med förslag till lag angående
procentsatsen för uttag av avgift under
åren 1965—1969 till försäkringen för
tilläggs pension,

nr 146, med förslag till lag om ändrad
lydelse av 11 § religionsfrihetslagen den
26 oktober 1951 (nr 680), och

nr 156, med förslag till lag om änd-
ring i rättegångsbalken m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13

Anmälades, att följande motioner un-
der sammanträdet avlämnats till herr
förste vice talmannen:

nr 877, av herr *Magnusson* i Borås
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 25, angående anslag till stöd
åt Aktiebolaget Statsgruvor,

nr 878, av fröken *Elmén m. fl.*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr

94, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation,

nr 879, av fröken *Elmén* och herr *Nelander*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 94,

nr 880, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124, med förslag till lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, och

nr 881, av herr *Edlund*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 124.

Dessa motioner bordlades.

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.22.

In fidem
Sune K. Johansson
